

Merknader til forskrift til ny opplæringslov

Første delen – grunnskoleopplæring

Kapittel 1 Innholdet i grunnskoleopplæringa

Til § 1-1 Læreplanverket

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-4 og § 1-6 første ledd. Paragrafen viderefører § 1-1 første ledd første og andre punktum i den tidligere forskriften.

Paragrafen sier at opplæringen skal være i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, og definerer hva læreplanverket består av. Overordnet del er fastsatt i gjennom forskrift om utfylling av dei overordna måla og prinsippa for opplæringa i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa.

Elever som bytter grunnskole, skal følge fag- og timefordelingen ved den nye skolen. At opplæringen skal være i samsvar med fag- og timefordelingen, innebærer ikke at elever som har hatt fravær fra opplæringen, har en rett til å ta igjen de aktuelle timene.

Til § 1-2 Opplæring i og på samisk

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-4 andre ledd og viderefører § 1-1 første ledd bokstav b og c i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer når elever skal følge Læreplanverket for Kunnskapsløftet – samisk enten i alle fag eller kun i faget samisk.

Til § 1-3 Opplæring i og på norsk teiknspråk, opplæring i punktskrift og forsterka opplæring i norsk

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 første ledd og viderefører § 1-1 første ledd bokstav d til f i den tidligere forskriften.

I *første ledd* står det at elever som har rett til tegnspråkopplæring etter opplæringsloven § 3-4, enten kan følge de fire læreplanene for elever med tegnspråk eller kun ha opplæring etter læreplanen i norsk tegnspråk. Velger eleven å ha opplæring kun etter læreplanen i norsk tegnspråk, følger eleven ellers opplæringen etter ordinære læreplaner. Elever med rett til opplæring i faget norsk tegnspråk eller i og på norsk tegnspråk, har rett til utvidet timetall i faget.

Til § 1-4 Tid til eksamen og eksamensførebuing

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 første ledd og viderefører § 1-4 i den tidligere forskriften.

Til § 1-5 Fysisk aktivitet på 5. til 7. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 sjuende ledd og viderefører § 1-1a i den tidligere forskriften.

Det følger av fag- og timefordelingen at elevene skal ha 76 timer med fysisk aktivitet, men det gis ikke opplæring etter en læreplan, og elevene skal ikke vurderes. Reglene om krav til

kompetanse for tilsetning og undervisning i kapittel 12 og reglene om individuell vurdering i kapittel 9 gjelder derfor ikke. Ellers gjelder opplæringsloven med tilhørende forskrifter.

Til § 1-6 Valfag på 8. til 10. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 første ledd og viderefører § 1-14 i den tidligere forskriften.

Elevene kan få opplæring i det samme valgfaget på flere trinn, eller velge et nytt valgfag på hvert trinn dersom det er ledig plass i faget.

Til § 1-7 Opplæring i framandspråk eller arbeidslivsfag eller fordjuping på 8. til 10. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 første ledd og viderefører § 1-8 i den tidligere forskriften.

Etter *første ledd* skal elever ha opplæring i enten et fremmedspråk, arbeidslivsfaget eller et fordypningsfag. Engelsk skal ikke regnes som fremmedspråk på 8. til 10. trinn.

Etter *andre ledd* må kommunen tilby minst ett av de opplistede fremmedspråkene og fordypningsfagene på hver skole, men kommunen avgjør ellers hvilke fremmedspråk og hvilke fordypningsfag elevene skal få tilbud om.

Ved skolebytte etter *tredje ledd* kan ikke elevene kreve å fortsette med det samme faget. Skolen bør likevel strekke seg langt for at elever som starter på skolen i løpet av 8. til 10. trinn, kan fortsette med det samme faget, inkludert det samme språket.

Ordet «fagbytte» i *fjerde ledd* kan vise til både et bytte fra for eksempel tysk til fransk og eksempelvis et bytte fra et fremmedspråk til fordypning eller arbeidslivsfaget.

Til § 1-8 Fritak fra opplæring i framandspråk eller arbeidslivsfag eller fordjuping på 8. til 10. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 første ledd og viderefører delvis § 1-9 i den tidligere forskriften.

Elevene som omfattes av paragrafen, trenger ikke å søke om å få fritak fra opplæringen, men får dette automatisk. Elevene vil også kunne få fritak fra opplæringen i fagene i videregående opplæring, med unntak av elever med særskilt språkopplæring. Dette følger av § 5-5. Ettersom elever med særskilt språkopplæring skal ha opplæring i fagene i videregående opplæring, er det viktig å gi god informasjon til disse, slik at de får ta stilling til om de ønsker automatisk fritak på 8. til 10. trinn.

Avgjørelsen om fritak er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 1-9 Fritak fra skriveopplæring i eitt av dei norske skriftspråka

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 3-1 første ledd og viderefører delvis § 1-11 i den tidligere forskriften.

Første ledd presiserer at det er skriveopplæringen i det skriftspråket eleven har som sidemål som eleven er fritatt fra, da alle elever skal kunne lese sidemålet sitt. Det presiseres også at fritaket gjelder for de som velger å følge ordinær læreplan i norsk og samtidig omfattes av en av de opplistede gruppene i bokstav a til d. Det er ikke nødvendig å søke om å få fritak etter denne paragrafen, fordi elevene vil få automatisk fritak dersom de faller innenfor en av gruppene i bokstav a til d.

Andre ledd slår fast at elevene skal få skriveopplæring i sidemålet sitt dersom de ønsker det, slik at de ikke har svakere språkrettigheter enn andre fordi de er omfattet av første ledd bokstav a til d.

Fritak fra vurdering med karakter i ett av de norske skriftspråkene reguleres i kapittel 9.

Avgjørelsen om fritak er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 1-10 Forsering av fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i § 1-6 første ledd og viderefører § 1-15 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum viser at det ikke er en rettighet å ta fag fra videregående opplæring mens eleven går på 8. til 10. trinn, men noe kommunen kan velge å tilby en enkeltelev dersom eleven eller foreldrene t ønsker det.

Andre ledd første punktum slår fast at eleven må ha tilstrekkelig kompetanse til å følge opplæringen i faget på videregående nivå for å forsere. Det er skolen i samråd med eleven og foreldrene som skal vurdere om eleven har slik kompetanse. Denne vurderingen er todelt. Skolen må vurdere om eleven har den kompetansen som skal til for å avslutte grunnskolefaget på et tidligere tidspunkt enn det som følger av læreplanverket, og om eleven har tilstrekkelig kompetanse i faget til å følge faget på videregående nivå. En forutsetning er at eleven har nådd kompetansemålene i det grunnskolefaget de ønsker å forsere.

Andre ledd andre punktum slår fast at programfaget eleven skal ta fra videregående nivå, må bygge på faget eleven har hatt på 8. til 10. trinn. At programfaget skal «byggje på» et tidligere fag, innebærer ikke at det må være et gjennomgående fag, men at fagene har mange av de samme elementene i seg.

Tredje ledd viser til at elevene kan ta i bruk timer fra visse fag.

Elever som forserer, skal ha underveisvurdering og sluttvurdering etter kapittel 9 i faget både på 8. til 10. trinn og i videregående opplæring. For trekk til eksamen i grunnskolen gjelder § 9-30 andre ledd. Eleven er også med i trekket til eksamen i videregående opplæring.

Kapittel 2 Leksehjelp og skolefritidsordning

Til § 2-1 Tilbod om leksehjelp

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 4-4. Paragrafen viderefører delvis § 1A-1 i den tidligere forskriften.

Første ledd viser til at kommunen må tilby minst åtte timer leksehjelp hver uke. Kommunen kan organisere leksehjelpen som en del av skolen, SFO eller lignende, men leksehjelpen er ikke en del av selve opplæringen. Kommunen kan ikke ta betalt for den tiden i SFO som elevene får leksehjelp. Det er ikke et krav om at alle skoler i kommunen må tilby leksehjelp. Kommunen står fritt til å fordele og innrette tilbudet på best mulig måte lokalt.

Til § 2-2 Gratis skolefritidsordning for elevar på 1. og 2. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 4-5. Paragrafen viderefører § 1B-4 i den tidligere forskriften.

Første ledd viser til at alle elever på 1. og 2. trinn med SFO-plass skal få tolv timer gratis SFO per uke. Kravet gjelder også om kommunen har et tilbud i skoleferiene. Ordningen må fastsettes i vedtektene til SFO. Vedtektene og endringer i vedtektene skal vedtas i form av en lokal forskrift, jf. forvaltningsloven § 2, og publiseres på Lovdata. Forslag til endringer i vedtektene skal sendes på høring i tråd med forvaltningsloven § 37. Med «timar» menes klokketimer (60 minutter). Både elever med heltidsplass og elever med deltidsplass i SFO skal omfattes av ordningen om tolv timers gratis SFO. En elev som bare benytter SFO tolv timer i uken innenfor de tidsrammene kommunen har vedtatt, skal få et gratis tilbud. Kommunen skal trekke fra de tolv gratistimene fra foreldrebetalingen etter at kommunen har innvilget søknaden om redusert foreldrebetaling.

Andre ledd regulerer at ordningen også gjelder dersom kommunen tilbyr SFO i skolens ferier, for eksempel i vinterferier eller sommerferier.. Dersom kommunen tilbyr SFO i sommerferien, vil eksempelvis en elev på 1. trinn regnes som førsteklasing frem til den datoen SFO tar imot nye elever. Dette er normalt i starten av august. Nøyaktig dato bør fastsettes i vedtektene til SFO

Tredje ledd viser til at kommunen har stor frihet til å utforme ordningen i tråd med lokal SFO-praksis, men må tilby gratis SFO alle dager kommunen normalt har et SFO-tilbud, så langt det er praktisk mulig. Vilkåret skal ikke tolkes strengt. Hva som er «praktisk mogleg», vil kunne variere mellom kommunene. Et eksempel på et forhold som vi anser at gjør at det ikke er praktisk mulig, er når elevene i praksis ikke får benyttet seg av gratistimer på visse dager fordi timene ikke stemmer overens med tidspunkter for skoleskyss. Et annet eksempel er om kostnadene for kommunene ville økt vesentlig av å tilby gratis SFO alle dager kommunen har et SFO-tilbud, utover den kompensasjonen de får til ordningen. Kommunen kan ha parallelle tilbud om å velge gratis SFO hele dager, samtidig som de har tilbud om å velge noen timer hver dag. Det er ikke mulig å regne om kravet om tolv timer per uke slik at gratistilbudet over ett år til sammen gir gjennomsnittlig tolv timer gratis SFO per uke, fordi det må være et faktisk tilbud om tolv gratis SFO-timer hver uke kommunen har et SFO-tilbud. Kravet om å fordele tilbudet på alle dagene kommunen har et SFO-tilbud, gjelder ikke i skoleferiene.

Til § 2-3 Gratis skolefritidsordning for elever med særlege behov på 5. til 7. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 4-5. Paragrafen viderefører delvis § 1B-3 i den tidligere forskriften.

Første ledd slår fast at tilbudet om skolefritidsordning til barn med særskilte behov på 5. til 7. trinn skal være gratis. Foreldre til barn med særskilte behov vil også kunne være omfattet av bestemmelsen om reduksjon i foreldrebetalingen ved lav inntekt på 1. – 4. trinn i § 2-4 dersom vilkårene er oppfylt. Det skal ikke gjøres en selvstendig vurdering av om det foreligger et særskilt behov etter regelen.

Andre ledd regulerer at ordningen også gjelder dersom kommunen tilbyr SFO i skolens ferier, for eksempel i vinterferier eller sommerferier. Dersom kommunen tilbyr SFO i sommerferien, vil eksempelvis en elev på 7. trinn regnes som elev på 7. trinn frem til den datoen SFO tar imot nye elever. Dette er normalt i starten av august. Nøyaktig dato bør fastsettes i vedtektene til SFO.

Tredje ledd regulerer at kommunen kan ta betalt for kost, selv om foreldrene har krav på gratis SFO. Betaling for kost vil heller ikke være med i beregningen om redusert

foreldrebetaling og kan komme ved siden av.

Til § 2-4 Redusertforeldrebetaling for skolefritidsordninga på grunn av låg inntekt

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 4-5 og viderefører § 1B-1 og § 1B-2 fjerde ledd i den tidligere forskriften.

Første ledd slår fast at kommunen skal ha en ordning som kan tilby reduksjon i foreldrebetalingen, slik at den per barn maksimalt utgjør seks prosent av husholdningens samlede brutto personinntekter etter skatteloven kapittel 12 og brutto skattepliktig kapitalinntekt i siste år. Paragrafen gjelder kun for foreldre med barn på 1. til 4. trinn. Foreldrebetalingen for en deltidsplass skal beregnes på samme måte som for en heltidsplass. Dersom foreldrene benytter seg av skolefritidsordning i skoleferier, gjelder beregningsgrunnlaget for reduksjon av foreldrebetalingen også for tilbudet i skoleferien

Årsaker til nedgang i inntekt etter punkt b kan være mange og kan ha svært ulik karakter, som bortfall ved død, samlivsbrudd, tap av arbeidsinntekt mv. Som følge av dette, er det søker som sender inn dokumentasjon til kommunen om årsaken til nedgangen i inntekt. Kommunen gjør en konkret vurdering av om nedgangen er varig. Jo større sannsynligheten er for at samlet årsinntekt faller under inntektsgrensen, desto mer taler det for at husholdningen har en varig nedgang i inntektene.

Andre ledd regulerer hva som menes med «hushald» i kapittelet. Videre stilles det krav om at søkeren må opplyse kommunen om det dersom hen har samboer uten felles barn.

Tredje ledd regulerer situasjonen når foreldrene bor hver for seg.

Til § 2-5 Behandling av søknader om redusert foreldrebetaling for skolefritidsordninga

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 4-5 og viderefører § 1B første ledd og femte ledd og § 1B-1 andre og sjette ledd i den tidligere forskriften.

Første ledd gir kommunen hjemmel til å innhente grunnlaget for siste fastsetting av formues- og inntektsskatt for husholdningen fra Skattedirektoratet. Kommunen kan etter § 20-1 også innhente navn på husholdningens medlemmer, adresse, barn, foreldre, ektefelle / registrert partner og foreldreansvar fra folkeregisteret for å finne ut hvem som omfattes av husholdningen.

Andre ledd gir kommunen hjemmel til å be søkeren levere inn skattemelding for det siste året der de ikke har nødvendig informasjon til å fatte vedtak før 1. august. Det er kun skattepliktige inntekter som skal regnes med. Skattefrie overføringer som barnetrygd, kontantstøtte, barnebidrag m.m. skal ikke inkluderes. Skattepliktige kapitalinntekter er blant annet renteinntekter, aksjeutbytte, gevinst ved salg av eiendom og løløse, leieinntekter, bruksrettigheter i kapital og vederlagsfri bruk av andres eiendeler.

Tredje ledd regulerer virkningstidspunktet for vedtak om reduksjon i foreldrebetaling.

Fjerde ledd er en videreføring av § 1B-2 sjette ledd, og gir kommunen hjemmel til å fatte vedtak om reduksjon av foreldrebetaling gjennom automatisert saksbehandling i saker som ikke bygger på skjønnsmessige vilkår. I avgjørelser som er utvilsomme kan kommunen likevel bruke automatisert saksbehandling.

Kapittel 3 Rådgivande røysting om skifte av hovudmål i grunnskolen og saksbehandling ved godkjenning av privat grunnskole

Til § 3-1 Kven som har rett til å røyste om skifte av hovudmål

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 15-2 andre ledd. Paragrafen viderefører tidligere opplæringslov § 2-5 sjuende ledd andre og tredje punktum og tidligere forskrift § 9-2, men utvider personkretsen som kan stemme ved å inkludere foreldre til barn som er tildelt skoleplass på 1. til 7. trinn ved skolen.

Paragrafen lister opp alle som har stemmerett ved rådgivende folkeavstemning.

Til § 3-2 Organisering av røystinga om skifte av hovudmål

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 15-2 andre ledd. Paragrafen viderefører §§ 9-3 og 9-4 i den tidligere forskriften.

Første ledd pålegger kommunen å sørge for at det blir satt opp en liste over de stemmeberettigede etter forskriften § 3-1. Det innebærer at kommunen må opprette en egen liste over disse. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig å forholde seg til manntallet fra siste politiske valg.

Andre, tredje og fjerde ledd regulerer det praktiske rundt selve folkeavstemningen og setter noen krav til kommunens gjennomføring av denne. Kommunen kan selv avgjøre om det skal gjennomføres drøftingsmøte i tilknytning til folkeavstemningen.

Til § 3-3 Saksbehandlingsfrist ved søknad om godkjenning av privat grunnskole

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 22-1. Paragrafen viderefører § 16-1 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir en saksbehandlingsfrist om at søknader om godkjenning av privat grunnskole må behandles innen fire måneder. Denne fristen gjelder ikke saksbehandling ved en eventuell klage. Saksbehandlingsfristen starter å løpe fra den dagen nødvendig dokumentasjon har kommet inn til Utdanningsdirektoratet. Nødvendig dokumentasjon vil være en komplett søknad som direktoratet kan behandle uten å måtte be søker om supplerende informasjon. Dersom Utdanningsdirektoratet mangler nødvendig dokumentasjon fra søkeren på søknadstidspunktet, skal Utdanningsdirektoratet så snart som mulig oppfordre søkeren til å gi fullstendig dokumentasjon, og direktoratet skal opplyse om at saksbehandlingsfristen først løper fra det er levert, jf. tjenesteloven § 11.

Det står i *andre ledd* at tjenesteloven § 11 andre ledd om automatisk innvilgelse dersom saksbehandlingsfristen er ute, ikke gjelder for godkjenning av private grunnskoler. Behovet for en godkjenning av private grunnskoler er begrunnet i barnas rett og plikt til opplæring. Elevene og foreldrene skal kunne være trygge på at skolen gir opplæring av god faglig standard innenfor trygge rammer.

Andre delen – vidaregåande opplæring

Kapittel 4 Inntak til vidaregåande opplæring

I Fellesreglar

Til § 4-1 Kven som har rett til vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen viderefører § 6-13 i den tidligere forskriften.

Første ledd slår fast at fullført norsk grunnskole dokumenteres med vitnemål. Alle elever som fullfører grunnskoleopplæringen, uavhengig av hvor mange år eleven har gått på skolen, har rett til vitnemål. Elever får utskrevet vitnemål fra grunnskolen uavhengig av hvilke karakterer som er oppnådd eller om det foreligger vurderingsgrunnlag i fagene. Det betyr at elever som har kommet til Norge i siste del av det som for deres jevnaldrende er 10. trinn, uten skolegang fra hjemlandet, og som kun har gått noen måneder i norsk skole, også skal få skrevet ut et vitnemål. De skal ikke realkompetansevurderes.

Første ledd bokstav a til c slår fast når kravet til opplæring som tilsvarende fullført norsk grunnskole, er oppfylt.

Etter bokstav a er kravet oppfylt for de som helt eller delvis har fått fritak fra opplæringsplikten etter opplæringsloven § 2-2 tredje ledd.

Etter bokstav b er kravet oppfylt for de som har gjennomgått en minst ni år lang allmenn grunnopplæring i utlandet. Grunnopplæringen kan være gjennomført i ett eller flere land. Dersom søkeren har mindre enn ni år med grunnopplæring på grunn av opplæringsordningen i hjemlandet, men i tillegg har noe videregående opplæring fra hjemlandet, så må det vurderes konkret om søkeren oppfyller vilkårene om grunnopplæring i utlandet på minst ni år. Tilfeller hvor antall år i grunnopplæringen og videregående opplæring samlet overstiger 9 år, bør som regel likestilles med søkere som har niårig grunnopplæring fra hjemlandet.

Etter bokstav c er kravet oppfylt for de som har realkompetanse tilsvarende som fullført norsk forberedende opplæring for voksne etter opplæringsloven § 18-2 og forskriftens § 15-26.

Etter bokstav d er kravet om tilsvarende opplæring oppfylt for de som har fullført grunnskolen gjennom privat grunnskoleopplæring i hjemmet, og som har mottatt dokumentasjon på slik opplæring fra kommunen.

Andre ledd slår fast at søkere med allmenn grunnopplæring fra utlandet selv må sannsynliggjøre eller dokumentere at de har gjennomgått allmenn grunnopplæring i minst ni år, jf. første ledd bokstav b. Slik dokumentasjon kan være vitnemål fra hjemlandet. Det må her være tydelig hvor mange år grunnopplæringen har vart, og at søkeren har gjennomgått minst ni år med opplæring. Dersom søkeren har gjennomført grunnopplæring i flere land, må søkeren fremskaffe dokumentasjon for opplæring fra samtlige land.

I de tilfellene hvor søkeren ikke klarer å fremskaffe den nødvendige dokumentasjonen fra et annet land, for eksempel på grunn av krig eller lignende, så kan fylkeskommunen likevel ta søkeren inn dersom det er sannsynlig at søkeren har gjennomgått allmenn grunnopplæring i hjemlandet. Dersom fylkeskommunen ikke mener det er godtgjort i tilstrekkelig grad at den allmenne grunnopplæringen er minst ni år, så skal fylkeskommunen sende saken til kommunen hvor søkeren har bostedsadresse. Kommunen skal vurdere søkerens realkompetanse etter bokstav c.

Tredje ledd første punktum slår fast at det er kommunen som har ansvaret for å vurdere om søkeren har tilsvarende realkompetanse som fullført norsk forberedende opplæring for voksne, jf. første ledd bokstav c. Når kommunen får saken fra fylkeskommunen, skal kommunen snarest mulig gjennomføre realkompetansevurderingen og deretter fatte enkeltvedtak hvor det går frem om søkeren oppfyller kravet i første ledd bokstav c, eller om hen trenger mer forberedende opplæring for voksne.

Etter *tredje ledd siste punktum* har fylkeskommunen ansvaret for realkompetansevurdering ved opplæring i fengsel, i barneverninstitusjoner og i helseinstitusjoner, jf. opplæringsloven kapittel 28.

Til § 4-2 Inntak til utdanningsprogram og programområde

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen er delvis ny og viderefører delvis § 6-5 i den tidligere forskriften.

Etter *første ledd* tas søkere som hovedregel inn til et fullstendig utdanningsprogram, men se også § 4-13. Det gjelder også søkere som allerede ved søknadstidspunktet vet at de ikke vil klare å bestå videregående opplæring på normert tid. Fylkeskommunen må i samråd med eleven, finne ut hvordan opplæringen kan tilpasses eleven, og eventuelt legge om opplæringsløpet slik at eleven får opplæringstilbudet over lengre tid jf. § 5-1. Søkeren tas inn én gang til trinnet selv om det planlegges at søkeren skal ta det aktuelle trinnet på lengre tid enn normert tid, for eksempel over to år.

Søkere som stryker i ett eller flere fag på ett trinn, må gi fylkeskommunen beskjed om at hen ønsker mer opplæring, i tråd med § 4-3.

Etter *andre ledd* kan elev som har fått vedtak om inntak, men som ikke ønsker å motta opplæring i ett eller flere fag som er del av opplæringstilbudet hen er tatt inn til, søke fylkeskommunen om dette. Fylkeskommunen kan delegere myndighet til å treffe disse avgjørelsene til rektorene ved de videregående skolene. Forutsetningen for dette er at delegeringen skjer på riktig måte, og at den er forsvarlig. Dersom fylkeskommunen delegerer denne myndigheten, kan fylkeskommunen fastsette rammene for rektors skjønnsutøvelse. Dette bør gjøres i den lokale forskriften.

Dagens forskrift har gått bort fra å skille mellom deltids- og heltidselev. En søker tas inn til fullstendig eller mindre enn fullstendig utdanningsprogram eller programområde, enten på normert tid eller utover normert tid. Inntak til fullstendig eller mindre enn fullstendig utdanningsprogram eller programområde sier kun noe om opplæringstilbudet eleven er tatt inn til. Det vil si om eleven får et fullt opplæringstilbud på for eksempel videregående trinn 1.

Ved ønske om å ta et fag som privatist, vurderer fylkeskommunen om det foreligger tungtveiende grunner for å innvilge søknad om at søkeren ikke ønsker å følge opplæring i ett eller flere fag som er en del av opplæringstilbudet vedkommende er tatt inn til. At eleven ønsker å ta et fag som privatist fordi hen tror at hen vil kunne få en bedre karakter i faget enn som elev, vil ikke være en tungtveiende grunn til å innvilge en søknad. Imidlertid vil eksempelvis elever som ikke ønsker å få opplæring i ett eller flere fag fordi de har opplevd noe traumatisk, blir syke, har omsorgsansvar eller lignende kunne få innvilget en slik søknad om å få ta et fag som privatist.

Der skolen ikke tilbyr opplæring i et fremmedspråkfag som eleven har språkbakgrunn i, kan eleven søke fylkeskommunen om å ta faget uten opplæring. Fylkeskommunen vurderer om eleven har tilstrekkelig språkbakgrunn for å innvilge søknaden. På nåværende tidspunkt

tilbys eksamen i 40 fremmedspråk. Eleven kan uavhengig av skolens opplæringstilbud ha en språkbakgrunn som gjør at ønsker å ta eksamen i et fremmedspråk uten opplæring. Dette kan f.eks. være elever med et annet morsmål enn norsk eller elever som har kompetanse i et språk på grunn av botid i utlandet. Når eleven har en språkbakgrunn som gjør at eleven ønsker å ta eksamen uten opplæring, kan det være at eleven har god muntlig, men ikke skriftlig kompetanse. Det er opp til fylkeskommunen å vurdere om eleven ikke skal følge opplæringen, og opp til fylkeskommunen å bestemme hvordan eleven best mulig kan følges opp. Skolene melder opp elevene til eksamen og elevene betaler ikke for oppmeldingsavgiften for tilfeller som er omfattet av § 4-2 tredje ledd.

Elever som ikke får godkjent slik søknad, vil det eventuelle fraværet i faget telle med i fraværsgrensen på vanlig måte. Dersom eleven får IV i faget på grunn av overskredet fraværsgrense, vil vedkommende omfattes av retten til meropplæring etter § 5-2.

Elever som har gjort omvalg, kan etter at det er gjort vedtak om inntak, søke i tråd med § 5-10, som regulerer godkjenning av tidligere bestått opplæring. Det samme gjelder elever som har forsert fag.

Til § 4-3 Mer opplæring for elever i fag som ikke er bestått

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen er ny.

De som ønsker mer opplæring i fag som ikke er bestått, må melde seg til fylkeskommunen. Selv om de har en rett til mer opplæring, har de ikke en plikt til å motta mer opplæring i fagene som ikke er bestått. Formålet med en slik melding er at fylkeskommunene skal få oversikt over hvem som ønsker mer opplæring for å vurdere hva slags opplæringstilbud den enkelte har behov for, og planlegge hvordan og når opplæringen skal gis. I tillegg kan en slik melding gi fylkeskommunen mulighet til å planlegge og dimensjonere opplæringstilbudet. Selv om den som har strøket i ett eller flere fag, ikke melder seg, kan fylkeskommunen tilby mer opplæring.

De som ikke har bestått ett eller flere fag og ønsker mer opplæring fra påfølgende skoleår, må melde seg i tråd med fristen i andre ledd. Denne formuleringen er valgt fordi tidspunktet for sensur faller ulikt i ulike fag og avhengig av om det er standpunktkarakter eller eksamen. En frist for melding for mer opplæring fra nærmeste skoleår er ikke ment å begrense fylkeskommunens muligheter til å organisere eller tilby mer opplæring for de som ønsker mer opplæring, men som ikke har meldt seg innen fristen. Den enkelte fylkeskommunen kan velge å tilby mer opplæring fra ulike tidspunkter i løpet av skoleåret selv om hen ikke har meldt seg innen fristen.. For opplæring som fylkeskommunen selv velger å tilby, kan det også settes andre lokale frister.

Når fylkeskommunen skal planlegge opplæringen og på hvilket tidspunkt opplæringen skal gis til den enkelte eleven i fagene som ikke er bestått, må de blant annet ta hensyn til hva som er behovene, hva som vil være forsvarlig for den enkelte, og hva som er praktisk gjennomførbart.

Fristen for å melde fra om at man ønsker mer opplæring fra påfølgende skolestart, må minst være en uke etter siste sensur for standpunkt eller ordinær eksamen i faget, normalt i juni/juli. Det vil gi elever som har vært oppe til eksamen og fått sensur, tid til å ta stilling til om de vil eller ikke vil melde fra om at de ønsker mer opplæring til påfølgende skolestart. Fristen gjelder for alle de som ikke har bestått ett eller flere fag, uavhengig av årsaken til at de ikke har bestått faget, og uavhengig av hvilket skoleår de ikke bestod faget.

Elever som har rett til særskilt eksamen, kan melde om at de ønsker mer opplæring istedenfor å ta særskilt eksamen, eller om at de ønsker mer opplæring frem mot særskilt eksamen. Vi viser her til kapittel 9.

En elev som tar ny eller utsatt eksamen, vil først få rett til mer opplæring når eleven ikke består ny eller utsatt eksamen, se kapittel 9.

Til § 4-4 Plassar til utvekslingselevar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører delvis § 6-5 i den tidligere forskriften. Paragrafen må sees i sammenheng med forpliktelsene Norge har etter den nordiske gymnasieavtalen og § 5-10 om godkjenning av tidligere bestått opplæring.

Første punktum regulerer fylkeskommunens plikt til å reservere tilstrekkelig mange plasser til utvekslingselever fra andre land. Det står ikke noe om ved hvilke skoler det skal reserveres plasser, bare at det må holdes av et mange nok plasser. Utvekslingselever fra utlandet skal ikke trenge å konkurrere seg inn.

Ifølge andre punktum kan fylkeskommunen også reservere plass til norske elever i utlandet som følger avvikende skoleår. Dette er en kan-regel. Før fylkeskommunen eventuelt tar inn en elev som har vært utvekslingselev i land som har avvikende skoleår, midt i et norsk skoleår, bør fylkeskommunen vurdere om dette er forsvarlig. Å ta inn en elev midt i et skoleår kan være problematisk både når det gjelder godkjenning etter § 5-10, og når det gjelder faglærerens og elevens mulighet til å sikre et tilstrekkelig grunnlag for vurdering etter forskrift til opplæringsloven kapittel 9.

Til § 4-5 Lokal forskrift om inntak

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen viderefører § 6-2, § 6-4 åttende ledd, § 6-8 fjerde ledd tredje punktum, og § 6-39 første ledd siste punktum i den tidligere forskriften.

Paragrafen gir fylkeskommunen plikt til å fastsette en lokal forskrift og regulerer hva den lokale forskriften skal og kan inneholde. Fylkeskommunen kan velge å samle den lokale forskriften om inntak etter denne paragrafen og den lokale forskriften om formidling til læreplass etter § 7-2 i én forskrift. Mer informasjon om fastsettelse av [lokale forskrifter er tilgjengelig her \(udir.no\)](https://udir.no).

Første ledd regulerer fylkeskommunens plikt til å fastsette en lokal forskrift om inntak, og slår fast noen av forholdene den lokale forskriften skal gi regler om. Listen er ikke uttømmende:

Etter *første ledd bokstav a* må det gå frem av den lokale forskriften hvilket inntaksområde som gjelder, slik at det går frem hvem som kan søke i de ulike inntaksområdene.

Etter *første ledd bokstav b* skal fylkeskommunen i den lokale forskriften om inntak regulere hvordan de behandler søknader som kommer inn etter søknadsfristene i § 4-9. Fylkeskommunen kan i den lokale forskriften fastsette en absolutt frist for når søknaden må være kommet inn for å bli tatt med i «årets» inntak. Fylkeskommunen må sikre at søknader som er kommet inn for sent, ikke blir usaklig forskjellsbehandlet. Det er bare tillatt å forskjellsbehandle søkere hvis dette kan begrunnes saklig.

Første ledd bokstav c og d fastsetter at den lokale forskriften også skal inneholde regler om inntak til utdanningsprogram i tråd med § 4-6 og til landslinjer og til de statlige videregående skolene. Inntaksreglene for statlige skoler gjelder også for fylkeskommunene der de statlige skolene ikke ligger.

Andre ledd fastsetter at fylkeskommunen kan gi utfyllende regler om inntak av søkere med rett til videregående opplæring som ikke bor i fylket.

Eksempler på andre forhold som bør fastsettes i den lokale forskriften, er inntak til landsdekkende tilbud, hva som er delegert fra fylkeskommunen til rektorene, og hvordan søkere med fortrinn etter §§ 4-22 og 4-26 skal tas inn.

Fylkeskommunen må påse at den lokale forskriften ikke strider mot bestemmelser i opplæringsloven med forskrifter, herunder læreplanverket og den fastsatte tilbudsstrukturen. Det skal ikke være andre søkbare tilbud enn de som følger av tilbudsstrukturen. Den lokale forskriften må ikke uthule søkeres rettigheter, og fylkeskommunen kan ikke fastsette bestemmelser i den lokale forskriften i strid med kapittel 4. Det er for eksempel ikke tillatt å fastsette at det skal brukes inntaksprøve på andre utdanningsprogram enn det som følger av § 4-6. Det er heller ikke anledning til å fastsette et krav om kompetanse i norsk i forskriften.

Til § 4-6 Inntak til einskilde utdanningsprogram

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd, og viderefører tidligere § 6-11.

Etter *første ledd* kan fylkeskommunen fastsette at for opptil 50 prosent av plassene på videregående trinn 1 på utdanningsprogrammene musikk, dans og drama og idrettsfag, og til utdanningsprogram som er særskilt tilrettelagt for å gjennomføres i kombinasjon med toppidrett skal plassene tildeles på grunnlag av dokumentasjon av ferdighet eller eventuell inntaksprøve, i tillegg til poeng som er regnet ut på grunnlag av karakterer. Dette gjelder kun ved inntak til videregående trinn 1, ikke til trinn 2 eller trinn 3, og kun for de nevnte utdanningsprogrammene. Fylkeskommunen kan ikke legge vekt på dokumentasjon eller ferdighetsprøver i tillegg til poengsummen dersom det ikke går frem av den lokale forskriften. Fylkeskommunen må i den lokale forskriften også fastsette om alle skoler som tilbyr for eksempel idrettsfag, skal legge vekt på dokumentasjon eller ferdighetsprøver, eller om det bare er noen. Fylkeskommunen må også fastsette hva som skal vektlegges og hvordan. Det må komme frem om det skal være inntaksprøve, og hvordan rammene for inntaksprøvene skal være, herunder antall tilleggspoeng som søkerne får basert på prestasjon. Dersom det legges vekt på dokumentasjon, må det presiseres hvem som kan skrive ut slik dokumentasjon, hva dokumentasjonen skal inneholde, og hvordan dokumentasjonen vurderes. Kriteriene bør være objektive og etterprøvbare for å i så stor grad som mulig sikre søkerne forutsigbarhet og likebehandling.

Etter andre ledd kan fylkeskommunen fastsette at inntak til yrkesfaglige utdanningsløp som fører frem til både yrkeskompetanse og studiekompetanse, og inntak til utdanningsløp som leder frem til praksisbrevprøve, skal fordeles etter poeng og intervju. Fylkeskommunen avgjør selv hvor stor vekt som skal legges på intervjuet og poengsummen, og om alle plassene de har, fordeles etter intervju og poengsum, eller bare noen. Fylkeskommunen må regulere eventuell bruk av intervju, inkludert vektleggingen av intervjuet, i den lokale forskriften om inntak. De som søker slikt inntak, må i likhet med andre søkere tas inn til ett av de 15 utdanningsprogrammene i tilbudsstrukturen først. Deretter må det inngås en avtale om annen organisering av opplæringen i tråd med forskrift til opplæringsloven § 7-7.

II Søknadsfrist, behandling av søknader og klage

Til § 4-7 Krav til søknader om inntak

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen viderefører tidligere § 6-9 første til tredje ledd, § 6-18 første ledd tredje punktum, og § 6-40 andre ledd første og andre punktum, samt tredje ledd andre punktum.

Første ledd slår fast at fylkeskommunen fastsetter hvilket skjema som skal brukes til å søke om videregående opplæring på trinn 1, trinn 2 og trinn 3. Fylkeskommunene må sikre at søknadsskjemaene som brukes er i samsvar med opplæringsloven og forskrift til opplæringsloven. Fylkeskommunen kan ikke sette inn tilbud, utdanningsprogram eller programområder i søknadsskjemaet som ikke følger av tilbudsstrukturen. Søknadsskjemaet kan heller ikke åpne for å søke direkte inn i en tilrettelagt gruppe eller en gruppe/klasse i strid med opplæringsloven § 14-2.

Andre ledd første punktum slår fast at søkere til videregående trinn 1 må føre opp tre ulike utdanningsprogram. Dette gjelder *alle* søkere. Søkeren må oppgi de tre utdanningsprogrammene i prioritert rekkefølge. Til hvert av de tre utdanningsprogrammene kan søkeren føre opp ett eller flere skoleønsker. Fylkeskommunen avgjør hvor mange skoler søkeren kan angi innenfor hvert utdanningsprogram, men fylkeskommune kan ikke tvinge søkerne til å føre opp et gitt antall skoler. Det er søkeren som avgjør antallet skoler.

Andre ledd andre punktum slår fast at søkeren må føre opp ett eller flere programområder som bygger på et utdanningsprogram eller programområde hen har gjennomført. Søkeren velger selv antallet programområder, og må føre opp ønskede programområder i prioritert rekkefølge. Programområdet på trinn 2 må bygge på utdanningsprogrammet på trinn 1 som søkeren har fullført, eventuelt et tillatt kryssløp. Ved inntak til trinn 3 må søkeren søke på programområder som bygger på programområdet søkeren har fullført på trinn 2, eventuelt et tillatt kryssløp.

Søkere som ifølge tilbudsstrukturen skal ha opplæring i bedrift, skal også søke om inntak og skal tas inn til et programområde av fylkeskommunen. Søkeren tas ikke inn til en skole dersom hen har søkt om formidling til læreplan etter forskrift til opplæringsloven kapittel 7. Se likevel forskriftens § 7-8.

Tredje ledd slår fast at søkere med rettigheter etter opplæringsloven § 6-3 i søknaden må oppgi hva de prioriterer høyest av inntak til ordinær skole med tegnspråktolk og inntak til en skole som gir opplæring i og på tegnspråk. Søkere som ønsker opplæring på videregående skoler som har opplæring i og på tegnspråk, kan bare føre opp utdanningsprogram eller programområder som disse skolene tilbyr.

Til § 4-8 Kvar søknaden om inntak skal sendast

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører delvis § 6-4 og delvis § 6-9 i den tidligere forskriften. Paragrafen må sees i sammenheng med fylkeskommunens ansvar etter opplæringsloven § 28-2.

Første ledd fastsetter at søknaden som hovedregel skal sendes til fylkeskommunen der søkeren er folkeregistrert på tidspunktet for søknaden. Det gjelder også de som søker inntak til en skole som gir opplæring i og på tegnspråk, selv om denne skolen for noen søkere vil ligge i en annen fylkeskommune enn der søkeren er folkeregistrert.

Andre ledd fastsetter et unntak fra regelen i første ledd om hvor søknaden skal sendes. Det følger av andre ledd at søkere som kan dokumentere at de planlegger å flytte, sender søknaden til fylket de flytter til. Det er søkerens ansvar å dokumentere flyttingen. Fylkeskommunen kan utdype nærmere hvordan flytting skal dokumenteres, for eksempel ved fremvisning av leiekontrakt. Fylkeskommunen kan derimot ikke kreve dokumentasjon som vil være i strid med opplæringsloven med forskrifter. Det vil for eksempel være i strid med opplæringsloven med forskrifter å kreve at en søker som har søkt innen søknadsfristen, men som planlegger å flytte, skal legge frem dokumentasjon for at hen skal flytte med familie. Det er tilstrekkelig med dokumentasjon for at søkeren skal flytte. Ved oppstart av skoleåret kan fylkeskommunen kreve dokumentasjon på at søkeren har endret eller har søkt om å endre folkeregistrert adresse til tilflytningsfylket.

Tredje ledd fastsetter et annet unntak fra regelen i første ledd om hvor søknaden skal sendes. Det følger av tredje ledd at søkere som ønsker opplæring i en annen fylkeskommune, jf. opplæringsloven § 28-2 tredje ledd, skal sende søknaden til fylkeskommunen der skolen ligger. Dette gjelder søkere som ikke planlegger å flytte, men likevel ønsker å få opplæring i en annen fylkeskommune enn i sin egen fylkeskommune.

Til § 4-9 Fristar for å søkje om inntak

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører § 6-8 i den tidligere forskriften. Disse søknadsfristene er nasjonale, og fylkeskommunene kan ikke fastsette andre frister. Begge fristene vil være innen slutten av dagen, det vil si kl. 23.59.

Første ledd fastsetter at søknadsfristen er 1. mars. Denne fristen gjelder også for de som søker til de statlige skolene som er regulert i § 4-15.

Andre ledd fastsetter unntak fra søknadsfristen angitt i første ledd. Etter andre ledd er søknadsfristen 1. februar for gruppen av søkere som er angitt i bokstav a til e. Dette er i hovedsak søkere som kan ha rett til særskilt tilrettelegging i videregående opplæring, og som fylkeskommunen kan trenge noe lengre tid til å tilrettelegge for.

Når det gjelder bokstav c, har Kunnskapsdepartementet gitt en tolkning av hvem som er nyankomne, i punkt 5.4.1 i Prop. 84 L (2011–2012). [Se også veileder om innføringstilbud for nyankomne minoritetsspråklige elever.](#)

Tredje ledd fastsetter at dersom 1. februar eller 1. mars faller på en lørdag eller søndag, må søknaden være kommet inn førstkommende yrkesdag. En elektronisk søknad regnes som mottatt når søknaden er registrert som mottatt i det datasystemet som fylkeskommunen bruker.

Søknader som kommer inn etter fristens utløp, skal bli tatt hensyn til om det er mulig, eventuelt behandles som en søknad til neste skoleår. Søkere skal få beskjed om at de har søkt for sent, og hva konsekvensene vil være. Hvordan fylkeskommunen behandler søknader som kommer inn etter søknadsfristen, skal reguleres i den lokale forskriften om inntak.

Fjerde ledd fastsetter at søknadsfristen skal kunngjøres minst fire uker før fristen. Dette gjelder fristen etter både første og andre ledd. Fylkeskommunen avgjør hvordan kunngjøringen skjer, og kan velge å kunngjøre fristen gjennom for eksempel lokale nettsider.

Femte ledd fastsetter at ved inntak i samarbeid med oppfølgingstjenesten (OT) så gjelder ikke søknadsfristene i paragrafen. Fylkeskommunen skal da så langt det er mulig, ta inn søkere som søker etter fristene. Dersom OT var bundet av fristene, ville det gjøre det vanskelig for tjenesten å oppfylle oppgavene sine. Søknader i samarbeid med OT kan

behandles uavhengig av om søkeren var registrert hos OT på tidspunktet for søknadsfristens utløp.

Sjette ledd regulerer behandlingen av søknader som kommer inn etter søknadsfristen utløp fordi søkeren har blitt passert i fosterhjem og i barnevernsinstitusjoner med hjemmel i barnevernsloven. I disse tilfellene har fylkeskommunens plikt til å ha inntak til videregående opplæring på alle trinn etter utløpet av søknadsfristene. Søknader fra søkere som har søkt innen fristene, skal behandles på vanlig måte. Fylkeskommunen har også plikt til å ha inntak etter at skoleåret har begynt, når dette er forsvarlig. Det må gjøres en konkret vurdering av hva som er forsvarlig opp mot hva fylkeskommunen kan tilby. Fylkeskommunens plikt til å ta imot en elev midt i året gjelder bare dersom eleven kan få tilstrekkelig opplæring og lærerne ved den nye skolen får tilstrekkelig vurderingsgrunnlag, og bare dersom fylkeskommunen har ledig kapasitet på det aktuelle tilbudet. Elever som blir tatt inn i løpet av skoleåret, skal så langt det er mulig, få fortsette på det utdanningsprogrammet eller programområdet som de er tatt inn til.

Fylkeskommunens plikt etter sjette ledd gjelder bare så langt det er tilbud om det aktuelle utdanningsprogrammet eller programområdet i fylket. Fylkeskommunen har ingen plikt til å opprette nye tilbud, for eksempel nye klasser/basisgrupper. Dersom fylkeskommunen ikke tilbyr det aktuelle utdanningsprogrammet eller programområdet, kan de å ta inn søkeren/eleven til et annet utdanningsprogram eller programområde. Søkeren/eleven må da få mulighet til å velge noe annet. Denne valgmuligheten er ikke det samme som omvalg etter opplæringsloven § 5-5.

Til § 4-10 Avgjerd om inntak

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen er delvis ny og viderefører delvis § 6-42 og § 6-44 fjerde ledd i den tidligere forskriften. En avgjørelse om inntak er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Første ledd fastsetter at fylkeskommunen som hovedregel tar inn elever til skoler i sitt fylke. Når det gjelder inntak til skoler med videregående opplæring i og på tegnspråk, følger det imidlertid av andre punktum at det er fylkeskommunen der søkeren er folkeregistrert, som tar inn og fatter vedtak om inntak. Dette er presisert ettersom en del søkere til skoler som gir opplæring i og på tegnspråk, er folkeregistrert i en annen fylkeskommune enn der skolen ligger. Se også § 4-11 om krav til saksbehandlingen ved inntak til skoler som gir opplæring i og på tegnspråk.

Andre ledd fastsetter at det er inntaksnemnda i Finnmark fylkeskommune som tar inn elever til de samiske videregående skolene som er nevnt i § 4-15.

Tredje ledd presiserer at fylkeskommunen skal fastsette hvilket utdanningsprogram, hvilket programområde og hvilken skole søkeren er tatt inn til. Andre krav til vedtaket følger av forvaltningsloven.

Til § 4-11 Saksbehandling ved søknader om inntak til skolar med opplæring i og på norsk teiknspråk

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd, og viderefører delvis § 6-42 i den tidligere forskriften. Paragrafen må sees i sammenheng med § 4-9 første ledd, og fylkeskommunens ansvar etter opplæringsloven § 28-2, jf. § 6-3.

Paragrafen fastsetter at fylkeskommunen der søkeren er folkeregistrert, som mottar søknaden om inntak etter § 4-8, skal videresende søknaden innen 15. mars til

fylkeskommunen som eier skolen. Fylkeskommunen som eier skolen, vurderer om det er plass til søkeren på skolen, og gir deretter beskjed til fylkeskommunen der eleven er folkeregistrert. Det er viktig at fylkeskommunen som eier skolen, gir beskjed snarest mulig om at det ikke er plass, slik at fylkeskommunen der søkeren er folkeregistrert, kan finne et tilbud til søkeren ved en annen skole som gir opplæring i og på norsk tegnspråk.

III Vilkår for og rekkjefølgja ved inntak til vidaregåande opplæring trinn 1 til trinn 3

Til § 4-12 Vilkår for inntak til vidaregåande trinn 1

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører § 6-13 i den tidligere forskriften. For å ha rett til inntak til vidaregåande trinn 1 må søkeren ha rett til vidaregåande opplæring etter opplæringsloven § 5-1, jf. forskriftens § 4-1. Vi viser her til merknadene til forskriftens § 4-1.

Til § 4-13 Vilkår for inntak til vidaregåande trinn 2 og vidaregåande trinn 3

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen viderefører delvis §§ 6-28, 6-35, 6-37, 6-38 og 6-39 i den tidligere forskriften.

Første ledd fastsetter at øvrige vilkår for inntak til neste trinn er at søkeren har bestått alle fagene som hen skal ha ifølge fag- og timefordelingen. Det betyr at søkeren må ha bestått fagene på trinn 1 for å være kvalifisert til inntak til trinn 2, og at søkeren må ha bestått fagene på både trinn 1 og trinn 2 for å være kvalifisert til inntak til trinn 3. Kravet om bestått omfatter også de fagene hvor det bare gis halvårsvurdering med karakter på det aktuelle trinnet.

Andre ledd fastsetter unntak fra hovedregelen i første ledd. Søkere som ikke oppfyller vilkårene for inntak etter første ledd, kan tas inn til vidaregåande trinn 2 eller trinn 3 dersom fylkeskommunen etter en samlet vurdering mener det er forsvarlig ut fra søkerens faglige forutsetninger.

Andre ledd bokstav a fastsetter at søkere med enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring etter opplæringsloven § 11-6 og som på grunn av innholdet i vedtaket ikke har vurdering med karakter i flere fag fra vidaregåande trinn 1 eller trinn 2, kan tas inn til neste trinn. Dette betyr at grunnen til at eleven ikke har fått standpunktkarakter eller halvårsvurdering med karakter i flere fag, må være at det i enkeltvedtaket til søkeren er fastsatt avvik fra læreplanen for mer enn ett fag. Bokstav a omfatter de elevene som ble omfattet av § 6-35 første ledd i den tidligere forskriften. Fylkeskommunen må ta utgangspunkt i vedtaket om individuelt tilrettelagt opplæring og søkerens individuelle opplæringsplan når de vurderer om det er forsvarlig å ta inn søkeren til neste trinn.

Andre ledd bokstav b fastsetter at søkere som planlegger å følge vidaregåande opplæring med individuelt utvalgte kompetansemål, kan tas inn til neste trinn. Dette er søkere som ble omfattet av § 6-35 tredje ledd i den tidligere forskriften. Når fylkeskommunen vurderer om det er forsvarlig å ta inn søkeren til neste trinn, skal de vurdere det opp mot det opplæringsløpet som er fastsatt for søkeren. Fylkeskommunen skal også legge vekt på den sakkyndige vurderingen og prioriteringen til søkeren, jf. paragrafens sjette ledd.

Andre ledd bokstav c fastsetter at søkere som ikke har bestått ett eller flere fag, kan tas inn til neste trinn. Som del av vurderingen av om det er forsvarlig å ta inn søkeren til neste trinn ut fra søkerens faglige forutsetninger, må fylkeskommunen vurdere om søkeren har kompetansen som etter læreplanverket er nødvendig for å følge et fullstendig programområde på neste trinn, og om hen har dokumentert det, jf. paragrafens sjette ledd.

Dersom fylkeskommunen konkluderer med at søkeren ikke har de faglige forutsetningene for inntak til et fullstendig programområde på neste trinn, kan søkeren ved inntaket tas inn til mindre opplæring enn det som er fastsatt som fulltid.

Tredje ledd gir fylkeskommunen mulighet til å ta inn søkere som eksempelvis har gått på en steinerskole, eller som har tatt vg1 og/eller vg2 i utlandet og får godkjent et opplæringsår i utlandet som en del av norsk videregående opplæring. Skolene kan ikke benytte ordningen med godkjenning for tidligere bestått videregående opplæring av fag som gjelder for elever som har vært i utlandet, når de når de skal vurdere og godkjenne opplæring fra steinerskolene.

Fjerde ledd gir fylkeskommunen mulighet til å ta inn andre søkere til neste trinn dersom det er tungtveiende grunner til det og søkeren har et særlig behov for det. Dette er en regel som vil omfatte svært få søkere, og som kan brukes som en sikkerhetsventil. Ved inntak til videregående trinn 1 er det også en ganske lik regulering i § 4-20 tredje ledd, men der fungerer sikkerhetsventilen ved at eleven i særskilte tilfeller ikke trenger å poengberegnes ved inntaket, men tas inn på individuell vurdering.

Til § 4-14 Rekkjefølgja ved inntak til vidaregåande trinn 1 til trinn 3

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører delvis §§ 6-4, 6-14, 6-27, 6-29 og 6-43 i den tidligere forskriften.

Første ledd viser til rekkefølgen på inntak for søkere med rett til videregående opplæring. De med fortrinnsrett skal tas inn først. Deretter skal de som tas inn på poeng, og de som skal behandles individuelt, tas inn. Fylkeskommunene må ha rutiner som ivaretar søkere som skal behandles individuelt, samtidig som de ikke får et fortrinn ved inntak.

Andre ledd slår fast at søkere til et fullstendig utdanningsprogram eller programområde tas inn før søkere til mindre enn et fullstendig utdanningsprogram eller programområde. De som tar et tilpasset løp over lengre tid, regnes også som tatt inn til et fullstendig utdanningsprogram/programområde selv om de har lavere belastning i det enkelte skoleår.

Tredje ledd viser til at når inntaket av søkere fra eget fylke er tatt inn, skal fylkeskommunen ta inn søkere med rett fra andre fylker dersom de har kapasitet. Hva som menes med «ledig kapasitet», er omtalt slik i Prop. L 72 (2015–2016) punkt 3.6.4. Etter tredje ledd andre punktum er det to søkergrupper som er prioritert ved inntaket. Den første gruppen er de med særlig behov som skyldes sosiale eller pedagogiske forhold, se omtale i Prop. 72 L (2015–2016) punkt 3.6.6. Den andre gruppen er søkere som har behov for å gå på skole i et annet fylke for å få opplæring i eller på samisk eller i særskilte samiske fag. Det er søkeren selv som har ansvaret for å fremskaffe dokumentasjon for at hen oppfyller vilkårene for å bli prioritert ved inntaket. Dersom vilkårene for å tas inn som prioritert søker ikke er oppfylt, vil søkeren konkurrere på lik linje med andre søkere fra andre fylker basert på poeng.

Søkere uten rett er ikke omtalt i bestemmelsen, men tas inn etter søkere med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1.

Etter opplæringslov § 5-1 fjerde ledd, jf. andre ledd, kan de mellom 19 og 24 år med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1 velge mellom å få opplæring i ordinær skole eller i voksenopplæringen. Søkere fra og med 25 år med rett til videregående opplæring etter ny opplæringslov § 18-3, har derimot kun rett til opplæring for voksne. Fylkeskommunen kan imidlertid gi de over 25 år med rett til videregående opplæring for voksne mulighet til å få opplæringen i ordinær videregående, se ny opplæringslov § 28-3

tredje ledd. Videre har voksne med rett til yrkesfaglig rekvalifisering, rett til å få denne opplæringen i voksenopplæringen. Fylkeskommunen kan imidlertid også velge å gi denne gruppen av voksne tilbud om å få denne opplæringen i skole. I begge tilfelle, og i tråd med ovennevnte, må fylkeskommunen først ta inn søkere med rett etter opplæringsloven § 5-1, før de kan gi tilbud og ta inn søkere uten rett etter opplæringsloven § 5-1.

Til § 4-15 Rekkjefølgja ved inntak til statlege skolar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører delvis § 6-44 i den tidligere forskriften. Paragrafen regulerer inntak til to statlige samiske skoler og til statens skoler med utdanningsprogram for naturbruk.

Første ledd slår fast at stedet hvor søkeren er folkeregistrert, ikke har betydning for rekkefølgen ved inntak ved disse skolene. Det betyr at søkere fra hele landet i utgangspunktet stiller likt.

Andre ledd regulerer situasjonen der det melder seg flere søkere enn det finnes plasser på skolene under bokstav a og bokstav b. I slike tilfeller skal samiske elever ha fortrinnsrett.

Til § 4-16 Rekkjefølgja ved inntak til landslinjer

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører § 6-12 i den tidligere forskriften.

Paragrafen fastslår at departementet godkjenner hvilke utdanningsprogram eller programområde som skal være landslinjer. Paragrafen fastslår videre at stedet hvor søkeren er folkeregistrert, ikke har betydning for rekkefølgen ved inntak til landslinjer. Det betyr at søkere fra hele landet stiller likt.

Til § 4-17 Inntak til skole med opplæring i og på teiknspråk

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører delvis § 6-43 i den tidligere forskriften.

Det følger av paragrafen at søkere som er tatt inn til videregående trinn 1 og/eller trinn 2 ved en skole med opplæring i og på tegnspråk (knutepunktskole), normalt vil ha rett til å fullføre opplæringen ved skolen.

IV Poengutrekning, individuell behandling og førerett ved fordeling av plassar til vidaregåande trinn 1

Til § 4-18 Hovudregel ved fordeling av plasser til vidaregåande trinn 1

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen er ny, men er i hovedsak ment å tydeliggjøre det som indirekte fulgte av tidligere forskrift.

Paragrafen slår fast at av plasser til videregående trinn 1 som hovedregel fordeles på bakgrunn av poengberegning etter § 4-19. Søkere med fortrinnsrett tas inn før andre søkere og trenger derfor ikke å konkurrere på bakgrunn av poeng. Noen søkere har behov for å få en plass tildelt etter en individuell behandling, fordi det av ulike årsaker ikke er mulig eller hensiktsmessig å foreta en poengberegning.

Til § 4-19 Poengutrekning ved fordeling av plassar til vidaregåande trinn 1

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen viderefører §§ 6-20 og 6-21 i den tidligere forskriften og regulerer poengberegningen ved

fordeling av plasser etter poeng til videregående trinn 1. Paragrafen må sees i sammenheng med inntaksrekkefølgen som er fastsatt i § 4-14.

Første ledd slår fast hvordan plassene fordeles etter poengsum dersom det er flere søkere enn skoleplasser. Konkurransen gjennomføres på grunnlag av søknadene og de prioriteringene som søkerne har angitt her. Dette må også sees i sammenheng med eventuelle særskilte inntakskrav som fylkeskommunen har fastsatt med hjemmel i § 4-6.

Andre ledd regulerer hvordan poengene skal regnes ut. Det er kun standpunktkarakterer og eksamenskarakterer i fag som skal regnes med, ikke standpunktkarakterer i orden og i oppførsel. Disse gis etter en annen skala og skal ikke konverteres. *Andre ledd bokstav a til e* regulerer poengberegningen nærmere:

Andre ledd bokstav a innebærer at dersom eleven har fått 5 i standpunktkarakter i matematikk, så teller denne som 5 poeng i utregningen. Alle søkerens tallkarakterer skal legges sammen og multipliseres med 10 og deles på antall fag. Siste desimal skal avrundes etter vanlige avrundingsregler. Bokstav b til e inneholder mer detaljerte regler om beregningen.

Andre ledd bokstav b innebærer at dersom eleven velger ulike valgfag, så skal det settes en standpunktkarakter for hvert fag. For elever som velger samme fag over flere år, er det standpunktkarakteren som settes på det høyeste årstrinnet, som skal føres på vitnemålet. For elever som bruker tiden til valgfag på alle trinn til å ta fag fra videregående opplæring, jf. forskrift til opplæringsloven § 1-10, så skal valgfag ikke regnes med i beregningen av poengsummen deres. Det skal da føres en vitnemålsmerknad om dette. For elever som bruker for eksempel tiden til valgfag på 10. trinn til å ta fag fra videregående opplæring, men har standpunktkarakterer i valgfag på 8. og 9. trinn, så er det standpunktkarakteren(e) på disse trinnene som beregnes i valgfag etter bokstav b.

Andre ledd bokstav c omfatter blant annet faget utdanningsvalg, samt elever med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring som følger læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter.

Andre ledd bokstav d innebærer at dersom eleven har et enkeltvedtak med fritak, skal karakteren i det faget eller den delen av faget (for eksempel skriftlig sidemål) som eleven er fritatt fra, ikke inngå i poengberegningen. Det blir da færre fag/karakterer som inngår i poengutregningen. I tilfeller hvor elevene har fått innvilget fritak fra vurdering med karakter i mange fag enten med hjemmel i §§ 9-19 eller 9-20, kan det være at plasser må fordeles etter en individuell behandling, jf. § 4-20 første ledd bokstav a.

Andre ledd bokstav e medfører at elevens poengsum blir lavere. Dersom eleven ikke har sluttvurdering med karakter i mer enn halvparten av fagene, skal plass fordeles basert på en individuell behandling, jf. § 4-20 første ledd bokstav a. Dersom det er elever som mangler sluttvurdering i mer enn halvparten i fagene på grunn av en kombinasjon av bokstav d og e, skal plass fordeles etter en individuell behandling etter § 4-20 første ledd bokstav a.

Tredje ledd innebærer at alle standpunktkarakterer og eksamenskarakterer som den voksne skal ha for å få vitnemål, jf. forskrift til opplæringsloven § 15-26, skal være med i utregningen jf. § 4-19 andre ledd bokstav a.

Tredje ledd bokstav a tilsvarer poengutregningen for elever etter § 4-19 andre ledd bokstav d, men er særskilt regulert for de voksne også, fordi det er andre hjemmelsgrunnlag for fritak for voksne.

Tredje ledd bokstav b innebærer at færre fag/karakterer vil inngå i poengutregningen. Dersom den voksne har fått godkjent mer enn halvparten av fagene som er fastsatt i § 15-26 gjennom en realkompetansevurdering, skal plass fordeles etter en individuell behandling jf. § 4-20 første ledd bokstav d. Dette kan blant annet gjelde for søkere som ikke kan dokumentere at de har allmenn grunnopplæring fra utlandet i minst ni år, men som etter en realkompetansevurdering viser seg å ha realkompetanse tilsvarende grunnskoleopplæring for voksne, jf. § 4-1 første ledd bokstav c.

Til § 4-20 Individuell behandling ved fordeling av plassar til vidaregåande trinn 1

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen viderefører delvis §§ 6-22 til 6-26 i den tidligere forskriften. Når søkeren oppfyller vilkårene etter denne paragrafen, skal fylkeskommunen behandle søkeren individuelt ved fordeling av plasser. Søkeren skal ikke konkurrere etter poeng, og det skal ikke beregnes poengsum.

Første ledd regulerer hvilke søkere som skal behandles individuelt:

Bokstav a omfatter søkerne som ble omfattet av §§ 6-22, 6-23 og 6-26 i den tidligere forskriften. Dette er søkere som i grunnskolen har hatt enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring, og som er fritatt for vurdering med karakter i mer enn halvparten av fagene etter forskrift til opplæringsloven § 9-19. Bokstav a omfatter også søkere som har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 3-6 og mangler karakterer i mer enn halvparten av fagene. Disse søkerne vil normalt være fritatt fra vurdering med karakter etter forskriftens § 9-20. Bokstav a omfatter også søkere som av andre årsaker, mangler vurdering med karakter i mer enn halvparten av fagene. Det er antallet karakterer på vitnemålet som er avgjørende. For fag som har flere standpunktkarakterer, som norsk, vil disse telle som flere karakterer, ikke som en.

Bokstav b omfatter for eksempel steinerskolene samt internasjonale skoler som har en karakterskala fra 1 til 7. Her må fylkeskommunen gjøre en vurdering av dokumentasjonen til søkeren etter *andre ledd*.

Bokstav c omfatter for eksempel søkere som har hatt privat grunnskoleopplæring i hjemmet, eller søkere som har fullført grunnskoleopplæringen i utlandet. Et eksempel er nyankomne minoritetsspråklige som oppfyller vilkårene for inntak i § 4-12. Karakteren fra utlandet vil ikke kunne brukes direkte i inntaket etter poeng, og fylkeskommunen må ta søkeren inn etter en individuell vurdering. Bokstav c omfatter ikke utenlandske utvekslingselever som fylkeskommunen reserverer plasser til etter § 4-4.

Bokstav d omfatter søkere som etter en realkompetansevurdering har fått godkjent mer enn halvparten av fagene som kreves for vitnemål etter § 15-26. Dette kan gjelde både for søkere som er realkompetansevurdert i alle fag, jf. forskriftens § 4-1 første ledd bokstav c, og søkere som har vært deltaker i forberedende opplæring for voksne i noen fag etter opplæringsloven § 18-2.

Tredje ledd gir fylkeskommunen i særskilte tilfeller hjemmel til å behandle andre søkere individuelt. Dette er en regel som vil omfatte svært få søkere, og som kan brukes som en sikkerhetsventil.

Til § 4-21 Førerett for søkjarar med omfattande behov for individuelt tilrettelagd opplæring på vidaregåande trinn 1

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og § 11-13 fjerde ledd og viderefører hovedinnholdet i §§ 6-15 og 6-16 i den tidligere forskriften. Paragrafen gjelder fortrinnsrett for noen søkere med omfattende behov for individuell tilrettelagt opplæring på vidaregåande trinn 1.

Etter *første ledd* er det vanskene søkeren har, og betydningen de har for hans særlige behov for tilrettelegging, som er utslagsgivende. En diagnose utløser ikke fortrinnsrett i seg selv. Hva det vil si å ha et omfattende behov, må vurderes skjønnsmessig og konkret, men søkeren må ha vansker som krever stor tilrettelegging. Når det skal vurderes om søkeren har et omfattende behov, må det sees på hvilken individuelt tilrettelagt opplæring søkeren har hatt i grunnskolen; innhold, organisering, omfang og behov for særskilt kompetanse hos personalet. Søkeren må godtgjøre at vanskene som ligger til grunn for behovet, gjør at valg av utdanningsprogram har svært mye å si for muligheten til å fullføre vidaregåande opplæring enten med yrkeskompetanse eller med studiekompetanse. Søkerens faktiske muligheter for å mestre ett eller flere utdanningsprogram skal ikke trekkes inn. Om søkeren skal fullføre med kompetanse som er mindre enn full studie- eller yrkeskompetanse, er en vurdering som eventuelt skal tas etter inntak. Vi viser til at fortrinnsretten etter denne paragrafen er ment å ivareta hensynet til søkere som ikke ivaretas tilstrekkelig gjennom retten til ett av tre valgte utdanningsprogram i det ordinære inntaket.

Etter *andre ledd* er den sakkyndige vurderingen tredelt. Den skal inneholde en redegjørelse av søkerens situasjon fra grunnskolen, en utredning og en tilrådning. Når den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PP-tjenesten) skal ta stilling til bokstav a, bør det i denne vurderingen tas høyde for at søkeren skal ha individuelt tilrettelagt opplæring. Dersom PP-tjenesten under bokstav c kommer til at søkeren vil ha mindre behov for særskilt tilrettelegging innenfor et utdanningsprogram, vil det tale for at søkeren har fortrinnsrett etter denne paragrafen.

Tredje ledd skal sikre at den fylkeskommunale PP-tjenesten får den nødvendige informasjonen om søkeren fra kommunen. Eksempler på tiltak eleven har hatt under bokstav b, kan være organisatoriske tiltak, bruk av alternativ opplæringsarena, avvik fra kompetansemål i en eller flere læreplaner for fag og særlige hjelpemidler. I vurderingen under bokstav c vil det være relevant hvordan kommunene vurderer om det er utdanningsprogram som søkeren neppe vil klare å fullføre, samt elevens behov for hjelpemidler, eneundervisning i enkelte fag og lignende. Fristen 1. oktober er for å sikre at søkerens behov blir utredet på en forsvarlig måte, og for å gi fylkeskommunen mulighet til å ha den sakkyndige vurderingen klar når søknadsfristen utløper 1. februar.

Til § 4-22 Førerett for søkjarar med sterkt nedsett funksjonsevne ved inntak til vidaregåande trinn 1

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører innhold i § 6-17 i den tidligere forskriften.

Etter *første ledd* må søkeren ha et enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring etter opplæringsloven § 11-6, og ha sterkt nedsatt funksjonsevne – fysisk og/eller psykisk. Det er også presisert at det må være sammenheng mellom den sterkt nedsatte funksjonsevnen og behovet for inntak til en skole som er særskilt tilrettelagt. Den særskilte tilretteleggingen kan bestå i fysisk tilrettelegging og tilgang på hjelpemidler, særskilt kompetanse i undervisningspersonalet, ekstra lærertetthet og så videre. Det er presisert at det må foreligge dokumentasjon som underbygger det særlige behovet til søkeren. Denne

dokumentasjonen kan være søkerens enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring med sakkyndig vurdering eller utredninger fra helsesektoren, Statped eller lignende. Den kommunale PP-tjenesten kan også skrive en egen vurdering av søkerens behov, men det er ikke krav til dette. Dersom fylkeskommunen kommer til at vilkårene etter første avsnitt er oppfylt, skal fylkeskommunen vurdere søknaden før det ordinære inntaket gjennomføres, og søkeren har rett til inntak til en skole som er særskilt tilrettelagt. Fylkeskommunen fastsetter i den lokale forskriften hvordan søkere med fortrinn etter denne paragrafen tas inn. Fylkeskommunen kan ikke plassere søkeren på et annet utdanningsprogram enn de tre valgte. Søkere som har et særskilt behov et særskilt utdanningsprogram, skal ikke tas inn etter denne paragrafen, men vurderes etter § 4-21.

Andre ledd fastsetter at fylkeskommunen kan vurdere konkret om det foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner som taler for at søkeren bør tas inn til en bestemt skole.

Tredje ledd fastsetter en særskilt saksbehandlingsregel for kommunen for å sikre at fylkeskommunen får tilstrekkelig tid til å vurdere hvilke skoler som kan ta imot søkere etter paragrafen. Kommunen skal hvert år innen 1. oktober melde fra til fylkeskommunen om elever med sterkt nedsatt funksjonsevne som fullfører grunnskolen neste vår. Kommunen må innhente samtykke fra foreldrene og/eller eleven før de melder fra til fylkeskommunen.

V Poengutrekning, individuell behandling og førerett ved fordeling av plassar til vidaregåande trinn 2 og trinn 3

Til § 4-23 Hovedregel om fordeling av plassar til trinn 2 og vidaregåande trinn 3

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen er ny.

Paragrafen slår fast at plasser til vidaregåande trinn 2 og 3 som hovedregel skal fordeles på bakgrunn av poeng beregnet etter § 4-24. Søkere med fortrinnsrett tas inn før andre søkere og trenger derfor ikke å konkurrere ut fra poeng. Noen søkere har behov for å bli behandlet individuelt ved fordeling av plasser, fordi det av ulike årsaker ikke er mulig eller hensiktsmessig å foreta en poengberegning.

Til § 4-24 Poengutrekning ved fordeling av plassar til vidaregåande trinn 2 og vidaregåande trinn 3

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd. Paragrafen viderefører innholdet i §§ 6-33 og 6-34 i den tidligere forskriften og regulerer hvordan inntak etter poeng til vidaregåande trinn 2 og trinn 3 skal gjennomføres.

Prinsippene for utregning er i hovedsak de samme som ved inntak til vidaregåande trinn 1, se merknad til § 4-19. Paragrafen må sees i sammenheng med inntaksrekkefølgen som er fastsatt i § 4-14.

Første ledd regulerer hvordan fylkeskommunen skal forholde seg dersom det melder seg flere søkere enn det er skoleplasser til. Dette er tilsvarende som ved inntak til vidaregåande trinn 1, og vi viser her til merknadene til § 4-19 første ledd.

Andre ledd regulerer hvordan poengene skal regnes ut ved inntak basert på elevens karakterer. Alle standpunktkarakterene, eksamenskarakterene og halvårsvurderingen med karakter i fagene på vidaregåande trinn 1 og eventuelt trinn 2 skal legges til grunn. Vi understreker at disse bare skal trekkes inn i poengberegningen i fag der det er fastsatt i læreplanen for faget at det skal settes en halvårsvurdering med karakter ved avslutningen av opplæringsåret. Dette vil i hovedsak være i fellesfag. For søkere til vidaregåande trinn 3 hvor

det er fastsatt i læreplanen for faget at standpunkt karakteren skal fastsettes etter trinn 3, som for eksempel norsk, vil det kun være halvårsvurderingene på trinn 2 i norsk som inngår i poengberegningen. Halvårsvurderingene med karakter som eleven fikk ved avslutningen av faget etter trinn 1, skal ikke inngå i poengberegningen ved inntak til trinn 3. *Andre avsnitt bokstav a til f* regulerer poengberegningen nærmere:

Andre ledd bokstav a, b og c er tilsvarende som ved inntak til videregående trinn 1, og vi viser her til merknad til § 4-19 andre ledd bokstav a, c og d.

Etter *andre ledd bokstav d* skal det i fag hvor søkeren har fått «ikkje vurderingsgrunnlag» (IV) og/eller «ikkje møtt til eksamen» (IM), legges til en nullverdi. Dette tilsvarer merknad til § 4-19 andre ledd bokstav e. Søkere som har fått IV i ett eller flere fag, oppfyller ikke vilkårene for å tas inn til neste trinn etter § 4-13 første ledd. Dersom fylkeskommunen kommer til at søkeren likevel kan tas inn etter § 4-13 andre ledd bokstav c, skal poengsummen beregnes.

Andre ledd bokstav e regulerer poengberegningen for søkere som har avlagt eksamen i et fag som privatist. Fylkeskommunen skal ved poengberegning legge til grunn den beste karakteren.

Andre ledd bokstav f regulerer poengberegningen for søkere som har gjort omvalg eller lignende. Ved poengutregningen skal de beste karakterene legges til grunn. Ved inntak til programområder til trinn 2 innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram kan det bare legges til grunn karakterer fra det samme utdanningsprogrammet eller karakterer fra utdanningsprogram det er kryssløp mellom dersom søkeren har flere fag fra trinn 1 sammenlignet med minimumskravet i fag- og timefordelingen.

Til § 4-25 Individuell behandling ved fordeling av plassar til vidaregåande trinn 2 og vidaregåande trinn 3

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører delvis §§ 6-35 til 6-38 i den tidligere forskriften. Paragrafen regulerer fordeling av plasser til videregående opplæring trinn 2 og trinn 3 etter individuell behandling, altså hvilke elever som ikke skal poengberegnes eller ikke skal tas inn basert på fortrinnsrett. Paragrafen må sees i sammenheng med § 4-13.

Første ledd bokstav a slår fast at søkere uten bokstav- eller tallkarakterer eller sammenlignbart karaktergrunnlag skal tas inn til etter en individuell vurdering. Dette tilsvarer § 4-20 første ledd bokstav b og c om individuell vurdering ved inntak til videregående trinn 1. Vi viser til merknaden til § 4-20 første ledd bokstav b og c. I tillegg omfatter det søkere som har tatt videregående trinn 1 og/eller trinn 2 i utlandet og får godkjent et opplæringsår i utlandet som en del av norsk videregående opplæring, jf. § 5-10 andre ledd. Søkerne uten bokstav- og tallkarakterer etter bokstav a skal etter andre ledd rangeres på grunnlag av uttalelser fra skolene de kommer fra. Dette gjelder ikke de uten sammenlignbart karaktergrunnlag.

Etter *første ledd bokstav b og c* skal søkere som tas inn etter § 4-13 andre ledd bokstav a og b og fjerde ledd, ikke poengberegnes, men tas inn på individuelt grunnlag.

Til § 4-26 Førerett for søkjarar med sterkt nedsett funksjonsevne ved inntak til vidaregåande trinn 2 og vidaregåande trinn 3

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 sjuende ledd og viderefører § 6-30 i den tidligere forskriften. Paragrafen gir en tilsvarende fortrinnsrett ved inntak til

videregående trinn 2 og trinn 3 som § 4-22 gir ved inntak til trinn 1. Fortrinnsretten gjelder uavhengig av om søkeren tidligere har vært tatt inn med fortrinnsrett etter §§ 4-22 eller 4-26.

Første ledd presiserer at det må være sammenheng mellom den sterkt nedsatte funksjonsevnen (som kan være fysisk og/eller psykisk) og behovet for inntak til en skole som er særskilt tilrettelagt. Den særskilte tilretteleggingen kan bestå i fysisk tilrettelegging og tilgang på hjelpemidler, særskilt kompetanse i undervisningspersonalet, ekstra lærertetthet og lignende. Dokumentasjonen som underbygger det særlige behovet, kan være enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring med sakkyndig vurdering eller utredninger fra helsesektoren, Statped eller lignende. Den kommunale PP-tjenesten kan også skrive en egen vurdering av søkerens behov, men det er ikke krav til dette. Dersom fylkeskommunen kommer til at vilkårene etter første avsnitt er oppfylt, skal fylkeskommunen vurdere søknaden før det ordinære inntaket gjennomføres, og søkeren har rett til inntak til en skole som er særskilt tilrettelagt. Se også andre ledd. Fylkeskommunen fastsetter i den lokale forskriften hvordan søkere med fortrinn etter denne paragrafen tas inn. Fylkeskommunen kan ikke plassere søkeren på et annet utdanningsprogram enn de tre valgte.

Andre ledd presiserer at søkeren har rett til å fortsette på samme skole dersom hen er tatt inn etter § 4-22 til videregående trinn 1 eller tidligere er tatt inn etter denne paragrafen til videregående trinn 2.

Tredje ledd presiserer at søkere som tidligere ikke er tatt inn på bakgrunn av fortrinnsrett etter §§ 4-22 og/eller 4-26, ikke har rett til inntak til en bestemt skole. Det er videre presisert at det er fylkeskommunen som vurderer konkret om det foreligger tungtveiende grunner for å ta søkeren inn til en bestemt skole.

Kapittel 5 Innholdet i den vidaregående opplæringa

Til § 5-1 Læreplanverket og tilbudsstrukturen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-4 og § 1-6 tredje og fjerde ledd. Paragrafen viderefører § 1-3 første ledd første og andre punktum i den tidligere forskriften.

Første ledd regulerer at opplæringen skal være i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, og definerer hva læreplanverket består av. Overordnet del står i forskrift om utfylling av dei overordna måla og prinsippa for opplæringa i grunnskolen og i den vidaregående opplæringa.

Andre ledd gir fylkeskommunen mulighet til å lage egen forskrift om omfordeling av fag på de ulike trinnene for hele grupper.

Tredje ledd regulerer fylkeskommunens mulighet til å tilby enkeltelever tilpassede løp på videregående opplæring. Dette er en mulighet fylkeskommunen har, og ikke en rettighet for den enkelte elev. Fylkeskommunen må vurdere det tilpassede løpet for hver enkelt elev, og kan ikke gi tilpassede løp til hele klasser eller grupper uten en individuell vurdering av den enkelte elev. Å gå inn i et tilpasset løp krever samtykke fra eleven. Fylkeskommunen må følge læreplanen for det enkelte fag, og har ikke anledning til å utelate hele, eller deler av, enkeltfag.

Til § 5-2 Innholdet i retten til meir opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 fjerde ledd, jf. § 1-4 andre ledd. Paragrafen er ny.

Første ledd viser til at elever har rett til mer opplæring i fag dersom de ikke har bestått standpunktkarakter i et fag eller ikke har bestått eller ikke møtt til eksamen. Det er ikke aktuelt med eksamensrettet opplæring. Opplæringen skal føre frem til standpunktkarakter i faget, der reglene om underveisvurdering, sluttvurdering, mv. skal følges. Det vil si at også elever som har rett til ny og utsatt eksamen i et fag etter forskriften §§ 9-36 og 9-37, men som allerede har en standpunktkarakter i det faget, også vil ha rett til opplæring frem mot en ny standpunktkarakter.

Videre følger det at opplæringen må være i samsvar med læreplanen i faget. Dette samsvarer også med § 9-1, som fastsetter at det er kompetansemålene i læreplanen som er grunnlaget for vurdering i fag. Paragrafen gir imidlertid mulighet til å gjøre unntak fra timetallet i læreplanen i faget. Fylkeskommunen kan dermed tilby et komprimert opplæringsløp der opplæringen går over kortere tid og over færre timer totalt. Denne typen komprimert opplæring skiller seg fra normal periodisering av et fag, ved at timetallet i læreplanen ikke fravikes, men timetallet i faget per uke er høyere enn normalt, slik at faget gjennomføres på kortere tid. Selv om fylkeskommunen gis en mulighet til å fravike timetallet i faget, er ikke dette en plikt. Fylkeskommunen skal stå fritt til å organisere opplæringen slik den selv mener er mest hensiktsmessig. Det betyr at det er opp til fylkeskommunen å avgjøre om de ønsker å tilby komprimert opplæring i et fag, enten med både færre timer og over kortere tid, eller å periodisere faget. Fylkeskommunen står også fritt til å tilby opplæring i et fag fordelt over et normalt skoleår.

Andre ledd viser til hvilken rett til mer opplæring som gjelder for kandidater som ikke har bestått fag- eller svenneprøven, praksisbrevprøven eller kompetanseprøven.

Fylkeskommunen kan ikke pålegge lærebedriften å forlenge en eventuell kontrakt om opplæring frem mot fag- eller svenneprøve, praksisbrevprøve eller kompetanseprøve. Det er fylkeskommunen som har ansvaret for å tilby opplæring frem mot ny prøve, og som bestemmer hva slags opplæring som skal tilbys. Slik opplæring vil typisk gis som et tilbud som alternativ til opplæring i bedrift, etter opplæringsloven § 5-6.

Til § 5-3 Tid til eksamen og eksamensførebuing

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 fjerde ledd og viderefører § 1-4 i den tidligere forskriften.

Til § 5-4 Opplæring i og på norsk tegnspråk og i punktskrift

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 fjerde ledd og viderefører delvis § 1-3 første ledd bokstav a og b i den tidligere forskriften og er delvis ny.

Etter *første ledd* må elever som går på videregående skole og har opplæring i og på norsk tegnspråk, få opplæring etter alle de tre nevnte læreplanene.

Opplæring etter *andre ledd* gis derimot kun i faget norsk tegnspråk, og viser til at det ikke tilbys opplæring etter læreplanene som nevnt i første ledd i ordinære videregående skoler. Elever med rett til opplæring i faget norsk tegnspråk eller i og på norsk tegnspråk har rett til utvidet timetall i faget.

Tredje ledd viser til at elever med rett til punktskriftopplæring har krav på flere timer enn det som følger av den ordinære fag- og timefordelingen.

Til § 5-5 Opplæring i framandspråk

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 fjerde ledd, og viderefører § 1-10 første ledd i den tidligere forskriften.

Til § 5-6 Fritak frå opplæring i framandspråk

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 fjerde ledd og viderefører delvis § 1-10 andre ledd i den tidligere forskriften.

Elevene som omfattes av paragrafen, trenger ikke å søke om å få fritak fra opplæringen, men får dette automatisk. Avgjørelsen om fritak er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 5-7 Eksamen i framandspråk for privatistar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 fjerde ledd og viderefører delvis § 1-13 første ledd, jf. § 1-10 første ledd i den tidligere forskriften.

Privatister som omfattes av *tredje ledd*, trenger ikke å søke om å få fritak fra eksamen, men får dette automatisk.

Til § 5-8 Fritak frå skriveopplæring i eitt av dei norske skriftspråka

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 6-1 fjerde ledd og viderefører § 1-11 i den tidligere forskriften.

Første ledd presiserer at det er skriveopplæringen i det skriftspråket eleven har som sidemål, som eleven er fritatt fra, da alle elever skal kunne lese sidemålet sitt. Det presiseres også at fritaket gjelder for de som velger å følge ordinær læreplan i norsk og samtidig omfattes av en av de opplistede gruppene i bokstav a til d. Det er ikke nødvendig å søke om å få fritak etter denne paragrafen, fordi elevene vil få automatisk fritak dersom de faller innenfor en av gruppene i bokstav a til d.

Andre ledd fastsetter at elevene skal få skriveopplæring i sidemålet sitt dersom de ønsker det, slik at de ikke har svakere språkkrettigheter enn andre kun fordi de er omfattet av første ledd bokstav a til d.

Fritak fra vurdering med karakter i ett av de norske skriftspråkene blir vurdert etter reglene i kapittel 9.

Avgjørelsen om fritak er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 5-9 Fritak frå opplæring eller eksamen i kroppsøving

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 fjerde ledd og viderefører delvis § 1-12 og § 1-13 første ledd i den tidligere forskriften.

Første og andre ledd viser ulike krav for at elever og privatister skal få fritak. For elever må opplæringen være til skade for dem, mens for privatister er det eksamen som må være til skade for dem for å få fritak.

Fylkeskommunens avgjørelse om fritak er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 5-10 Godkjenning av tidlegare bestått opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-6 fjerde ledd og viderefører § 1-16 i den tidligere forskriften.

Første ledd gjelder fag fra både studieforberedende og yrkesfaglig utdanningsprogram. Etter *første punktum* er det et krav at faget må være bestått for at det skal kunne bli godkjent. For fag tatt i utlandet vil det være opplæringslandets karakterskala og grense for bestått som avgjør om faget er bestått eller ikke.

Når det skal avgjøres om faget er likeverdig eller mer omfattende enn fag etter læreplanverket etter *første ledd andre punktum*, er det ikke et krav at faget må ha samme timetall eller alle de samme kompetansemålene. Fylkeskommunen må vurdere om den samlede kompetansen i faget er likeverdig kompetansen etter gjeldende læreplanverk og derfor forsvarlig å bygge videre på i det norske utdanningssystemet.

Andre ledd gjelder for skoleår på både studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram. Om opplæringen i utlandet skal godkjennes, må vurderes konkret og skjønnsmessig ut fra innholdet i opplæringen. Utenlandsk yrkesfaglig opplæring vil kunne ha et annet innhold enn tilsvarende opplæringsløp i Norge, og vurderingen av om det er forsvarlig å bygge videre på en yrkesfaglig opplæring fra utlandet, kan være vanskeligere for yrkesfaglige utdanningsprogram enn vurderingen av studieforberedende opplæring.

Når det skal vurderes om skoleåret er bestått etter *andre ledd første punktum*, er det opplæringslandets karakterskala og «bestått-grense» som legges til grunn. Dersom opplæringen er gjennomført slik at eleven er kvalifisert til å tas inn eller flyttes opp til neste trinn i det aktuelle landets skolesystem, kan fylkeskommunen vurdere om dette er tilstrekkelig til å anse skoleåret som bestått.

Andre ledd andre punktum viser til at skoleåret må være likeverdig med eller mer omfattende enn skoleåret etter gjeldende læreplanverk. Når det skal avgjøres om den utenlandske opplæringen er likeverdig eller mer omfattende, er det ikke et krav at den utenlandske opplæringen skal ha samme fag- og tidsfordeling som den norske, eller at fagene har de samme kompetansemålene. Det må likevel være snakk om fulltidsopplæring. Antall timer vil kunne være et moment i vurderingen, særlig dersom det er stor forskjell i timetallet fra det aktuelle utdanningsprogrammet i Norge. Det sentrale i vurderingen er om den utenlandske opplæringen har gitt eleven et forsvarlig grunnlag for å fortsette på videregående trinn 2 eller videregående trinn 3.

Forhåndsgodkjenning etter *andre ledd tredje punktum* kan typisk gis dersom fylkeskommunen har godkjent tilsvarende opplæring tidligere, har et samarbeid med en konkret skole i utlandet eller av andre grunner kjenner opplæringsordningen i utlandet godt. Selv om forhåndsgodkjenning blir gitt, skal fylkeskommunen alltid fatte enkeltvedtaket etter at eleven har bestått skoleåret i utlandet og nødvendig dokumentasjon foreligger. Dersom for eksempel eleven ikke oppfyller vilkårene for godkjenning eller ikke har bestått alle fagene, så veier ikke en forhåndsgodkjenning opp for dette.

Andre ledd fjerde punktum angir hva opplæringen i utlandet må inneholde for å kunne godkjennes.

Tredje ledd fastsetter at også privatister kan søke om godkjenning etter første og andre ledd.

Fjerde ledd angir at elever og privatister selv må legge frem nødvendig dokumentasjon ved søknad om godkjenning. Dokumentasjonen må være knyttet til fagets innhold og at faget er bestått. Enkeltvedtak om godkjenning må som hovedregel skje på grunnlag av formell dokumentasjon i form av en uttalelse eller bekreftelse fra en utdanningsinstitusjon, for eksempel kompetansebevis eller vitnemål.

En godkjenning etter denne paragrafen innebærer ikke nødvendigvis at kvalifikasjons- eller sertifiseringskrav som stilles i enkelte yrker, er oppfylt.

Til § 5-11 Opplæring og eksamen etter læreplanen i norsk for språklege minoriteter med kort botid i Noreg

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 1-4 andre ledd og viderefører delvis § 1-17 i den tidligere forskriften. Vilåret i første ledd bokstav b er nytt.

Første ledd angir vilkårene for at elever skal kunne få opplæring etter læreplanen i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge. Begge vilkårene må være oppfylt. Vilåret i bokstav b, om maksimalt fire års grunnskoleopplæring, viser ikke kun til sammenhengende år, men til det totale antallet i løpet av 1. til 10. trinn.

Andre ledd angir vilkårene for at privatister skal kunne ta eksamen etter læreplanen i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge. Alle vilkårene må være oppfylt. Vilåret i bokstav b handler ikke om grunnskoleopplæring slik som for elever, men kun om total botid i Norge.

Kapittel 6 Fag- og yrkesopplæringa

I Kontraktar og opplæringstilbodet til dei som ikkje får læreplass

Til § 6-1 Om kontraktane

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-2 fjerde ledd og viderefører § 11-6 i den tidligere forskriften.

Paragrafen fastsetter at det er et krav å benytte fastsatte kontraktsmaler ved inngåelse av lærekontrakt og opplæringskontrakt. Det er ikke anledning til å lage egne kontrakter.

Til § 6-2 Opplæringstilbod til dei som ikkje er formidla til læreplass

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-6. Paragrafen viderefører delvis tidligere forskrift § 6A-9, og er delvis ny.

Første ledd regulerer hvem paragrafen gjelder for og oppstiller en rett til oppstart på et annet opplæringstilbud innen 1. september. Ordlyden «seinast» innebærer at dette er en absolutt frist for oppstart. I likhet med for andre elever, må skole- og feriedager fastsettes i form av en lokal forskrift. Se ellers opplæringsloven § 14-1 om skoleruta og lengden på skoleåret.

Andre ledd oppstiller en plikt for fylkeskommunen til å fortsette arbeidet med formidling til læreplass, selv om kandidaten har startet på et annet opplæringstilbud.

II Godskriving av gjennomgått opplæring eller praksis

Til § 6-3 Kven godskravingsreglane gjeld for, og når godskravingsreglane gjeld

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 tredje ledd og viderefører delvis § 11-8 i den tidligere forskriften.

Første ledd regulerer uttømmende hvem godskrivingsreglene gjelder for. Det innebærer at godskrivingsreglene ikke gjelder for praksisbrevkandidater. Kravene til kandidater for fagbrev på jobb må sees i sammenheng med de samlede kravene til praksis etter forskriftens § 9-58.

Ordlyden «i læretida» og ordlyden «av praksis» innebærer at godskrivingsreglene ikke gjelder de lærefagene som etter læreplanverket har tre års opplæring som elev og ikke har læretid i bedrift. For disse lærefagene vil tidligere bestått opplæring kunne bli godkjent etter forskriftens § 5-10.

Andre ledd fastsetter når godskrivingsreglene gjelder. Fylkeskommunen vurderer søknaden om godskriving, vurderer hva og hvor mye av den dokumenterte opplæringen eller praksisen som kan godskrives, og treffer enkeltvedtak. Ordlyden «ved vurdering av praksis» i *bokstav a* og ordlyden «ved godkjenning av kontrakt» i *bokstav b* tydeliggjør på hvilket tidspunkt fylkeskommunen kan godskrive tidligere opplæring eller praksis.

Tredje ledd skal sikre at fylkeskommunen ikke gir godskriving for samme opplæring eller praksis to ganger. Det er ikke anledning til å gi godskriving for mer enn tolv måneder i løpet av ett år. Paragrafen er likevel ikke til hinder for at fylkeskommunen kan godskrive samme opplæring eller praksis dersom en kandidat ønsker et annet fag- eller svennebrev senere. Forutsetningen er at opplæringen og/eller praksisen kan godskrives i henhold til læreplanen for det aktuelle faget.

Til § 6-4 Generelle regler for godskriving av gjennomgått vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 tredje ledd. Paragrafen viderefører delvis §§ 11-8, 11-10 og 11-11 i den tidligere forskriften, og er delvis ny.

Første ledd fastsetter at alle fagene må være bestått, som innebærer at minst karakteren 2 er oppnådd i alle fag som går frem av læreplanen for det aktuelle faget. Ordlyden «enkeltofag eller enkeltmodular» tydeliggjør at disse ikke kan godskrives.

Andre ledd slår fast at «bestått privatisteksamen» også kan godskrives. Dette innebærer at de som eksempelvis har ett eller flere fag der de har privatisteksamen istedenfor å følge opplæringen, også vil kunne få godskrevet hele opplæringsåret. Dette vil også omfatte voksne privatister.

At «dokumentert realkompetanse» også regnes som gjennomgått opplæring, har sammenheng med at godkjent realkompetanse betyr at den voksnes kompetanse er likeverdig med opplæring etter læreplaner for fag.

Til § 6-5 Godskriving av vidaregåande opplæring som er gjennomgått etter innføringa av Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 tredje ledd og viderefører § 11-10 i den tidligere forskriften. Paragrafen regulerer godskriving for de som har gjennomgått vidaregåande opplæring etter innføringen av Kunnskapsløftet i 2006.

Første ledd regulerer godskriving av vidaregåande trinn 1. For å få godskrevet hele året etter *første punktum* må det være samme fag innenfor samme utdanningsprogram, enten gjennom ordinært løp eller gjennom kryssløp.

Etter *andre punktum* vil alle andre utdanningsprogram enn det aktuelle lærefaget bli godskrevet med 1/4 år. *Tredje punktum* gir en mulighet til å godskrive ytterligere 1/4 år dersom innholdet i yrkesfaglig fordypning (YFF) er relevant. At det må være «relevant», innebærer at den konkrete opplæringen i YFF må sees i lys av læreplanen i det aktuelle lærefaget. Det ligger et handlingsrom i hva faget YFF kan inneholde. I de tilfellene der handlingsrommet brukes til noe annet enn yrkesfaglige kompetansemål, vil ikke YFF kunne godskrives.

Andre ledd regulerer godskriving av videregående trinn 2. Ordlyden «for det aktuelle lærefaget» i *første punktum* innebærer krav til samme lærefag for å få godskrevet hele året, enten gjennom ordinært løp eller gjennom kryssløp.

Lærefag som ikke er det samme, men som er i samme utdanningsprogram som det aktuelle lærefaget, blir etter *andre punktum* godskrevet med 1/2 år. *Tredje punktum* gir en mulighet til ytterligere godskriving av år, dersom innholdet i faget YFF er relevant.

Fjerde punktum regulerer godskriving fra andre utdanningsprogram enn det aktuelle lærefaget på videregående trinn 2, og gir 1/4 års godskriving. Også her er det mulighet for å godskrive ytterligere 1/4 år dersom YFF er relevant.

Tredje ledd regulerer godskriving av lærefag som etter ordinær læreplan har tre års opplæring i skole og deretter har opplæring i bedrift. *Første punktum* gjelder lærefag som først har tre års opplæring i skole og deretter ett års læretid i bedrift, totalt fire års utdanningsløp etter tilbudsstrukturen. *Andre punktum* gjelder lærefag som har tre års opplæring i skole og deretter mer enn ett års læretid i bedrift. Det vil da gis ytterligere «opp til 1/2 år» godskriving for å kompensere for et lengre totalt utdanningsløp. *Tredje punktum* fastsetter at det ikke er mulighet til å godskrive videregående trinn 3 dersom dette springer ut av et annet programområde på videregående trinn 2.

Til § 6-6 Godskriving av videregående opplæring som er gjennomgått før innføringa av Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 tredje ledd og viderefører § 11-11 i den tidligere forskriften. Paragrafen regulerer godskriving av gjennomgått videregående opplæring før innføringen av Kunnskapsløftet i 2006.

Første ledd regulerer godskriving av grunnkurs. For å få godskrevet hele året etter *første punktum* må grunnkurset kunne «sidestillast» med lærefaget på videregående trinn 1 i Kunnskapsløftet. I dette ligger det som hovedregel at fagene er innenfor samme utdanningsprogram, eller at læreplanene har tilnærmet likt innhold når man sammenligner dem.

Ordlyden «andre grunnkurs» i *andre punktum* innebærer at lærefag fra andre utdanningsprogram blir godskrevet med 1/4 år. At innholdet må være «relevant» innebærer at opplæringen må sees i lys av læreplanen i det aktuelle lærefaget. Formuleringen «opp til 1/4 år» viser til det kandidaten maksimalt kan få godskrevet i tillegg.

Andre ledd regulerer godskriving av videregående kurs 1 (VKI). Merknadene i første ledd gjelder tilsvarende.

Tredje ledd regulerer godskriving av videregående kurs 2 (VKII). Regelen er tilsvarende som i § 6-5 tredje ledd, og merknaden gjelder tilsvarende.

Til § 6-7 Godskriving av tidligere læretid eller praksis

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 tredje ledd. Paragrafen viderefører delvis § 11-12 i den tidligere forskriften, og er delvis ny.

Første ledd regulerer godskriving av tidligere læretid for lærlinger og tidligere praksis for praksiskandidater og kandidater for fagbrev på jobb. Kravet om «allsidig praksis i tilknytning til læreplanen for det aktuelle lærefaget» avgjøres av fylkeskommunen. Ordlyden «fullt ut» innebærer godskriving time for time. For kandidater for fagbrev på jobb må paragrafen sees i sammenheng med de samlede kravene til praksis etter § 9-58.

Andre ledd gjelder kun for praksiskandidater, der et minstekrav for godskriving er at praksisen dekker de «viktigaste delene» av innholdet i læreplanen for opplæring i bedrift. Fylkeskommunen må derfor konkret vurdere i hvilken grad praksisen dekker læreplanen i det aktuelle faget.

Tredje ledd gjelder kun for lærekandidater. Lærekandidater følger opplæring i individuelt utvalgte deler av læreplanen. Lærekandidater kan derfor ikke få godskrevet fullt ut to års læretid. Hvor mye som kan godskrives, må vurderes konkret. Et moment i vurderingen er å sammenligne kandidatens individuelle plan med læreplanen i det aktuelle faget.

Til § 6-8 Godskriving av fag- eller sveineprøve som er bestått etter innføringa av Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 tredje ledd og viderefører § 11-13 i den tidligere forskriften. Paragrafen gjelder kun de som har oppnådd fag- eller svennebrev etter innføringen av Kunnskapsløftet 2006.

Første ledd gir tre års godskriving ved samme videregående trinn 2, mens *andre ledd* gir to års godskriving dersom videregående trinn 2 er innenfor samme utdanningsprogram.

Etter *tredje ledd* gis det kun godskriving for andre utdanningsprogram dersom den gjennomgåtte opplæringen er «relevant». I dette ligger det at opplæringen må sees i sammenheng med læreplanen i det aktuelle lærefaget.

Til § 6-9 Godskriving av fag- eller sveineprøve som er bestått før innføringa av Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 tredje ledd og viderefører § 11-14 i den tidligere forskriften.

Paragrafen gjelder kun de som har oppnådd fag- eller svennebrev før innføringen av Kunnskapsløftet i 2006.

Første ledd gjelder fag som kan «sidestillast med det aktuelle lærefaget». I dette ligger det at fagene må ha tilnærmet samme innhold. I tråd med § 6-8 må faget i utgangspunktet springe ut fra samme programområde.

Andre ledd gjelder fag som «slektar på det aktuelle lærefaget». I dette ligger det at faget må sammenlignes med læreplanen i det aktuelle faget. I tråd med § 6-8 må faget i utgangspunktet være innenfor samme utdanningsprogram.

Etter *tredje ledd* gis det kun godskriving for andre fag dersom den gjennomgåtte opplæringen er «relevant». I dette ligger det at opplæringen må sees i sammenheng med læreplanen i det aktuelle lærefaget.

Til § 6-10 Unntak fra godskravingsreglane

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 tredje ledd og viderefører § 11-15 i den tidligere forskriften.

Paragrafen gir fylkeskommunen mulighet til å gjøre unntak fra godskravingsreglene ved både særlige tilfeller og ved særlige fagkombinasjoner, der godskravingsreglene gir et urimelig resultat for den aktuelle kandidaten. Fylkeskommunen må her gjøre en konkret og helhetlig faglig vurdering. Et moment i vurderingen kan være om kandidaten har de faglige forutsetningene for å gjennomføre læretiden eller ta fag- eller svenneprøven. Fylkeskommunen skal ikke legge opp til utstrakt bruk av denne unntaksbestemmelsen.

III Lærebedrifter

Til § 6-11 Godkjenning av lærebedrifter

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-5 tredje ledd og viderefører delvis § 11-1 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum viser til kravet i opplæringsloven om at alle bedrifter som skal gi opplæring, må være godkjent av fylkeskommunen. Ordlyden «må» i *andre punktum* innebærer et absolutt krav om at bedriften må ha egenproduksjon i faget.

Der en bedrift er registrert i enhetsregisteret med én hovedenhet og to eller flere underenheter, er det den aktuelle underenheten som godkjennes. En kommunes hovedenhet i enhetsregisteret kan ikke godkjennes som lærebedrift i et lærefag. Hvis for eksempel en kommunal underenhet ønsker å ta inn lærlinger, må underenheten ha selvstendig godkjenning som lærebedrift.

Andre ledd første punktum fastsetter at fylkeskommunen har ansvar for å godkjenne lærebedrifter innenfor sin egen fylkesgrense. Ordlyden «ligg» innebærer der bedriften har fysiske lokaler. Ordlyden «kvart fag» innebærer at fylkeskommunen må vurdere konkret om bedriften kan godkjennes for det aktuelle faget de skal gi opplæring i. *Andre punktum* regulerer hvilken fylkeskommune som godkjenner en lærebedrift, dersom bedriften har lokaler i flere fylkeskommuner. Det avgjørende for godkjenningen er at avdelingen som skal godkjennes, faktisk ligger og har adresse i fylkeskommunen.

Til § 6-12 Deling av ansvar mellom samarbeidende lærebedrifter

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-6 tredje ledd. Paragrafen er ny.

Ansvaret for opplæringen ligger hos den lærebedriften som kontrakten om opplæring er inngått med, jf. opplæringsloven § 7-6. Lærebedriften kan gi all opplæringen selv, eller avtale at deler av opplæringen skjer i en annen læredrift.

Første ledd fastsetter at samarbeidende lærebedrifter må avtale hvem som har ansvaret for de oppgavene som følger av bokstav a-d.

Andre ledd første punktum fastsetter at det skal fremgå av kontrakten om opplæring hvordan fordelingen av ansvaret er avtalt. *Andre og tredje punktum* gir regler om hvem som skal få utbetalt tilskuddet og at samarbeidende lærebedrifter må avtale fordelingen seg imellom.

Til § 6-13 Fylkeskommunalt tilskot til lærebedrifta

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-8 andre ledd og viderefører delvis § 11-4 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum innebærer at fylkeskommunen har en plikt til å utbetale tilskudd til lærebedriften. Forutsetningen er at den som har læretid i bedrift, er «folkeregistrert» i fylkeskommunen. Fylkeskommunen har kun betalingsplikt for «opplæring» i bedrift og ikke verdiskapingsdelen. *Andre punktum bokstav a til c* lister opp når fylkeskommunens betalingsplikt gjelder.

Andre ledd fastsetter at fylkeskommunen der lærebedriften har sine lokaler, kan kreve refusjon fra fylkeskommunen som har betalingsplikt etter første ledd. Kravet om refusjon gjelder kun kostnader som er direkte knyttet til den som har læretid i bedrift.

Tredje ledd regulerer utbetaling av tilskudd ved bytte av lærebedrift. Fylkeskommunen som har betalingsplikt etter første ledd, fastsetter hvordan tilskuddet skal fordeles mellom lærebedriftene.

Fjerde ledd fastsetter at fylkeskommunen ikke skal utbetale tilskudd for den delen av opplæringen i læretiden som fylkeskommunen selv har gitt.

Til § 6-14 Rapportering frå lærebedrifta

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-11 andre ledd og viderefører delvis § 11-3 i den tidligere forskriften. Paragrafen må sees i sammenheng med opplæringsloven § 25-1 første ledd om at lærebedrifter kan behandle personopplysninger.

Paragrafen fastsetter at lærebedriftene har en rapporteringsplikt når fylkeskommunen ber om informasjon. *Bokstav a og b* avgrenser hvilken informasjon fylkeskommunen kan kreve. Fylkeskommunen kan ikke kreve innsyn i andre økonomiske disposisjoner i lærebedriftene.

IV Organ knytte til fag- og yrkesopplæringa

Til § 6-15 Samansetjing av samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY)

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 8-1. Paragrafen viderefører sammen med opplæringsloven § 8-1 første ledd, § 12-1 i den tidligere opplæringsloven, og er delvis ny.

Til § 6-16 Oppnemning av faglege råd

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 8-1. Paragrafen viderefører sammen med opplæringsloven § 8-1 andre ledd § 12-2 i den tidligere opplæringsloven og er delvis ny.

I *første ledd* står det at etter forslag fra SRY avgjør departementet hvilke faglige råd som skal oppnevnes, hvilke fagfelt det enkelte rådet skal dekke, og hvilket mandat og hvilke retningslinjer rådene skal ha. Med «mandat og retningslinjer» menes «mandat og retningslinjer for samarbeidet mellom SRY, faglige råd og Utdanningsdirektoratet».

Andre ledd regulerer at Sametinget skal kunne oppnevne samisk representasjon til faglige råd for utdanningsprogram i videregående opplæring som har særskilte samiske fag. Det er ikke et eget krav til antall eller at den eller de som nevnes opp, har samisk bakgrunn.

Til § 6-17 Samansetjing av yrkesopplæringsnemnder og yrkesutval

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 8-2. Paragrafen viderefører § 12-3 i den tidligere opplæringsloven.

Paragrafen fastsetter hvordan yrkesopplæringsnemnder skal være sammensatt. Den regulerer også at yrkesopplæringsnemnda skal oppnevne rådgivende yrkesutvalg.

Til § 6-18 Oppgåvene til yrkesopplæringsnemnda

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 8-2. Paragrafen viderefører delvis § 12-4 i den tidligere opplæringsloven med noen språklige og strukturelle endringer.

Paragrafen fastsetter oppgavene til yrkesopplæringsnemndene.

Til § 6-19 Samansetjing av læreplangrupper

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 8-1. Paragrafen viderefører sammen med opplæringsloven § 8-1 tredje ledd, § 12-5 i den tidligere opplæringsloven, og er delvis ny.

Representantene i læreplangrupper skal ta del i arbeidet med å utvikle læreplaner, som omfatter både eksisterende og nye læreplaner.

Andre ledd fastsetter at departementet skal bestemme hvilke kvalifikasjoner medlemmene i læreplangruppene skal ha, og hvordan gruppene skal være sammensatt.

V Godkjenning av utlandsk fag- og yrkesopplæring

Kapittel 7 Formidling til læreplass

Til § 7-1 Kven kan bli formidla til læreplass

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-7 tredje ledd. Paragrafen viderefører § 6A-1 første og andre ledd i den tidligere forskriften.

Første ledd fastsetter virkeområdet for kapitlet om formidling.

Andre ledd regulerer at den som skal formidles, også skal tas inn til videregående opplæring etter kapittel 4. Inntak og formidling kan skje samtidig. Et vedtak om inntak er et enkeltvedtak og skal inneholde informasjon om hvilket utdanningsprogram og programområde søkeren er tatt inn på.

Til § 7-2 Lokal forskrift om formidling

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-7 tredje ledd. Paragrafen viderefører § 6A-2 i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer at fylkeskommunen skal fastsette en lokal forskrift om formidling. Den lokale forskriften må være innenfor rammene som er fastsatt i opplæringsloven med

forskrifter og saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven kapittel VII. Den lokale forskriften om inntak etter § 4-6 og den lokale forskriften om formidling kan reguleres i den samme forskriften. Vi viser ellers til merknad til § 4-6 om lokal forskrift om inntak.

Til § 7-3 Krav til søknader om formidling til lære plass

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-7 tredje ledd. Paragrafen viderefører § 6A-5 første og andre ledd og § 6A-1 tredje og fjerde ledd i den tidligere forskriften. Paragrafens fjerde ledd er nytt.

Andre ledd gjelder for lærlinger. Det er fastsatt at reglene om vilkårene for inntak til neste trinn ved inntak etter §§ 4-13 også gjelder for den som skal formidles. Søkerne må være kvalifisert til inntak til videregående trinn 3 etter inntakskapittelet for å bli formidlet til opplæring i bedrift innenfor et programområde på videregående trinn 3. Dette innebærer blant annet at søkeren må ha bestått fagene innenfor programområdet på videregående trinn 2 for å kunne bli formidlet til videregående trinn 3, eller ha faglige forutsetninger for å følge opplæringsåret på neste nivå. Paragraf 4-24 åpner likevel for at søkere som ikke oppfyller vilkårene i § 4-25, kan vurderes individuelt. De som søker om formidling tidligere på året, kan formidles og tas inn under forutsetning av at de kommer til å oppfylle vilkårene.

Tredje ledd gjelder formidling av lærekandidater, praksisbrevkandidater og søkere som ikke har bestått fag- eller svenneprøve. Det følger her at søkere til lære plass som lærekandidat må ha bestått sitt individuelle opplæringsløp. Denne opplæringen fører ikke frem til studie- eller yrkeskompetanse, men til kompetansebevis som viser hvilken kompetanse lærekandidaten har tilegnet seg, jf. § 9-51. Søkere som har gjennomført, men ikke bestått på videregående trinn 1 eller videregående trinn 2, kan velge å søke fylkeskommunen om å bli formidlet som praksisbrevkandidat eller lærekandidat.

Fjerde ledd gjelder formidling av søkere som har gjennomført opplæringen, men ikke bestått fag- og svenneprøve. Disse kan bli formidlet etter § 7-5 fjerde ledd.

Til § 7-4 Kvar søknaden om formidling til lære plass skal sendast

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-7 tredje ledd og viderefører § 6A-5 i den tidligere forskriften.

Første ledd gjelder også for elever som skal søke om inntak på videregående skoler som har opplæring i og på norsk tegnspråk

Til § 7-5 Fristar for søknader om formidling til lære plass

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-7 tredje ledd. Paragrafen er delvis ny og viderefører § 6A-4 i den tidligere forskriften. Paragrafen må sees i sammenheng med § 4-10 om frister for søknader om inntak.

Første ledd fastsetter søknadsfrister for formidling. Det er to frister for søknader om formidling: den 1. februar for praksisbrevkandidater og lærekandidater og den 1. mars for lærlinger. Begge fristene er satt til kl. 23.59, det vil si innen slutten av dagen. Disse fristene er nasjonale, og fylkeskommunene kan ikke fastsette andre frister enn disse.

Andre ledd første punktum regulerer hvordan fristen blir regnet dersom denne faller på en lørdag eller søndag.

Andre ledd andre og tredje punktum regulerer behandlingen av søknader som kommer inn etter fristene i første ledd. Fylkeskommunen kan i den lokale forskriften fastsette en absolutt

frist for når søknader må være kommet inn for å bli tatt med i «årets» formidling. Fylkeskommunen må sikre at søknader som er kommet inn for sent, ikke blir usaklig forskjellsbehandlet, jf. GrL § 98.

Tredje ledd fastsetter at fylkeskommunen må kunngjøre søknadsfristen for formidling senest fire uker før den utløper. Fylkeskommunen avgjør hvordan kunngjøringen skjer, og kan velge å kunngjøre den gjennom digitale plattformer og generell informasjon til søkere om formidling. Fylkeskommunen har etter forvaltningsloven § 17 informasjonsplikt overfor bedrifter og elever om regelverket som gjelder ved formidling av lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater.

Fjerde ledd fastsetter at for søkere som formidles i samarbeid med oppfølgingstjenesten, gjelder ikke fristene i paragrafen. Fylkeskommunen skal da så langt det er mulig formidle søkere som meldes til dem etter fristene. Dersom oppfølgingstjenesten var bundet av fristene, ville det gjøre det vanskelig for tjenesten å oppfylle oppgavene sine, jf. opplæringsloven § 9-4 og forskrift til opplæringsloven kapittel 8. Se ellers tilsvarende regel for inntak i § 4-10 fjerde ledd. Siste punktum i paragrafen er ny og fastsetter at fristene i paragrafen ikke gjelder for kandidater som har gjennomført opplæringen, men ikke har bestått fag- eller svenneprøve.

Til § 7-6 Rettar og plikter ved formidling av lære plass

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-7 tredje ledd. Paragrafen viderefører tidligere forskrift § 6A-6 første, andre og tredje ledd.

Første ledd omtaler ungdoms mulighet til å søke lære plass i et lærefag i tråd med tilbudsstrukturen. For de fleste lærefagene søker man lære plass etter videregående trinn 2. I særløpsfag søker man om lære plass etter videregående trinn 3. I lærefag med videregående trinn 3 i skole søker man om lære plass etter opplæringen er avsluttet.

Andre ledd omtaler fylkeskommunens plikt til å formidle personer med rett til videregående opplæring til lærebedrifter i eget eller et annet fylke som fylkeskommunen har inngått avtale om lære plass med. Paragrafen omhandler alle som har rett på videregående opplæring. Alle elever som søker, skal formidles til lærebedrifter det er inngått avtale med. Det er opp til bedriften å avgjøre hvem de vil inngå kontrakt om opplæring med.

Tredje ledd åpner for at bedriften kan stille krav til lærlingen, praksisbrevkandidaten eller lære kandidaten begrunnet i virksomhetens behov, for eksempel språkkompetanse for en reiselivsbedrift. Kravene som stilles til kandidatene, skal ikke være diskriminerende. Det kan eksempelvis ikke stilles krav som vil stille kandidatene dårligere enn andre på grunn av hens kjønn, religion, nedsatt funksjonsevne, politisk tilhørighet og seksuell legning.

Til § 7-7 Avtale om annen organisering av opplæringa

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-7 tredje ledd. Paragrafen viderefører delvis § 6A-7 i den tidligere forskriften.

Første ledd åpner for at fylkeskommunen kan godkjenne kontrakt om opplæring som inneholder en annen organisering enn det som følger av opplæringsloven § 1-6. *Bokstav a til e* gir eksempler på annen organisering som kan avtales. Det kan også tenkes andre alternativer. De ulike modellene kan også kombineres ut fra lokale behov.

Andre ledd slår fast at det skal følge av kontrakten hvilket opplæringsansvar bedriften har, og at dette ansvaret samsvarer med når lærebedriften ellers har ansvar for lærlingen,

lærekandidaten eller praksisbrevkandidaten. Når lærebedriften ikke har ansvaret, vil fylkeskommunen ha ansvaret.

Tredje ledd slår fast at det skal følge av kontrakten hvilken organisering som er valgt, dersom det er bestemt en annen rekkefølge enn det som følger av Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Til § 7-8 Unntak for søkjarar med nedsett funksjonsevne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 7-7 tredje ledd. Paragrafen viderefører § 6A-8 i den tidligere forskriften.

Første ledd åpner for at fylkeskommunen kan samtykke til at det blir fastsatt unntak fra de vanlige kontraktsvilkårene for personer med nedsatt arbeidsevne.

Andre ledd slår fast at det for lærlinger likevel ikke er tillatt å avtale unntak fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Dette krever et annet hjemmelsgrunnlag. For lærekandidater og praksisbrevkandidater vil dette være mulig, forutsatt at unntakene er i samsvar med reglene i opplæringsloven med forskrifter.

Kapittel 8 Oppfølgingstenesta og rabattordningar for skyss

Til § 8-1 Oppgåvene til oppfølgingstenesta

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 9-4. Paragrafen viderefører delvis § 13-3 i den tidligere forskriften om oppfølgingstjenestens arbeidsoppgaver.

Etter *første ledd bokstav a* skal oppfølgingstjenesten ha en fortløpende oversikt over alle i målgruppen til oppfølgingstjenesten og aktuelle tilbud for disse. Målgruppen til oppfølgingstjenesten er presisert i opplæringsloven § 9-4 første ledd andre og siste punktum.

Etter *bokstav b* skal alle i målgruppen få informasjon om sine rettigheter så snart som mulig etter at det er klart at de er i målgruppen. Kravet om at informasjonen skal gis skriftlig, sikrer at målgruppen tidlig kan sette seg inn i hvilke muligheter de har.

Etter *bokstav c* skal oppfølgingstjenesten etablere kontakt med hver enkelt i målgruppen. Ordlyden «etablere kontakt» innebærer at oppfølgingstjenesten faktisk får kontakt med hver enkelt i målgruppen. Det er ikke tilstrekkelig å sende brev/e-post/SMS uten å følge opp dersom personen ikke svarer. Plikten må sees i sammenheng med formålet med oppfølgingstjenesten, som er å få de i målgruppen inn i kompetansefremmende opplæring eller lignende. Dersom oppfølgingstjenesten har forsøkt å etablere kontakt uten å lykkes, kan informasjon fra samarbeidspartnere for oppfølgingstjenesten, eller fra foreldre til de som ikke er myndige, brukes til å beskrive ungdommens situasjon. Det er særlig aktuelt at oppfølgingstjenesten samarbeider med grunnskolene, de videregående skolene, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PP-tjenesten), opplæringsadministrasjonen i fylkeskommunen, arbeids- og velferdsforvaltningen og helse- og sosialtjenestene.

Bokstav d fastsetter at fylkeskommunen skal ha «retteleiingssamtalar». Bokstaven presiserer ikke innholdet i eller omfanget av samtalen, da dette vil variere ut fra behov.

Andre ledd viser til et krav om at foreldre til de som ikke er myndige skal få samme informasjon, med mindre informasjonen er underlagt taushetsplikt. Det er ikke meningen at

foreldre skal få kopi av all informasjon som blir sendt til de i målgruppen som ikke er myndige i målgruppen. Informasjonsplikten gjelder kun det første, generelle brevet om hvilke rettigheter målgruppen har.

Til § 8-2 Gratis skyss eller full skyssgodtgjersle i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 9-1. Paragrafen viderefører delvis §§ 10-1 og 10-2 i den tidligere forskriften, og er delvis ny.

Første ledd slår fast at dersom fylkeskommunen ikke velger å tilby gratis skyss, så har eleven krav på full skyssgodtgjørelse. Skolen skal dekke alle nødvendige kostnader til skyss til og fra skolen. Fylkeskommunen kan velge å heller tilby gratis skyss. Eleven har da ikke krav på å få dekket kostnader om hen ikke velger å ta imot tilbudet. Skysskostnader må dokumenteres, for eksempel ved å fremvise kvitteringer. Hva som er nødvendige kostnader etter *femte punktum*, må vurderes konkret.

Andre ledd gjelder der det er avtalt at eleven skal komme seg til skolen ved bruk av privat fremkomstmiddel. Eleven har da i første omgang krav på å få dekket sine utgifter etter statens satser for skattefri kilometergodtgjørelse og de satsene som gjelder for det avtalte fremkomstmiddelet. Dette er minimumskrav for hva eleven har rett til å få dekket. For å få dekket kostnader utover de faste satsene må elevene dokumentere kostnadene, for eksempel ved å fremvise kvitteringer for utgiftene. Dersom en passasjer er en annen elev med rett til skyss, eller et nødvendig reisefølge, gjelder satsene for tillegg for passasjerer.

Tredje ledd gjelder hjemfylkets ansvar for å refundere utgifter for elever som blir tatt inn som gjesteelever i et annet fylke etter opplæringsloven § 28-2 tredje ledd. Utgangspunktet er at en fylkeskommune ikke har ansvar for skyss når en elev velger et annet tilbud om vidaregåande opplæring enn det fylkeskommunen gir, jf. opplæringsloven § 28-2 første ledd. Dersom en elev blir tatt inn som gjesteelev i en annen fylkeskommune, er det hjemfylkeskommunen som har ansvaret for å refundere utgifter til skyss. For vidaregåande elever ved private vidaregåande skoler gjelder reglene i privatskoleloven § 3-7, som gir rett til skyss innenfor fylkesgrensen i den fylkeskommunen der eleven bor etter reglene i opplæringsloven § 9-1.

Til § 8-3 Rabattordning som alternativ til gratis skyss eller full skyssgodtgjersle i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 9-1. Paragrafen viderefører delvis §§ 10-3 og 10-4 i den tidligere forskriften, og er delvis ny.

Første ledd første punktum slår fast at fylkeskommunen kan gi forskrift om rabattordning med subsidierte reisekort for ungdom som et alternativ til gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse. De elevene som er omfattet av denne rabattordningen, vil da ikke ha krav på gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse. Rabattordningen kan kun erstatte gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse i områder med et godt utbygd kollektivtilbud. I områder som ikke har et godt utbygd kollektivtilbud, må fylkeskommunen fortsatt tilby elevene enten gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse i tråd med forskriftens § 8-2. Fylkeskommunen kan kun tilby rabattordningen på kollektivtransport til de elevene i vidaregåande skole som har krav på skyss på grunn av avstand, jf. opplæringsloven § 9-1 første ledd, som erstatning for gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse. For de elevene som på grunn av funksjonsnedsettelse, skade eller sykdom har krav på skyss, jf. opplæringsloven § 9-1 tredje ledd, må fylkeskommunen fortsatt tilby gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse.

Første ledd andre punktum slår fast kriteriene for at et område skal ha «eit godt utbygd kollektivtilbod». Om vilkårene er oppfylt, må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Rabattordningen må gjelde både på dagtid og på kveldstid, alle sju dager i uken. Elevene skal kunne benytte seg av rabatten også utenom skoletid, som en motytelse til at de ikke får gratis skyss. Den enkelte elev kan klage dersom kriteriene for «eit godt utbygd kollektivtilbod» ikke er oppfylt i hens område. Dette er ikke en klage på selve forskriften, men på at man ikke får oppfylt sin rett til gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse etter § 9-1 i loven og § 8-2 i forskriften. Klageorganet vil da være statsforvalteren, jf. opplæringsloven § 29-1. Dersom klageorganet kommer til at kriteriene i andre punktum ikke er oppfylt, vil eleven ha krav på gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse etter § 8-2.

Andre ledd viser til at det skal være en faktisk rabattordning. Det innebærer minst 50 prosent av prisen for månedskort for voksne. Kortet skal gjelde for alle typer reiser, ikke kun til og fra skolen.

Ordlyden «opp til eitt år om gongen» i *tredje ledd* innebærer at fylkeskommunen må fastsette ny forskrift hvert år dersom de ønsker å opprettholde en rabattordning som et alternativ til gratis skyss eller full skyssgodtgjørelse.

Tredje delen – fellesreglar for grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa for barn og unge

Kapittel 9 Individuell vurdering

I Generelle reglar

Til § 9-1 Formålet med og grunnlaget for vurdering i fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-3 i den tidligere forskriften.

Første ledd beskriver formålet med vurdering i fag. Det å bidra til lærelyst er et overordnet mål som knytter paragrafen til formålsparagrafen i opplæringsloven § 1-3. Vurderingspraksisen må utøves med et profesjonelt skjønn som bidrar til å bygge opp under læring og ikke bryter ned den enkeltes tro på seg selv som lærende individer. Det er ikke et krav at all vurdering må føre til lærelyst, og lærelysten skal heller ikke vurderes.

Selv om grunnlaget for vurdering i et fag er kompetansemålene i læreplanen etter *andre ledd første punktum*, er det også mulig å bli vurdert underveis i opplæringen opp mot mål som er utledet fra kompetansemålene. Dette er blant annet aktuelt når det er langt frem til trinnet der kompetansemålene er beskrevet, for eksempel ved halvårsvurderingene på 8. trinn.

Elever med vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring skal også bli vurdert med grunnlag i kompetansemålene i læreplanen. Elevens sakkyndige vurdering og individuelle opplæringsplan skal beskrive realistiske opplæringsmål for eleven og bidra til et forsvarlig vurderingsgrunnlag.

Andre ledd andre punktum presiserer at kompetansemålene skal forstås i lys av teksten om faget, som består av «fagets relevans og sentrale verdier», «kjerneelementer», «tverrfaglige temaer» og «grunnleggende ferdigheter». Teksten knytter læreplanene til den felles overordnede delen av læreplanverket. Det betyr at lærerne/instruktørene må være bevisste

på sammenhengen mellom de ulike delene av læreplanene. Denne presiseringen gjelder for læreplaner i Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020, som har egen tekst om faget.

Når det er presisert i *andre ledd tredje punktum* at elever, lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater skal være kjent med læreplanen i faget, betyr det at de særlig skal være kjent med hva lærerne/instruktørene legger vekt på når de vurderer kompetanse i faget. Det er viktig at det kommer klart frem hva som skal vurderes, og hva som kan klages på i sluttvurderingen.

Tredje ledd slår fast hva som ikke skal trekkes inn i vurderingen i fag, og når innsats kan trekkes inn.

Fjerde ledd viser til plikten elever, lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater har til å møte opp og delta aktivt i opplæringen. Denne plikten følger av opplæringsloven § 10-6 og er viktig for å gi lærerne/instruktørene grunnlag for å vurdere kompetanse i faget. Plikten til å møte opp må også sees i sammenheng med fraværsgrensen i videregående opplæring etter § 9-8.

Til § 9-2 Formålet med og grunnlaget for vurdering i orden og i oppførsel

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-4 i den tidligere forskriften.

Til § 9-3 Karakterar i fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-5 i den tidligere forskriften.

Til § 9-4 Karakterar i orden og i oppførsel

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-6 i den tidligere forskriften.

Til § 9-5 Karakterar ved vurderinga av fag- og sveineprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører delvis § 3-52 i den tidligere forskriften ved at karakterskalaen er satt inn i en egen paragraf.

Til § 9-6 Samtale om utvikling

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-7 i den tidligere forskriften.

Samtalen om faglig utvikling etter *første ledd* er en del av underveisvurderingen. Det er ingen krav til hvor lenge samtalen må vare, eller hvilken form den skal ha. Det er mulig å gjennomføre samtalen i forbindelse med halvårsvurderingen uten karakter eller foreldresamtalen. Eleven har rett til å få tilbakemelding på den faglige utviklingen sin i hvert fag. Dette innebærer at i tilfeller der eksempelvis kontaktlæreren gjennomfører samtalen om utvikling felles for fagene, må kontaktlæreren innhente tilbakemeldinger på elevens faglige utvikling fra elevens øvrige faglærere.

Samtalen om utvikling sosialt og på andre måter etter *andre ledd* er ikke en del av underveisvurderingen. I utgangspunktet gjelder annen utvikling det som verken ligger innenfor hvert enkelt fag eller orden eller oppførsel. I praksis er det imidlertid ikke et klart

skille. En dialog om faglig utvikling, orden eller oppførsel kan for eksempel omfatte sosiale forhold eller andre forutsetninger.

Til § 9-7 Varsling om at karakteren kan falle bort eller bli sett ned

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-8 i den tidligere forskriften.

Årsaken til at eleven får varsel etter *første ledd*, kan være at eleven nærmer seg å overskride fraværgrensen, eller at det er tvil om det er grunnlag for å vurdere eleven i faget. Kommunen eller fylkeskommunen må varsle i alle fag det gjelder. At det «skal» varsles, innebærer at dersom det ikke varsles i tråd med denne paragrafen i et tilfelle en elev står i fare for å ikke få karakter eller for å få nedsatt karakter ved halvårsvurdering eller standpunktvurdering, skal eleven få karakter. Dette følger også av § 9-16 sjette ledd og § 9-17 fjerde ledd. Det samme gjelder ved fare for nedsatt karakter i orden og i oppførsel. At varselet skal gis «straks», betyr at det skal gis med en gang det er tvil om eleven kan få karakter. Selv om det er gitt varsel før halvårsvurderingen med karakter blir gitt, må kommunen eller fylkeskommunen varsle på nytt hvis det er tvil om eleven kan få standpunktkarakter.

Det er ikke mulig å gi varsel etter *andre ledd* om nedsatt karakter i orden eller oppførsel dersom rektor har gitt eleven nedsatt karakter som sanksjon for en enkelthendelse etter skolereglene.

Tredje ledd omtaler formålet med varselet.

Til § 9-8 Fraværgrense i vidaregåande skole

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-9 i den tidligere forskriften.

At det er rektor «sjølv» som kan avgjøre om en elev kan ha opptil 15 prosent fravær etter *tredje ledd*, betyr at denne oppgaven ikke kan delegeres til for eksempel faglærere.

Til § 9-9 System for føring av karakterar og fravær

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-36 i den tidligere forskriften.

At det står i *andre ledd* at karakterene er fastsatt når de er ført inn, innebærer at halvårsvurderinger med karakter ikke kan endres etter at de er ført inn. Standpunktkarakterer, eksamenskarakterer og karakterer til fag- og svenneprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve kan endres etter klage etter reglene i kapittel 10.

Til § 9-10 Dispensasjon frå reglane om individuell vurdering

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører delvis § 23-1 i den tidligere forskriften.

Muligheten til å få dispensasjon fra reglene i dette kapittelet er en snever unntaksregel som kun åpner for dispensasjon i helt spesielle tilfeller. Ordlyden «særlege tilfelle» viser til at terskelen for å få dispensasjon er høy, og at det må gjøres en konkret og skjønnsmessig vurdering i hvert tilfelle.

For å få dispensasjon etter denne paragrafen må det foreligge en søknad. Avgjørelsen om det blir gitt dispensasjon eller ikke, er et enkeltvedtak som kan påklages.

II Undervegsvurdering

Til § 9-11 Undervegsvurdering i fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-10 i den tidligere forskriften.

Underveisvurderingen etter denne paragrafen skal hjelpe elever, lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater videre i læreprosessen. Gjennom underveisvurderingen kan læreren/instruktøren få informasjon om i hvilken grad den enkelte oppnår kompetansemålene i læreplanen for faget, og om opplæringen bør tilpasses.

At underveisvurderingen i fag skal være en integrert del av opplæringen etter *første ledd*, betyr at den ikke bare skal skje gjennom testing eller situasjoner som er isolert fra daglig opplæring, men være en naturlig del av opplæringen. At underveisvurderingen skal brukes til å tilpasse opplæringen bedre for den enkelte, har sammenheng med opplæringsloven § 11-1 om at opplæringen skal tilpasses den enkeltes evner og forutsetninger.

For elever med individuelt tilrettelagt opplæring, skal underveisvurderingen også inkludere utbytte av den tilrettelagte opplæringen og hvordan opplæringen bidrar til elevens helhetlige kompetanse i faget.

Til § 9-12 Undervegsvurdering i orden og i oppførsel

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-11 i den tidligere forskriften.

Til § 9-13 Halvårsvurdering i fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-12 i den tidligere forskriften.

Første ledd beskriver halvårsvurderingen. I fag med flere standpunkt karakterer gir læreplanene informasjon om hvor mange karakterer som skal gis i halvårsvurderingen.

Andre ledd regulerer når halvårsvurdering med karakter skal gis.

Etter *tredje ledd* skal halvårsvurdering med og uten karakter gis midt i opplæringsperioden og også ved slutten opplæringsperioden dersom opplæringen i faget ikke blir avsluttet samme skoleår. Det er mulig å gi halvårsvurderingen sammen med samtalen om utvikling etter § 9-6, men da må samtalen tilpasses slik at den sammenfaller med når halvårsvurderingen må gis. I et normalt skoleår skal halvårsvurderingen settes rundt jul, og eventuelt før sommeren i fag som ikke avsluttes samme skoleår. Vurderingen med og uten karakter må henge tett sammen og bli gitt rundt samme tid. Siden halvårsvurderingen uten karakter skal være en begrunnelse for halvårsvurderingen med karakter, bør den ikke gis etter halvårsvurderingen med karakter.

Med «opplæringsperioden» i *tredje ledd* menes både vanlige skoleår og kortere opplæringsperioder, som for eksempel ved periodisering der opplæringsløpet i et fag ofte er kortere og mer intensivt enn i et normalt skoleår. Det sentrale er at det er en

midtveisvurdering. «Halvårsvurdering» kan derfor i noen tilfeller være et noe misvisende begrep, siden vurderingen ikke alltid gis hvert halvår.

Til § 9-14 Halvårsvurdering i orden og i oppførsel

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-13 i den tidligere forskriften.

Etter *tredje ledd* skal halvårsvurdering med og uten karakter gis midt i opplæringsperioden og også ved slutten opplæringsperioden dersom elevene ikke er i sitt avsluttende skoleår. Med avsluttende skoleår menes det skoleåret den enkelte eleven avslutter opplæringen sin, uavhengig av hva som normalt er det siste skoleåret i opplæringsløpet.

I et normalt skoleår skal halvårsvurderingen settes rundt jul og før sommeren, med mindre eleven er i sitt avsluttende skoleår. Vurderingen med og uten karakter må henge tett sammen og bli gitt rundt samme tid. Siden halvårsvurderingen uten karakter skal være en begrunnelse for halvårsvurderingen med karakter, bør den ikke gis *etter* halvårsvurderingen med karakter.

III Sluttvurdering

Til § 9-15 Sluttvurdering i fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-14 i den tidligere forskriften.

Det følger av *første ledd* at det er kompetansemålene i læreplanen som er grunnlaget for sluttvurdering i faget. Dette gjelder også for elever med individuell opplæringsplan (IOP). Elever i grunnskolen med IOP kan imidlertid få fritak fra vurdering med karakter etter § 9-19.

Andre og tredje ledd angir hva som regnes som sluttvurderinger. Sluttvurderinger er enkeltvedtak som skal føres på vitnemål og kompetansebevis.

Til § 9-16 Standpunkt karakterer i fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-15 i den tidligere forskriften.

Det står i *første ledd første punktum* at standpunkt karakteren skal være et uttrykk for elevens samlede kompetanse i faget ved avslutningen av opplæringen. Å vurdere kompetanse ved standpunkt vurderingen er noe annet enn å vurdere elevens kunnskaper og ferdigheter ut fra hvert enkelt kompetansemål. Derfor må læreren gjøre en vurdering av elevens samlede kompetanse. Det betyr ikke at læreren må vurdere eleven i alle kompetansemålene rett før standpunkt karakteren fastsettes, men læreren skal bruke sitt faglige skjønn til å løfte blikket fra ett og ett kompetansemål og se dem i sammenheng. Det er ikke anledning til å vurdere kompetansen bare på grunnlag av noen utvalgte kompetansemål.

Forutsetninger, fravær, orden og oppførsel skal ikke inngå i vurderingen. Innsats skal bare være en del av vurderingen i fag hvor det står spesifikt i læreplanen.

Standpunkt karakteren skal fastsettes ved avslutningen av opplæringen i faget. Det er opp til skolen å avgjøre hva som er avslutningen av opplæringen, men normalt vil det dreie seg om de siste én til to månedene med opplæring i faget. Enkelte skoler velger å konsentrere opplæringen i et fag til en bestemt periode slik at hele opplæringen i faget avsluttes for

eksempel i høstsemesteret, såkalt plogging eller periodisering. Forskriften er ikke til hinder for dette.

Etter *første ledd andre punktum* skal kompetansen vurderes ut fra kompetansemålene i læreplanen i faget og må leses i sammenheng med § 9-1.

Siden læreplanen i et fag omfatter ulike kompetansemål, skal eleven få anledning til å vise kompetansen sin på «fleire og varierte måtar» etter *andre ledd andre punktum*. Læreren kan få kunnskap om elevens utvikling og kompetanse på mange ulike måter, for eksempel gjennom observasjoner, fagsamtaler, dialog, diskusjoner eller fremføringer, skriftlige eller muntlige prøver, ulike typer elevarbeid og læringslogger. En standpunktkarakter fastsatt på én prøve vil normalt ikke være tilstrekkelig for å vurdere elevens samlede kompetanse. Standpunktkarakteren skal heller ikke være et matematisk gjennomsnitt av karakterer gitt i underveisvurderingen i løpet av opplæringsåret.

Det står i *andre ledd tredje punktum* at kompetansen som eleven har vist i løpet av opplæringen, skal være en del av vurderingen når standpunktkarakteren skal fastsettes. Det betyr at eleven har vist kompetanse og progresjon i faget gjennom den løpende underveisvurderingen. Dette er en del av vurderingsgrunnlaget læreren har, og det er opp til læreren å vurdere i hvilken grad den kompetansen eleven har vist underveis, gir relevant informasjon om den samlede kompetansen til eleven ved avslutningen av opplæringen.

Til § 9-17 Standpunktkarakterar i orden og i oppførsel

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-16 i den tidligere forskriften.

Første ledd regulerer når standpunktkarakterene i orden og i oppførsel skal settes. Det skal settes én karakter i orden og én karakter i oppførsel, og disse skal settes etter at opplæringen er avsluttet. På den måten vil også elevens orden og oppførsel på eksamen være en del av grunnlaget for vurderingen. Med avslutningen av opplæringen i videregående skole menes det skoleåret eller den opplæringsperioden den enkelte eleven avslutter opplæringen sin, uavhengig av hva som normalt er det siste skoleåret i opplæringsløpet. Dersom det først blir klart at eleven får rett til mer opplæring i fag etter § 5-2, etter at standpunktkarakterene i orden og i oppførsel er fastsatt, vil de fastsatte karakterene falle bort.

IV Fritak frå vurdering med karakter

Til § 9-18 Fellesreglar om fritak frå vurdering med karakter

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen er ny.

Paragrafen gjelder for fritak fra vurdering med karakter som gis etter §§ 9-19 til 9-23.

Første ledd understreker hvor viktig det er at kommunen og fylkeskommunen gir god informasjon og veiledning om fritak fra vurdering med karakter før det fattes enkeltvedtak om det.

Til § 9-19 Fritak frå vurdering med karakter for elevar som får individuelt tilrettelagd opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-17 i den tidligere forskriften.

Første ledd regulerer at elever i grunnskolen med individuelt tilrettelagt opplæring har rett til fritak fra vurdering med karakter i ett eller flere fag. Forutsetningen er at faget eller fagene er omtalt i enkeltvedtaket om individuelt tilrettelagt opplæring, fordi dette vedtaket setter rammene for den individuelle opplæringsplanen (IOP).

Når det står at elevene eller foreldrene avgjør om elevene skal få fritak, siktes det til foreldre til elever under 15 år, jf. selvråderetten i opplæringsloven § 24-5. Elever som har fylt 15 år, kan ta stilling til slike spørsmål selv.

For elever i videregående opplæring stilles det strengere krav til vitnemål, og det er derfor presisert i *andre ledd* at elever i videregående opplæring kun kan få fritak fra vurdering med karakter i ett av de norske skriftspråkene, selv om de også har IOP i andre fag.

Tredje ledd presiserer at et fritak fra vurdering med karakter ikke gir fritak fra vurdering uten karakter.

Til § 9-20 Fritak frå vurdering med karakter for elevar som får innføringsopplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-18 i den tidligere forskriften.

Fritak fra vurdering med karakter etter *første ledd* gjelder *kun* ut det skoleåret elever i grunnskolen begynner opplæringen. De har ikke rett til fritak utover det halvåret. Elevene får fritak dersom elevene, eller foreldrene til elever uten selvråderett etter opplæringsloven § 24-5, ber om det. Elevene skal ikke få automatisk fritak fra vurdering med karakter, men skal ha mulighet til å velge selv om de ønsker vurdering med karakter eller ikke.

Etter *andre ledd* skal elever i videregående opplæring, som får innføringsopplæring etter opplæringsloven §§ 3-7 og 6-6, få fritak fra vurdering med karakter dersom de eller foreldrene ber om det.

Til § 9-21 Fritak frå vurdering med karakter i eitt av dei norske skriftspråka

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører delvis § 3-19 i den tidligere forskriften.

Paragrafen handler om fritak fra *vurdering* med karakter i ett av de norske skriftspråkene og må ikke forveksles med paragrafene om fritak fra *skriveopplæring* etter §§ 1-9 og 5-8. Det er tale om fritak fra vurdering med karakter i enten bokmål eller nynorsk, avhengig av hvilket skriftspråk eleven har som sitt sidemål.

Etter *første ledd* har elever, tidligere elever og privatister rett til fritak fra vurdering med karakter i ett av de norske skriftspråkene dersom visse vilkår er oppfylt. Denne retten har også elever som oppfylte vilkårene for fritak i skriftlig sidemål i grunnskolen, men som på grunn av dokumentert saksbehandlingsfeil ikke fikk det.

For å få fritak etter *første ledd bokstav a* er det krav om dokumentasjon fra en sakkyndig som konkret sier noe om at eleven har problemer med å lære både bokmål og nynorsk. Slik dokumentasjon vil normalt innebære en sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten, men annen dokumentasjon kan også være relevant, avhengig av hva slags sykdom, skade eller dysfunksjon det er snakk om. Det er ikke tilstrekkelig om dokumentasjonen for eksempel kun viser at eleven har dysleksi. Det må også komme frem at elevens tilstand gjør at eleven har problemer med å lære *begge målformer*, altså at det er årsakssammenheng mellom

sykdommen, skaden eller dysfunksjonen og elevens problemer med å lære norskfaget. Hvordan tilstanden påvirker eleven i øvrige fag, er ikke avgjørende, men helhetsbildet kan også si noe om både konsekvenser og utfordringer for eleven i norskfaget.

Første ledd bokstav b gjelder de som ikke har gått på norsk grunnskole på 8. til 10. trinn.

Fritak etter *første ledd bokstav c* viser til opplæringsloven §§ 3-6 og 6-5 om retten til særskilt språkopplæring. Dette vilkåret må også sees i sammenheng med at elever med rett til særskilt språkopplæring også har rett til fritak fra skriveopplæring i ett av de norske skriftspråkene etter §§ 1-9 og 5-8.

Elevene må ha gått i internasjonal eller utenlandsk skole hele ungdomstrinnet for å få fritak etter *første ledd bokstav d*.

Andre ledd regulerer at elever som ikke har hatt opplæring i skriftlig sidemål på 8. til 10. trinn, har rett til fritak fra vurdering med karakter etter denne paragrafen dersom de ikke benytter retten til fritak fra opplæring i videregående. Det er ikke tilstrekkelig at eleven har hatt rett på fritak fra opplæring; eleven må også ha benyttet retten på 8. til 10. trinn for å få fritak fra vurdering med karakter i videregående opplæring.

Det er nødvendig å søke om å få fritak etter *andre ledd andre punktum*. Hvilken kommune eller fylkeskommune som skal fatte enkeltvedtak om fritak, følger av *fjerde ledd* og avhenger av hvem som har ansvaret for å utstede vitnemål etter §§ 9-45 og 9-54.

Kandidater som har fritak fra vurdering med karakter i ett av de norske skriftspråkene, skal kun ha én eksamensdag i norsk hovedmål.

Til § 9-22 Fritak fra vurdering med karakter i framandspråk i videregående opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd. Paragrafen er ny og viderefører og forskriftsfester instruks for behandling av søknader om dispensasjon fra vurdering med karakter i fremmedspråk av 28.05.2020.

Paragrafen gjelder kun fritak fra vurdering med karakter i fellesfaget fremmedspråk, og gjelder derfor ikke engelsk eller fremmedspråk programfag. Paragrafen gjelder heller ikke fritak fra opplæring i faget.

Første ledd slår fast at det kun er mulig for elever eller tidligere elever på studieforberedende utdanningsprogram å få fritak fra vurdering med karakter i fremmedspråk. Dermed er ikke privatister i faget omfattet. Faget fremmedspråk viser til fellesfaget fremmedspråk som eleven har valgt, og gjelder ikke fellesfaget engelsk.

De videre vilkårene for å få fritak følger av *første ledd bokstav a* og *b*, og eleven må oppfylle begge for å kunne få fritak. Etter *bokstav a* må eleven ha dysleksi eller spesifikke språkvansker, eller andre dokumenterte vansker som ligger nær opp til dysleksi eller spesifikke språkvansker når det gjelder hvilke konsekvenser de dokumenterte vanskene har for eleven i språkfaget. At vanskene må være dokumentert, innebærer at de må være utredet av en sakkyndig som fastslår vanskene. For dysleksi og spesifikke språkvansker vil den sakkyndige ofte være PP-tjenesten, men det kan også være Statped eller andre med kompetanse på søkerens utfordringer. Hvilken sakkyndig instans som fastslår andre dokumenterte vansker, vil avhenge av hva slags vansker det er snakk om. Hvilke dokumenterte vansker som omfattes, beror på en konkret vurdering av hvordan vanskene virker inn på den enkelte i språkfaget. Det er ikke ment at alle typer vansker skal kunne

omfattes, og derfor er det presisert at vanskene må ligge nær opp til dysleksi eller spesifikke språkvansker når det gjelder hvilke konsekvenser vanskene gir i *språkfag*. Det er ikke avgjørende hvorvidt eleven har gode eller dårlige forutsetninger i øvrige fag, men helhetsbildet kan også si noe om både konsekvenser og utfordringer for eleven i språkfaget.

Første ledd bokstav b presiserer at vanskene etter *bokstav a* må være av en slik grad at individuelt tilrettelagt opplæring ikke er tilstrekkelig for å sikre likeverdige opplæringsmuligheter. Dette må være dokumentert. Normalt vil det innebære at søkeren har eller har hatt individuelt tilrettelagt opplæring i faget, og dokumentasjonen vil i så fall være et vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring i fremmedspråk fra grunnskolen eller videregående opplæring fordi eleven er så sterkt rammet av dysleksi, spesifikke språkvansker eller vansker som ligger nært opp til disse. Det er imidlertid ikke automatikk i at individuelt tilrettelagt opplæring gir rett til fritak etter paragrafen, ettersom det også må komme frem at den individuelt tilrettelagte opplæringen ikke er tilstrekkelig for å sikre likeverdige opplæringsmuligheter i faget.

Det er ikke et absolutt krav for å få fritak at søkeren har eller har hatt vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. Søkeren kan alternativt legge frem en uttalelse fra en sakkyndig som vurderer at elevens språkvansker gjør det åpenbart at tiltak gjennom et vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring ikke vil føre til at eleven får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det avgjørende vil være at den samlede dokumentasjonen som søker legger frem, gir et tydelig bilde av utfordringene, konsekvensene og den individuelle tilretteleggingen som har funnet sted, og begrunner at tilretteleggingen ikke har vært eller vil være tilstrekkelig for å sikre likeverdige opplæringsmuligheter. Disse elementene må vurderes konkret.

Andre ledd presiserer at en elev som har valgt å avbryte faget, må sannsynliggjøre at hen ikke var i stand til å følge faget på grunn av vanskene. Dette beror på en konkret vurdering av dokumentasjonen og de andre opplysningene i søknaden. Elever som har valgt å avbryte faget av andre årsaker enn at de ikke var i stand til å følge det, kan ikke innvilges fritak.

Tredje ledd fastsetter at det er statsforvalteren som avgjør søknader om fritak. For at statsforvalteren skal kunne behandle saken, må det stå i søknaden at den gjelder en person som er eller har vært elev i et studieforberedende utdanningsprogram. Dette kan bekreftes av skolen gjennom en uttalelse. Videre bør skolens uttalelse si noe om den individuelle tilretteleggingen som er eller har vært forsøkt i fremmedspråk, og hvilken effekt denne har hatt med tanke på å sikre eleven likeverdige opplæringsmuligheter.

Til § 9-23 Fritak frå vurdering med karakter i kroppsøving

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-20 i den tidligere forskriften.

Paragrafen handler om fritak fra *vurdering med karakter* i kroppsøving, og den må ikke forveksles med paragrafen om fritak fra *opplæring* i kroppsøving for elever i videregående opplæring etter § 5-9 første ledd.

I *første ledd* står det at elever som ikke kan følge opplæringen i kroppsøving, skal få tilpasset opplæring etter opplæringsloven § 11-1. Dersom opplæringen blir tilrettelagt i den grad at eleven ikke kan vurderes med karakter, kan eleven få fritak fra vurdering med karakter i faget.

Både elever i grunnskolen og i videregående opplæring kan søke om fritak, men det er mest aktuelt for elever som ikke har individuelt tilrettelagt opplæring i kroppsøving. Fritaket gjelder for hele faget, både den teoretiske og den praktiske delen.

Når kommunen eller fylkeskommunen skal ta stilling til om det bør gis fritak, er det viktig å få klarlagt hva som er årsaken til at den tilrettelagte opplæringen ikke kan vurderes med karakter.

Til § 9-24 Fritak frå eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-21 i den tidligere forskriften.

Paragrafen angir at elever skal bli innvilget fritak fra eksamen hvis det er tungtveiende grunner til det. Det tilsier at det skal svært mye til for å gi slikt fritak fra eksamen. Foreldre eller elever over 15 år, jf. opplæringsloven § 24-5, må søke rektor om fritak. At det er rektor som må avgjøre søknaden, betyr at rektor ikke kan delegere oppgaven med å fatte enkeltvedtak.

V Eksamen

Til § 9-25 Om eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-22 i den tidligere forskriften.

Første ledd tydeliggjør at eksamenskarakteren skal være et uttrykk for den kompetansen hver enkelt elev eller privatist viser på eksamen. Det innebærer at dersom eksamen organiseres i gruppe, skal hver enkelt vurderes og få eksamenskarakter for seg. Hvor stor del av læreplanen som prøves til eksamen, vil kunne variere blant annet ut fra eksamensform, tidsramme og hvordan kompetansemålene er formulert i læreplanen. Det er ikke meningen at eleven skal få vist like stor bredde av sin kompetanse til eksamen som ved standpunktvurderingen.

Til § 9-26 Ansvar for eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd og viderefører § 3-23 i den tidligere forskriften.

Første og andre ledd angir hvem som har det overordnede ansvaret for sentralt og lokalt gitt eksamen.

Skoleeieren har etter *tredje ledd* ansvaret for gjennomføringen av eksamen og for å trekke ut elever til eksamen. Kommunen og fylkeskommunen har ansvaret for gjennomføringen uavhengig av om eksamen er sentralt eller lokalt gitt. Kommunen og fylkeskommunen må sørge for at det er rett kandidat som møter til eksamen, og kan selv velge å gi nærmere regler for dette, for eksempel om eller når det skal stilles krav om legitimering ved oppmøte. Dette vil gjerne være mest aktuelt for privatisteksamener. Dersom det stilles krav om legitimering og en kandidat ikke får ta eksamen fordi hen ikke oppfyller kravet på eksamensdagen, utgjør dette et enkeltvedtak som kandidaten kan klage på.

Kommunen og fylkeskommunen skal etter *fjerde ledd* aktivt gi elever informasjon om eksamen og hva det blir lagt vekt på i vurderingen, og skal sørge for at privatister får tilgang til slik informasjon.

Femte ledd angir hvem som avgjør om eksamen kan gjennomføres med hjelpemidler, og i tilfelle hvilke hjelpemidler som tillates. Tilgang til, eller begrensninger i tilgang til, digitale eller andre former for hjelpemidler til eksamen bør begrunnes ut fra kompetansemålene i læreplanen, fagets egenart, fagets nivå og eventuelle nye digitale oppgaveformater.

Til § 9-27 Oppmelding til eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd og viderefører § 3-24 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir at det er Utdanningsdirektoratet som fastsetter frister og rutiner for oppmelding til eksamen.

Andre ledd angir at skolen skal melde opp eleven til eksamen. Det er fastsatt i læreplanene i læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 om faget avsluttes med eksamen eller ikke, inkludert om eksamen er obligatorisk eller avgjøres etter uttrekk. Skolens plikt gjelder begge typer eksamen.

Tredje ledd angir at elever i videregående opplæring selv har ansvaret for å melde seg opp til ny, utsatt og særskilt eksamen til skolen.

Fjerde ledd angir at lærlinger og kandidater for fagbrev på jobb blir meldt opp til eksamen av lærebedriften i de tilfellene det følger av læreplanen for opplæring i bedrift at det er obligatorisk å gå opp til eksamen i lærefaget for oppmelding til fag- eller svenneprøven.

Femte og sjette ledd handler om oppmelding av privatister til eksamen. Privatister må betale prøveavgift for å melde seg opp til eksamen. Dette gjelder ikke for utsatt eksamen etter § 9-36. Privatister som har fått medhold i klage på bortvisning fra eksamen etter § 9-39 andre ledd eller har fått eksamen annullert etter § 9-40, skal heller ikke betale prøveavgift ved ny eksamen.

En som er elev i et fag ved fristen for oppmelding til privatisteksamen, kan ikke melde seg opp som privatist. Det er altså ikke mulig å være elev og privatist i et fag samtidig. Regelen er ikke til hinder for at eleven melder seg opp til privatisteksamen i fag der hen ikke har elevstatus, for eksempel til forbedring av tidligere beståtte fag eller til ekstra programfag. Det er likevel ikke mulig å melde seg opp til privatisteksamen i samme fag flere steder.

At privatister ikke skal betale for ny eksamen etter *femte ledd*, viser til tilfeller der privatister har fått medhold i klage på vedtak om bortvisning og dermed får rett til ny eksamen, jf. § 9-39 tredje ledd.

Til § 9-28 Eksamensformer, tidsramme og uttrekk av elever til eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører §§ 3-25 og 3-26 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir hvilke eksamensformer eksamen kan ha. Eksamensformen i det enkelte faget fastsettes av Utdanningsdirektoratet i læreplanen.

Andre ledd angir hvor lenge før eksamen trekket skal gjøres kjent for elevene. Trekket skal bli kjent for elevene så nær 48 timer som mulig før første kandidat skal prøves. Det innebærer at forberedelsesdelen vil ha noe ulik varighet, avhengig av når på dagen kandidatene skal prøves, men ingen skal ha mindre enn 48 timer forberedelsestid. Hensikten er å skape så like forhold som mulig for alle elever. Det eleven skal ha melding om 48 timer før eksamen, er

hvilket fag hen skal opp til. Både eksamen og eventuelle forberedelsesdager skal skje på virkedager, og eventuelle fridager skal ikke telle med i fristen.

Fjerde ledd angir tidspunktet for oppstart av skriftlig eksamen. Kandidater som møter kl. 10.00 eller senere, får ikke gjennomføre eksamen.

Til § 9-29 Talet på eksamenar i grunnskolen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd. Paragrafen er delvis ny og viderefører delvis § 3-26 i den tidligere forskriften.

Første ledd viser til kravet til antallet eksamener i grunnskolen. Dette har tidligere vært regulert i rundskrivet Udir-2-2018.

Andre ledd gjelder elever i grunnskolen som forserer opplæringen, jf. § 1-10. Elever som forserer, regnes som avgangselever det året de avslutter opplæringen i faget. Disse elevene skal være med i eksamenstrekket det opplæringsåret de avslutter faget. I tillegg skal elevene være med i trekket på 10. trinn i de andre fagene, uavhengig av om eleven har blitt trukket til eksamen tidligere. Det vil si at elever som forserer kan bli trukket ut til flere eksamener. Alle eksamener skal føres på vitnemålet.

Til § 9-30 Talet på eksamenar på studieførebuande utdanningsprogram

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd, og er ny. Trekkordningen har tidligere vært regulert i rundskrivet Udir-2-2018.

I *tredje ledd* står det at alle elever på studieforberedende utdanningsprogram skal ha eksamen i sitt hovedmål. Med hovedmål mener vi norsk hovedmål eller samisk som førstespråk. Dette følger også av læreplanen i faget. I tillegg gjelder det ulike eksamenskrav til ulike utdanningsprogram og programområder på videregående trinn 3, som kommer frem av *punkt a til d*.

Ordlyden «normalt» i *punkt a* viser til at dette er hovedregelen. Det er imidlertid i enkelte programområder mulig å velge en fordypning som gjør det umulig å oppfylle kravet til antallet skriftlige eksamener. I disse tilfellene kan skriftlige eksamener erstattes med muntlige eller muntlig-praktiske eksamener.

Med «andre studieførebuande utdanningsprogram og programområde» i *bokstav c* menes idrettsfag, medier og kommunikasjon og kunst, design og arkitektur.

Til § 9-31 Talet på eksamenar på yrkesfaglege utdanningsprogram

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd, og er ny. Trekkordningen har tidligere vært regulert i rundskrivet Udir-2-2018.

Til § 9-32 Førebuingsdel

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-27 i den tidligere forskriften.

Første ledd presiserer at det er kompetansen som vises på eksamensdagen, som skal vurderes, og tydeliggjør at forberedelsesdelen ikke er en del av vurderingsgrunnlaget. Forberedelsesdelen er en del av opplæringen. Dette sees i sammenheng med at forberedelsesdelen skal avholdes på virkedager. Etter § 1-4 og § 5-3 skal tid som går med til eksamen, samt forberedelsestid som tas fra undervisningen, regnes som opplæringstid. At

forberedelsesdelen er en del av opplæringen, innebærer også at forberedelsesdagen(e) er obligatorisk(e) skoledag(er). Det betyr at elevene skal ha tilgang til skolens lokaler, kunne samarbeide med andre og ha tilgang til veiledning fra en faglærer.

Selv om forberedelsesdelen ikke er en del av vurderingsgrunnlaget for eksamen, er forberedelsen likevel en del av eksamen. Det innebærer at elever som har dokumentert fravær fra forberedelsesdelen, automatisk også har dokumentert fravær fra eksamensdagen. Elever som ønsker å delta på eksamen selv om de har dokumentert fravær på forberedelsesdelen, skal ikke hindres i dette. Elever som har udokumentert fravær på forberedelsesdagen, må møte på eksamen. Privatister har ikke opplæring, og reglene om fravær fra forberedelsesdelen gjelder ikke for dem.

Andre og tredje ledd fastsetter hvor lang forberedelsesdelen skal være for de ulike eksamensformene. Når det gjelder privatister som melder seg opp til lokalt gitt eksamen, følger det av læreplanen i faget om det er fylkeskommunen som avgjør om privatistene skal ha forberedelsesdel, og hvor lenge denne skal vare.

Til § 9-33 Sensur av eksamenssvar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-28 i den tidligere forskriften.

Tredje ledd første punktum fastslår at ved lokale eksamener skal minst én av de to sensorene være ekstern. En ekstern sensor kan ikke ha den aktuelle skolen som arbeidsplass, men kan være ansatt i samme kommune eller fylkeskommune. Dersom begge sensorene er eksterne, fastsetter kommunen eller fylkeskommunen hvem av sensorene som skal avgjøre karakteren dersom det oppstår uenighet.

Tredje ledd femte punktum fastsetter at sensor skal ha tilfredsstillende kompetanse i faget. Det er viktig for kvaliteten på sensuren at sensorene har riktig og nødvendig kompetanse til å løse oppgaven. «Tilfredsstillende kompetanse» kan være både formell kompetanse og relevant erfaring. *Tredje ledd sjette punktum* slår fast at særskilt for programfag på yrkesfaglige utdanningsprogram kan en fagarbeider være sensor.

Til § 9-34 Særskild tilrettelegging av eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-29 i den tidligere forskriften.

Denne paragrafen gjelder kun eksamen. Å tilrettelegge underveisvurderingen i løpet av året er en del av å gi tilpasset opplæring.

Første ledd fastsetter at elever og privatister som har behov for særskilt tilrettelegging av eksamen, skal få tilretteleggingstiltak som er egnet til å avhjelpe deres behov, for eksempel ved allergi eller funksjonsnedsettelse. Dette må vurderes konkret. I vurderingen av hvilken særskilt tilrettelegging som gis, kan både økonomiske og praktiske hensyn trekkes inn. Disse hensynene kan ikke gå foran kandidatens rett til særskilt tilrettelegging.

Tilretteleggingen må ikke gi eleven eller privatisten fordeler fremfor eksamenskandidater som ikke får eksamen tilrettelagt. Særskilt tilrettelegging til eksamen skal avhjelpe sykdom eller funksjonsnedsettelse, men ikke manglende kompetanse i fag. Manglende ferdigheter i norsk er eksempelvis ikke grunnlag for særskilt tilrettelegging av eksamen. Tilretteleggingen kan heller ikke være så omfattende at eleven eller privatisten ikke blir prøvd i kompetansemålene i læreplanen. Eksamensformen fastsettes i læreplanen, jf. § 9-28.

Det må vurderes konkret om en elev eller privatist kan avhjelpes med lengre tid, forstørret skrift, ekstra belysning, skrivehjelp, stemmestyrte skriveverktøy, opplesning av oppgaver eller lignende. Endring av eksamensform er annen en form for tilrettelegging, men kan kun gjøres dersom det er klart at ingen av de mindre omfattende tiltakene er tilstrekkelig for å avhjelpe kandidatens behov. Det må dermed foreligge tungtveiende grunner som tilsier at eksamen ikke kan gjennomføres med ordinær eksamensform.

Kommunen og fylkeskommunen kan i tillegg kun endre eksamensformen dersom kompetansemålene i faget ikke stiller krav til skriftlige, muntlige eller praktiske ferdigheter som skal prøves i eksamensformen for faget. Der det i læreplanen i faget er åpnet for at kandidaten kan bli trukket ut til for eksempel enten skriftlig eller muntlig eksamen, vil det være mulig å endre eksamensformen fra skriftlig til muntlig eller omvendt. I fag som stiller krav om at både muntlig og skriftlig eksamen skal gjennomføres, vil det ikke være mulig å endre eksamensform. I fag som norsk skriftlig er det ikke mulig å endre eksamensform, siden dette faget stiller særskilte krav til skriftlige ferdigheter.

Tredje ledd fastsetter at det må søkes om særskilt tilrettelegging av eksamen, og fremgangsmåten for å søke om dette. Med elever forstås også deres foreldre der eleven er under 18 år. Elever kan få tilrettelagt eksamen selv om de ikke har vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. Kommunen eller fylkeskommunen vurderer om det er behov for at eleven legger frem en uttalelse fra en sakkyndig instans. Det samme gjelder privatister, men kommunen eller fylkeskommunen vil trolig trenge mer dokumentasjon som viser behovet for særskilt tilrettelegging, for å kunne vurdere søknaden. Denne uttalelsen må ikke nødvendigvis komme fra PP-tjenesten.

Avgjørelsen av søknaden om særskilt tilrettelegging er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 9-35 Eksamen i utlandet for elever og privatistar i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd, og er ny.

Første ledd fastslår at elever og privatister kan søke om å avlegge eksamen i utlandet. Eksamen må som hovedregel være skriftlig og sentralt gitt. Kandidaten kan søke om å avlegge utsatt, ny og særskilt eksamen i utlandet etter paragrafen. Muligheten til å avlegge eksamen i utlandet er i utgangspunktet snever, og paragrafen er ment for spesielle tilfeller der det av ulike grunner er nødvendig å ta eksamen i utlandet. Det er Statsforvalteren i Agder som behandler søknadene, og avgjørelsen er et enkeltvedtak.

Vilkårene for at Statsforvalteren kan innvilge en søknad om eksamen i utlandet, følger av *andre og tredje ledd*. Kandidaten regnes for å bo fast i utlandet når hen de siste to årene ikke har hatt kjent oppholdssted i Norge, jf. folkeregisterloven § 4-3 tredje ledd

Etter *andre ledd bokstav a* må eleven eller privatisten være meldt opp til eksamen. Eleven eller privatisten må melde seg opp innen den vanlige oppmeldingsfristen. Videre må det være nødvendig å avlegge eksamen i utlandet. Det vil stort sett ikke være nødvendig å avlegge eksamen i et fag som allerede er bestått.

Bokstav b stiller krav om at eksamen må kunne arrangeres på samme tidspunkt som eksamen arrangeres i Norge. Dette kan innebære en begrensning i hvor eksamen kan avholdes, med tanke på tidsforskjell til Norge.

Bokstav c stiller krav til eksamensstedet i utlandet. For at eksamensstedet skal være tilfredsstillende, må det være en norsk, eventuelt nordisk, offentlig instans, en norsk ambassade, et konsulat, eller en skole som er godkjent etter privatskolelova.

Etter *bokstav d* må det være en norsk skole, utpekt av fylkeskommunen, som har påtatt seg å stå som formell arrangør for eksamen som avlegges i utlandet.

Til § 9-36 Utsett eksamen for elever og privatistar i den vidaregåande opplæringa

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-32 i den tidligere forskriften.

Første ledd fastslår retten til utsatt eksamen for elever og privatister i vidaregåande opplæring som har dokumentert fravær på eksamen. Retten gjelder de som har dokumentert fravær på ordinær eksamen, særskilt eksamen, ny eksamen og utsatt eksamen. Retten til utsatt eksamen gjelder for første etterfølgende eksamen. Når dette er, vil avhenge av hva som er fastsatt av Utdanningsdirektoratet for sentralt gitt eksamen, og av fylkeskommunen for lokalt gitt eksamen etter § 9-26. Elever og privatister har selv ansvaret for å melde seg opp til utsatt eksamen. Elevene melder seg til skolen. Dersom en elev består utsatt eksamen, beholder hen standpunktkarakteren i faget. Privatister skal ikke betale ny avgift for utsatt eksamen.

Andre ledd stiller krav til dokumentasjonen som må fremlegges. Dokumentasjonen må vise at fraværet forhindret eleven eller privatisten fra å møte til eksamen, at hindringen var uforutsigbar, og at kandidaten ikke kan lastes for at hindringen har inntruffet. Legeerklæring er et eksempel på dokumentasjon. Fravær på grunn av kronisk eller langvarig sykdom må også kunne betraktes som uforutsigbart, men legeerklæringen må gjelde dagen eksamen avlegges på. Det er ingen grense for antall ganger en elev eller privatist kan melde seg opp til utsatt eksamen på bakgrunn av dokumentert fravær.

Dersom eleven ikke går opp til eller ikke består utsatt eksamen, faller standpunktkarakteren i faget bort etter *tredje ledd*. Eleven må i tillegg bestå den eksamenen som ikke er bestått.

Fjerde ledd fastsetter at elever med rett til utsatt eksamen har rett til mer opplæring i det aktuelle faget fra påfølgende skolestart. Eleven velger selv om hen ønsker å benytte retten til mer opplæring.

Avgjørelsen om en elev eller privatist skal få utsatt eksamen eller ikke, er et enkeltvedtak.

Til § 9-37 Ny eksamen for elever i den vidaregåande opplæringa

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-31 i den tidligere forskriften.

Første ledd fastslår at elever i vidaregåande opplæring som får karakteren 1 til ordinær eksamen, har rett til ny eksamen. Retten til ny eksamen i faget gjelder ved første etterfølgende eksamen. Når dette er, vil avhenge av hva som er fastsatt av Utdanningsdirektoratet for sentralt gitt eksamen og fylkeskommunen for lokalt gitt eksamen, etter § 9-26. Eleven har selv ansvaret for å melde seg opp til skolen. Dersom eleven består ny eksamen, beholder hen standpunktkarakteren i faget.

Fylkeskommunen kan velge å tilby sommerskole med påfølgende muntlig eller muntlig-praktisk lokalt gitt eksamen. Elever med rett til ny eksamen og som får tilbud om

sommerskole, kan velge om de vil gå opp til eksamen i tilknytning til sommerskolen eller samtidig med privatister og andre elever senere samme semester.

I *andre ledd* står det at dersom eleven ikke melder seg opp, eller får karakteren 1, til ny eksamen, strykes standpunktkarakteren i faget. Eleven må i tillegg bestå den eksamenen som ikke er bestått. Det er kun standpunktkarakteren som tilsvarer den eksamenen som eleven har strøket på, som strykes. Det betyr at dersom eleven har strøket til eksamen i skriftlig hovedmål, strykes kun denne karakteren, ikke karakteren i norsk muntlig og norsk sidemål. I fellesfaget fremmedspråk, derimot, gis det en felles standpunktkarakter for muntlig og skriftlig. Elever som ikke har bestått skriftlig eller muntlig eksamen i fremmedspråk, og som ikke møter til eller ikke består første etterfølgende eksamen, må bestå både muntlig og skriftlig eksamen i faget.

Tredje ledd fastslår at elever med rett til ny eksamen har rett til mer opplæring i det aktuelle faget fra påfølgende skolestart. Eleven velger selv om hen ønsker å benytte retten til mer opplæring.

En elev som har dokumentert fravær ved ordinær eksamen og deretter får karakteren 1 på utsatt eksamen etter § 9-38, har rett til ny eksamen som elev. Den utsatte eksamenen regnes som elevens ordinære eksamen.

Til § 9-38 Særskilt eksamen for elever i den videregående opplæringa

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-30 i den tidligere forskriften.

Første ledd fastslår retten til særskilt eksamen for elever i videregående opplæring som får karakteren 1 i standpunktkarakter i et fag. Dersom en elev består særskilt eksamen, har hen bestått faget. Særskilt eksamen holdes normalt ved første etterfølgende eksamen og samtidig med ny og utsatt eksamen. Fylkeskommunen kan velge å tilby sommerskole med påfølgende muntlig eller muntlig-praktisk lokalt gitt eksamen. Elever med rett til særskilt eksamen i et fag kan gå opp til eksamen etter sommerskole dersom de trekkes til muntlig eller muntlig-praktisk lokalt gitt eksamen. I fag hvor eksamensformen både er sentralt gitt og lokalt gitt, kan det bety at bare noen av elevene får avlagt eksamen rett etter sommerskolen.

Det følger av *andre ledd* at en særskilt eksamen er en egen eksamen i faget, uavhengig av om dette er en eksamen som elevene skal gjennomføre eller kan trekkes ut til. Hvis en elev har strøket i et programfag som inngår i en tverrfaglig eksamen, vil eleven bestå faget ved å bestå en tverrfaglig eksamen. Eleven vil da ha rett til en særskilt eksamen i det aktuelle programfaget. Elever som har fått 1 i yrkesfaglig fordypning, har også rett til en særskilt eksamen.

Etter *tredje ledd* har elevene også rett til mer opplæring i faget. Det betyr at elevene vil kunne velge mellom å melde seg til særskilt eksamen, å melde seg til mer opplæring i faget som ikke er bestått, jf. § 5-2, eller å melde seg til både særskilt eksamen og mer opplæring. Dersom en elev får rett til særskilt eksamen og utsatt eksamen, jf. § 9-36, i samme fag, er det reglene for særskilt eksamen som skal følges.

Tidligere elever på yrkesfaglige utdanningsprogram som har fått karakteren 1 i ett eller flere programfag ved særskilt eksamen som inngår i en tverrfaglig eksamen, må bare bestå eksamen i det eller de aktuelle programfagene. Andre privatister må følge den ordinære eksamensordningen.

Særskilt eksamen er å anse som en eleveksamen, og det er derfor bestemmelsene for eleveksamen som gjelder for forberedelsesdelen til særskilt eksamen, jf. § 9-32. I fag der det ikke er ordinær eleveksamen, skal det som hovedregel være forberedelsesdel.

Til § 9-39 Bortvising frå eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 3-33 i den tidligere forskriften.

Første ledd fastsetter at elever og privatister kan vises bort dersom de hindrer eller forstyrrer gjennomføringen av eksamen. Bortvisning er en streng reaksjon og krever at hindringene eller forstyrrelsene som eleven eller privatisten forårsaker, er grove. Eleven eller privatisten må ha fått en advarsel først, slik at hen kan endre sin atferd.

Andre ledd angir hvem som avgjør og fatter enkeltvedtak om bortvisning. For elever er det kun rektor som kan vedta bortvisning. Rektor kan ikke delegere bort denne oppgaven.

Ny eksamen etter bortvisning i *tredje ledd* skal gjennomføres i samsvar med § 9-37. Privatister må selv betale for ny eksamen med mindre de får medhold i klage på bortvisningsvedtaket.

Til § 9-40 Annullering av eksamen på grunn av feil ved avviklinga

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører deler av § 3-34 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir Utdanningsdirektoratets mulighet til å annullere eksamen hvis det er gjort «formelle feil» ved gjennomføringen av eksamen, eller hvis eksamen av andre grunner ikke er avviklet i tråd med regelverket. Paragrafen omfatter både sentralt gitt og lokalt gitt eksamen, og det er ingen automatikk i at eksamen skal annulleres.

I utgangspunktet er det mest aktuelt at Utdanningsdirektoratet annullerer *skriftlige* eksamener. Klager på formelle feil på muntlig eksamen og andre eksamener som ikke bare er skriftlige eller muntlige, skal sendes til statsforvalteren, som er klageinstans. Statsforvalteren har også mulighet til å annullere eksamenskarakteren, jf. § 10-8. Reglene om klage forutsetter imidlertid at kandidaten har fått en eksamensvurdering hen kan klage på. Det innebærer at Utdanningsdirektoratet først og fremst har mulighet til å annullere muntlige eksamener og andre eksamener som ikke bare er skriftlige eller muntlige, der eksamen ikke har blitt gjennomført og kandidaten dermed ikke har fått en karakter. Eksempler på dette kan være fravær hos sensor eller andre hindringer i gjennomføringen av eksamen.

Det skal vurderes konkret om det foreligger en formell feil. Det er Utdanningsdirektoratet som foretar denne vurderingen. Med formell feil forstås tilfeller av teknisk eller menneskelig svikt. Feilen kan være gjort av skolen, skoleeieren eller noen som representerer skolen under eksamen, for eksempel en eksamensvakt. Feil som kandidaten selv har skyld i vil ikke gi grunnlag for annullering. Paragrafen omfatter formelle feil under avviklingen av eksamen. Dette gjelder både feil ved selve gjennomføringen, feil ved oppmelding til eksamen og feil ved sensurering. Eksempler på formelle feil kan være feil i trekket, feil utdeling av oppgavesett, feil med hjelpemidler eller at en besvarelse har forsvunnet. At kandidaten ikke fikk særskilt tilrettelegging i tråd med vedtak om dette, kan også være en formell feil.

For at en formell feil skal gi grunnlag for annullering av eksamen, må feilen ha virket inn på kandidatens mulighet til å vise kompetansen sin på eksamen. Dette innebærer at feil som

har blitt avhjulpet, for eksempel ved at kandidaten har fått kompensert tapt tid på eksamen, normalt ikke gir grunnlag for annullering.

Den andre muligheten for annullering viser til «andre grunner». Dette er en skjønnsmessig regel som dekker særlige tilfeller. Det kan for eksempel være streik, naturkatastrofer eller sykdom hos sensor. Støy eller lignende forhold ved eksamenslokalet vil ikke gi grunnlag for annullering.

Andre ledd første punktum angir retten til ny eksamen for de som får eksamen annullert av Utdanningsdirektoratet. Dette gjelder for alle kandidater som har fått eksamen annullert. Ny eksamen skal gjennomføres i samsvar med § 9-37. En elev som går opp til første etterfølgende eksamen, beholder sin elevstatus og standpunktkarakter i faget, og eleven har rett til førstegangsvitnemål dersom vilkårene for øvrig er oppfylt. Privatister skal ikke betale ny avgift for ny eksamen.

Etter *andre ledd andre punktum* skal elever i videregående i tillegg få dispensasjon fra kravet til antall eksamener på vitnemålet, slik at de ikke trenger å gå opp til ny eksamen ved en annullering. Dette gjelder ikke for elever som har avlagt særskilt eksamen etter § 3-38. Det er kun adgang til å gi dispensasjon til elever, slik at lærlinger som har krav om å avlegge en eksamen før de går opp til fag- eller svenneprøven, kan ikke få dispensasjon fra kravet om denne eksamenen. De omfattes kun av retten til å gå opp til første etterfølgende eksamen etter første punktum. Det samme gjelder for privatister.

Avgjørelsen om annullering av eksamen og eventuell dispensasjon fra kravene til vitnemål er et enkeltvedtak som kan påklages til Kunnskapsdepartementet.

Til § 9-41 Annullering av eksamen når elev ikke får standpunktkarakter i faget

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører deler av § 3-34 i den tidligere forskriften.

Paragrafen angir at eksamen blir annullert dersom en elev ikke får standpunktkarakter i faget. Det kan skyldes manglende vurderingsgrunnlag eller overtrådt fraværsgrense. Eksamen blir annullert uavhengig av resultatet på eksamen.

Til § 9-42 Annullering av eksamen på grunn av juks eller forsøk på juks

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører deler av § 3-34 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir rektors mulighet til å annullere eksamen dersom det blir oppdaget at en elev har jukset eller forsøkt å jukse i forbindelse med eksamen. Rektor kan også annullere eksamen dersom sensorene oppdager juks eller forsøk på juks. For elever er det kun rektor som kan vedta at eksamen annulleres. Rektor kan ikke delegere bort denne oppgaven.

Med «juks eller forsøk på juks» menes handlinger eller forhold som ikke er tillatt, og som tar sikte på å gi kandidaten et fortrinn ved eksamen. Slike handlinger eller forhold kan for eksempel være ulovlig samhandling/kommunikasjon under eksamensgjennomføringen eller bruk av hjelpemidler som ikke er tillatt. Hva som er tillatt, må vurderes ut fra den konkrete eksamenen, eksamensformen og tillatte hjelpemidler, jf. § 9-26 og § 9-34.

Juks eller forsøk på juks som blir oppdaget «i samband med» gjennomføringen av eksamen, omfatter også juks som skjer utenfor tidsrommet for selve eksamen, eksempelvis der en kandidat urettmessig skaffer seg adgang til eksamensoppgavene i forkant av eksamen.

Etter *tredje ledd* har kandidaten som er beskyldt for juks, likevel rett til å fullføre prøven. Dette gjelder også der juks er bevist. Rektor eller fylkeskommunen kan ikke bestemme at kandidaten ikke får gjennomføre prøven. Det har sammenheng med at vedtak om juks kan påklages. Dersom kandidaten i klagebehandlingen får medhold, vil det at kandidaten ikke fikk fullføre prøven, ha samme konsekvenser som en annullering ville ha hatt. Av hensyn til kandidatens rettssikkerhet skal derfor kandidaten kunne fullføre prøven dersom hen ønsker det.

Fjerde ledd fastsetter at en kandidat som får prøven annullert som følge av juks eller forsøk på juks, ikke kan gå opp til ny prøve før om tidligst ett år. Rektor eller fylkeskommunen kan ikke gi dispensasjon fra dette. Avgjørelsen om annullering av eksamen er et enkeltvedtak som kan påklages etter reglene i forvaltningsloven § 28.

VI Dokumentasjon i grunnskolen

Til § 9-43 Vitnemål i grunnskolen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og viderefører deler av § 3-37 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum fastslår at alle elever har krav på vitnemål når de har fullført grunnskoleopplæringen. Også elever som ikke har bestått i alle fag, elever som har fått IV, og elever som har vært fritatt for vurdering med karakter i ett eller flere fag, skal ha vitnemål. *Første ledd tredje punktum* angir når vitnemål skal gis på samisk. Andre elever kan også få vitnemål med norsk og samisk tekst dersom de ber om det.

Andre ledd angir hva som skal føres på vitnemålet når en elev ikke har fått standpunktkarakter i et fag. Det skal da føres en merknad om at det ikke er grunnlag for vurdering i faget. Siste halvårsvurdering med karakter skal ikke føres som standpunktkarakter.

Til § 9-44 Føring av fravær i grunnskolen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og viderefører deler av § 3-38 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir at alt fravær fra og med 8. trinn skal føres på vitnemålet, i dager og timer. Skolen skal ikke føre fravær før 8. trinn på vitnemålet. Skolen skal kun føre fravær for elever som går på skolen, ikke barn som er utskrevet fra skolen.

I de tilfellene der eleven eller foreldrene fremskaffer dokumentasjon for fraværet etter *andre ledd*, må skolen sørge for at denne dokumentasjonen oppbevares på en måte som ikke er i strid med personopplysningsloven. Opplysningene som er relevant dokumentasjon i denne sammenheng, kan ofte være sensitive opplysninger. Eleven eller foreldrene må videre legge frem dokumentasjonen for årsaken til fraværet. Dette skal skje før fraværet skjer, hvis det er mulig. Det vil ikke være noe problem med permisjoner, som skal søkes om i forkant. Ved sykdom eller annet uforutsigbart fravær må eleven eller foreldrene legge frem dokumentasjonen så fort som mulig etter at eleven er kommet tilbake på skolen.

Tredje ledd regulerer fravær som eleven eller foreldrene kan kreve at ikke skal føres på vitnemålet. Det er inntil 10 dager i løpet av et opplæringsår som kan unntas føring. I grunnskolen er det to typer fravær som elevene eller foreldrene kan kreve at skal unntas fra

vitnemålet. Dette er dokumentert fravær som følge av sykdom eller andre helsegrunner, og innvilget permisjon etter opplæringsloven § 2-2 fjerde ledd. Hvis det er innvilget permisjon i mer enn 10 dager i løpet av et år, skal det som overstiger 10 dager, føres på vitnemålet. Permisjoner kan unntas føring fra og med første dag. Rådgivning, elevrådsarbeid og samtaler med PP-tjenesten er eksempler på rettigheter som ikke regnes som fravær. Det er videre presisert at gyldig dokumentasjon for fravær på grunn av sykdom eller andre helseforhold er legeattest.

Etter *fjerde ledd* er det bare fravær av helsegrunner fra og med den fjerde fraværsdagen som kan unntas føring, hvis ikke det er en dokumentert risiko for helsefravær grunnet funksjonshemming eller kronisk sykdom. Hvis legeerklæringen viser en slik dokumentert risiko for helsefravær, kan fraværet strykes fra første dag. Timefravær, for eksempel legebesøk eller BUP, kan ikke unntas føring.

Føring av fravær er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Organisert studiearbeid og skoleadministrative gjøremål etter avtale med faglærer eller rektor regnes ikke som fravær. At organisert studiearbeid ikke regnes som fravær, innebærer at arbeidet er en del av opplæringen og må danne grunnlag for å kunne vurderes, jf. § 9-16 og § 9-11, jf. § 9-1. Skoleadministrative gjøremål kan for eksempel være elevrådsarbeid. Arbeidet må være avtalt på forhånd.

Til § 9-45 Ansvar for å utferde vitnemål i grunnskolen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og viderefører deler av §§ 3-35 og 3-37 i den tidligere forskriften.

Andre ledd angir retten til å få utstedt vitnemål fra en annen skole enn den skolen der eleven fullfører opplæringen. Denne retten gjelder elever som har fått tilrettelagt tilbud på egen skole, eller som har fullført grunnskoleopplæringen i fengselsundervisning. Regelen er ment som en rett for elever som fullfører opplæringen ved en skole, der skolens navn på vitnemålet kan oppleves stigmatiserende for eleven. Med tilrettelagt tilbud på egen skole menes tilbud for elever med behov for omfattende fysisk og spesialpedagogisk tilrettelegging, som er organisert som et eget skoletilbud som eleven søker seg til.

Fengselsundervisning kan kun være aktuelt for elever som er over 15 år, jf. straffeloven § 20, og fortsatt er i grunnskolen. Elevene og foreldrene det gjelder, skal få informasjon om muligheten fra kommunen eleven er bosatt i, men må selv be om det dersom vitnemålet skal skrives ut av en annen skole enn der eleven fullfører opplæringen.

Dokumentasjon etter *fjerde ledd* kalles et duplikat.

All dokumentasjon skal som hovedregel være gratis, uansett om det blir utstedt ny dokumentasjon som følge av at det er oppnådd nye karakterer i et fag, om dokumentasjonen er tapt og det er behov for et duplikat, eller om det er behov for ny dokumentasjon som følge av endring av juridisk kjønn. Ved tilfeller der duplikatforespørsler fremstår som misbruk av duplikatreglene, for eksempel ved gjentatte tap av samme dokument, kan kommunen avgjøre at dokumentasjonen likevel ikke skal være gratis å få utstedt.

VII Dokumentasjon i vidaregåande opplæring

Til § 9-46 Vitnemål i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører deler av § 3-39 og § 1-13 andre ledd i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum angir retten til vitnemål. Retten til vitnemål gjelder uansett hvilket opplæringsløp som er bestått.

Andre punktum angir når vitnemål skal gis på samisk. Andre elever kan også få vitnemål med norsk og samisk tekst dersom de ber om det.

Listen i *andre ledd bokstav a til d* er uttømmende.

Til § 9-47 Førstegangsvitnemål i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-40 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir den generelle grensen på fem år på å kunne få førstegangsvitnemål for elever som består opplæring som gir generell studiekompetanse. Det er ikke fastsatt en nedre grense for når førstegangsvitnemål kan utstedes; også de som eventuelt består vidaregåande opplæring på kortere tid enn det som er fastsatt i læreplanverket for opplæringsløpet får førstegangsvitnemål. Privatister som ikke har hatt noen opplæring i ett eller flere fag, kan ikke få førstegangsvitnemål.

Søkere med førstegangsvitnemål konkurrerer i en egen kvote ved opptak til høyere utdanning. Dette reguleres av forskrift om opptak til høgare utdanning.

Andre ledd bokstav a-d angir hvilke karakterer som kan føres på førstegangsvitnemålet. At karakterer fra elevens opplæringsløp skal føres på førstegangsvitnemålet etter *bokstav a*, innebærer at også karakterer fra fag som går ut over minstekravet til generell studiekompetanse kan føres.

Etter *tredje ledd* kan endrede karakterer etter klage i *bokstav b* innebære at det kan skrives ut et nytt førstegangsvitnemål til eleven, dersom resultatet fra klagebehandlingen først foreligger etter at førstegangsvitnemål normalt skrives ut. Det samme gjelder tilfeller der eleven får en eller flere karakterer annullert og dispensasjon fra vitnemålskravene, enten etter klage eller etter søknad til Utdanningsdirektoratet. Eleven kan også få ført på førstegangsvitnemålet karakterer som er oppnådd dersom eleven går opp til ny eksamen etter annullering. Forbedrede karakterer må være oppnådd innen utløpet av den tiden læreplanverket fastsetter for opplæringsløpet for at de skal kunne føres på førstegangsvitnemålet. Den tiden læreplanverket fastsetter for opplæringsløpet er tre år for de fleste opplæringsløp som gir generell studiekompetanse.

Til § 9-48 Fag- og sveinebrev og praksisbrev i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-41 i den tidligere forskriften.

Fjerde ledd angir at praksiskandidater og kandidater for fagbrev på jobb er unntatt kravet om fellesfag. Praksiskandidatordningen er en dokumentasjonsordning og ikke en opplæringsordning. Praksiskandidaten må derfor ikke vise til kompetanse i fellesfag for å få utstedt fag- eller svennebrev.

Til § 9-49 Særskilde reglar om dokumentasjon i yrkesfaglege utdanningsprogram for dei med store lærevanskar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-42 i den tidligere forskriften.

Hovedregelen er at alle fag og eksamener må være bestått før det kan utstedes vitnemål og fag- og svennebrev, jf. §§ 9-46 og 9-48. Paragrafen inneholder unntak fra dette for elever, lærlinger og praksiskandidater som tar yrkesfaglige utdanningsprogram og har store lærevansker.

Første ledd presiserer at ordningen bare gjelder elever, lærlinger og praksisbrevkandidater som har fulgt opplæringen, men ikke har bestått i inntil ett eller to fellesfag. Kandidatene må ha gjennomgått opplæringen i faget eller fagene og fått karakteren 1. De særskilte reglene i denne paragrafen gjelder ikke de som har fått IV i det/de aktuelle fellesfaget/fellesfagene.

De særskilte reglene i paragrafen gjelder ikke for programfag.

Det presiseres også at eleven, lærlingen eller praksisbrevkandidaten må ha store lærevansker i «faget eller faga». Det innebærer at reglene kun gjelder der kandidaten har fått karakteren 1 i fag der hen også har dokumenterte lærevansker. Manglende norskferdigheter gir ikke grunnlag for unntak etter paragrafen. Paragrafen forutsetter at vilkåret om at eleven, lærlingen eller praksisbrevkandidaten har «store lærevanskar», er oppfylt. Typiske eksempler på store lærevansker vil være store lese- og skrivevansker og store matematikkvansker.

Kravet til dokumentasjon i *andre ledd* er at eleven, lærlingen eller praksisbrevkandidaten er utredet av PPT.

Til § 9-50 Særskilde reglar om dokumentasjon for privatistar i yrkesfaglege utdanningsprogram

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører deler av § 1-13 i den tidligere forskriften.

Paragrafen gjelder privatister i yrkesfaglige utdanningsprogram som får yrkeskompetanse, men ikke fag- eller svennebrev. Dette løpet fører frem til vitnemål. Disse privatistene skiller seg derfor fra praksiskandidater som får fag- eller svennebrev, men ikke vitnemål. Kravet til «allsidig yrkespraksis» innebærer en yrkesrettet praksis som står i sammenheng med faget, i tillegg til at privatisten kan ha fått opplæring i faget tidligere.

Til § 9-51 Kompetansebevis i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd, og viderefører § 3-43 i den tidligere forskriften.

Etter *første ledd* har de som ikke har krav på vitnemål eller fag- og svennebrev, rett til kompetansebevis. Dette kan være kandidater som ikke består eksamen i ett eller flere fag, eller elever, lærlinger, praksisbrevkandidater eller lære kandidater som ikke får standpunkt karakter (IV) eller får karakteren 1 i standpunkt.

Hvis en elev kun har fått opplæring i deler av et fag og dette fører til at faglærer ikke har vurderingsgrunnlag (IV), skal det føres på kompetansebeviset hva eleven har fått opplæring i. Det skal ikke føres hva eleven ikke kan eller ikke har fått opplæring i. Kompetansebeviset skal dokumentere elevens kompetanse. Denne bestemmelsen kan være aktuell blant annet

for elever med enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring som avviker fra en eller flere læreplaner for fag på en måte som gjør at det mangler vurderingsgrunnlag. Kompetansen til eleven skal da uttrykkes i et vedlegg til kompetansebeviset.

Andre ledd angir hva som skal føres på kompetansebeviset. I tillegg til standpunkt- og eksamenskarakterer skal kompetansebeviset også inneholde fravær, jf. § 9-53.

Etter *tredje ledd* er det skolen der eleven har fått standpunkt- og eksamenskarakteren, som er ansvarlig for å skrive ut kompetansebeviset. Det innebærer at en elev som har gått på flere skoler, ikke har krav på å få ført alle karakterene på et felles kompetansebevis.

Til § 9-52 Føring av karakterar i fag på vitnemål og kompetansebevis i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-44 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir at det kun er standpunktkarakterer og eksamenskarakterer som skal føres på vitnemålet. Det er fastsatt i læreplanverket på hvilket nivå standpunktkarakter skal fastsettes. I de programfagene som har flere nivåer, skal alle standpunktkarakterer som er oppnådd på hvert nivå, føres på dokumentasjonen. Karakterer som er fastsatt i forbindelse med halvårsvurderinger, skal ikke føres på vitnemålet.

Dersom en elev, privatist eller lærling har bestått flere fag enn det som står som minstekravet i fag- og timefordelingen for utdanningsprogrammet hen er tatt inn til, kan hen velge om karakterene utover minstekravet skal føres.

Etter *andre ledd* kan halvårsvurderingen etter siste fullførte skoleåret i et fag føres på kompetansebeviset når en elev ikke fullfører faget på nivået der standpunktpunktkarakteren skal settes. Det er begrunnet med at eleven har rett til å få kompetansen sin dokumentert, også der eleven bare har gjennomgått deler av opplæringen før standpunktkarakter settes. Halvårsvurderingen som settes i midten av skoleåret, skal ikke føres på kompetansebeviset.

Elever som tar et fag på nytt som elev etter *fjerde ledd*, får den siste karakteren påført vitnemålet så lenge den er 2 eller bedre. Den tidligere karakteren faller da bort. Dersom eleven ikke består faget eller får IV når hen tar faget på nytt, beholder eleven den første karakteren.

Femte ledd regulerer føring av vitnemål eller kompetansebevis for privatister. Privatisten velger om eksamenskarakteren fra privatisteksamen skal føres på vitnemålet eller kompetansebeviset. Dersom privatisten oppnår en karakter til privatisteksamen som er lavere enn den hen hadde fra før, kan privatisten velge at eksamenskarakteren fra privatisteksamen ikke erstatter den gamle standpunktkarakteren.

Sjette ledd viser til elever med enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring som avviker fra én eller flere læreplaner for fag på en måte som gjør at det mangler vurderingsgrunnlag i faget eller fagene. Kompetansen til eleven skal da uttrykkes i et vedlegg til kompetansebeviset. Det skal føres hva eleven har fått opplæring i, og hva eleven konkret har kompetanse i. Det skal ikke føres hva eleven ikke har kompetanse eller fått opplæring i.

Til § 9-53 Føring av fravær i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører § 3-45 i den tidligere forskriften.

Paragrafen gjelder kun for elever.

Første og andre ledd angir at alt fravær skal føres på vitnemålet og kompetansebeviset, og om fraværet skal føres som dager og/eller timer. I vurderingen for elever som er tatt inn til mindre enn et fullstendig utdanningsprogram, må fylkeskommunen se på hvor mange fag eleven følger opplæring i, og om det i det hele tatt vil være mulig å føre fravær i dager. Hvem som tas inn til mindre enn et fullstendig utdanningsprogram, reguleres i § 4-3.

I de tilfellene hvor eleven legger frem dokumentasjon etter *tredje ledd*, må fylkeskommunen sørge for at denne dokumentasjonen oppbevares på en måte som ikke er i strid med personopplysningsloven. Opplysningene som er relevant dokumentasjon i denne sammenheng, kan ofte være sensitive opplysninger. Om mulig skal dokumentasjonen legges frem på forhånd. Ved sykdom eller lignende skal dokumentasjon legges frem når eleven er tilbake.

Fjerde ledd angir at fravær i inntil ti skoledager i løpet av et skoleår kan unntas fra å bli ført på vitnemålet dersom det er dokumentert at fraværet skyldes én eller flere av forholdene i *bokstav a til f*. Dette utgjør et unntak fra hovedregelen om at alt fravær skal føres på vitnemålet. De ti dagene utgjør en totalramme som gjelder uavhengig av årsaken(e) til fraværet. Ti fraværsk dager skal forstås som ti dager til sammen, ikke ti dager per årsak. Fravær i mer enn ti dager skal føres på vitnemålet selv om det er dokumentert at årsaken(e) faller inn under unntakene i paragrafen. I disse tilfellene kan eleven kreve at årsaken til fraværet føres på et vedlegg til vitnemålet.

Fravær som skyldes sykdom eller andre forhold som er dokumentert med legeattest i *fjerde ledd bokstav a*, kan være sykdom, lege- og tannlegetime, time hos BUP eller lignende. Fraværet må i utgangspunktet dokumenteres med legeerklæring eller med dokumentasjon fra en annen sakkyndig. Noen sykdommer gjør det vanskelig eller lite hensiktsmessig å oppsøke lege eller sakkyndig for hvert enkelt tilfelle, for eksempel langvarig fysisk eller psykisk sykdom som medfører økt risiko for fravær. I slike tilfeller kan fravær dokumenteres med egenmelding i kombinasjon med annen type dokumentasjon. Det er rektor som avgjør om den fremlagte dokumentasjonen er egnet, eller om det er behov for annen type dokumentasjon. Dersom eleven har legeerklæring som dokumenterer at fraværet skyldes helseforhold, skal skolen legge dette til grunn. Det samme gjelder der legeerklæringen ikke er skrevet samme dag som fraværet. Velferdsgrunder i *bokstav b* viser til omsorgsoppgaver og fravær av familiære årsaker, slik som begravelser. Hjelparbeid i *bokstav e* viser typisk til arbeid for en hjelpeorganisasjon, som Røde Kors. Det er et krav at det faktisk utføres arbeid.

Fylkeskommunen kan velge å utarbeide nærmere retningslinjer for hva slags dokumentasjon som kreves for ulikt fravær.

Organisert studiearbeid og skoleadministrative gjøremål etter avtale med faglærer eller rektor regnes ikke som fravær. At organisert studiearbeid ikke regnes som fravær, innebærer at arbeidet er en del av opplæringen og danner grunnlag for å kunne vurderes, jf. § 9-16 og § 9-11, jf. § 9-1. Skoleadministrative gjøremål kan eksempelvis være elevrådsarbeid. Arbeidet må være avtalt på forhånd.

Til § 9-54 Ansvar for å utferde vitnemål, fag- og sveinebrev, praksisbrev og kompetansebevis i vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører deler av §§ 3-35 og 3-39 i den tidligere forskriften.

De som får ny dokumentasjon etter *femte ledd*, skal samtidig levere tilbake den tidligere dokumentasjonen. Leddet omfatter også de som får endret karakter etter klage.

Dokumentasjon etter *sjuende ledd* kalles et duplikat.

All dokumentasjon skal som hovedregel være gratis, uansett om det blir utstedt ny dokumentasjon som følge av at det er oppnådd nye karakterer i et fag, om dokumentasjonen er tapt og det er behov for et duplikat, eller om det er behov for ny dokumentasjon som følge av endring av juridisk kjønn. Ved tilfeller der duplikatforespørsler fremstår som misbruk av duplikatreglene, for eksempel ved gjentatte tap av samme dokument, kan fylkeskommunen avgjøre at dokumentasjonen likevel ikke skal være gratis å få utstedt.

VIII Særskilde reglar for fag- og sveineprøva, praksisbrevprøva og kompetanseprøva i vidaregåande opplæring

Til § 9-55 Organisering av fag- og sveineprøva, praksisbrevprøva og kompetanseprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-46 i den tidligere forskriften.

Etter *første ledd* skal fylkeskommunen gjøre prøve kandidatene kjent med reglene som gjelder for prøven. Reglene skal formidles på en enkel og forståelig måte for å sikre at kandidatene forstår det, for eksempel i form av et informasjonsbrev.

Etter *andre ledd* skal prøven som hovedregel gjennomføres før læretiden og kontrakten utløper. Begrepet hovedregel viser imidlertid til at det i spesielle tilfeller vil være mulig å gjennomføre prøven etter læretiden har utløpt. Kandidaten må fullføre læretiden for å få fag- eller svennebrev, praksisbrev eller kompetansebrev og vitnemål. Læretiden kan forlenges etter avtale mellom kandidaten og lærebedriften, jf. opplæringsloven § 7-2 fjerde ledd. For at læretiden skal kunne forlenges etter avtale, må det for eksempel være begrunnet i sykdom eller at kandidaten har behov for mer opplæring før prøven. Det er en forutsetning at fylkeskommunen godkjenner en slik forlengelse. Kandidaten vil uansett ha rett til å gå opp til prøven dersom hen har fullført den opprinnelige læretiden.

Etter *tredje ledd* er hovedregelen at prøven skal gjennomføres i bedriften der kandidaten har fått hoveddelen av opplæringen, men fylkeskommunen kan etter råd fra prøvenemnda velge at prøven skal avholdes et annet sted. Dette er særlig aktuelt dersom en del av prøven ikke lar seg gjennomføre i bedriften. Det vil også være mulig å kombinere to steder, men da er det viktig å passe på at prøven utgjør en helhet.

Til § 9-56 Oppmelding til fag- og sveineprøva, praksisbrevprøva og kompetanseprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører delvis § 3-47 i den tidligere forskriften.

Elevene det dreier seg om i *andre ledd andre punktum*, er de som ikke har fått læreplass i bedrift, og som mottar annet tilbud som alternativ til opplæring i bedrift. Dersom fylkeskommunen ikke har mottatt oppmelding senest to måneder før utløpet av

kontraktstiden og prøven normalt skal avholdes, bør fylkeskommunen kontakte bedriften eller skolen.

Praksiskandidater skal etter *tredje ledd* betale en prøveavgift til fylkeskommunen. De skal ikke betale ny prøveavgift dersom de skal ta utsatt eller ny prøve etter §§ 9-66 og 9-67.

Til § 9-57 Krav til elever, lærlingar og praksisbrevkandidatar som skal ta fag- eller sveineprøva eller praksisbrevprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-48 i den tidligere forskriften.

Hovedregelen i *første ledd* er at alle relevante fag og eksamener må være bestått før en kandidat kan gå opp til fag- eller svenneprøven. Hvilke fag og eksamener som må være bestått kommer, frem av fag- og timefordelingen for lærlinger og elever og av den lokale læreplanen for praksisbrevkandidater.

Det er et unntak fra dette i *andre ledd*. At eleven eller lærlingen ikke har fått bestått karakter i ett eller to fellesfag, betyr at eleven eller lærlingen må ha fått 1 i standpunktkarakter. Det er et krav at eleven eller lærlingen har gjennomgått opplæringen, og unntaket gjelder derfor ikke for de som har fått IV (ikke vurderingsgrunnlag) i det eller de aktuelle faget/fagene. Det samme gjelder unntaket for praksisbrevkandidater i *tredje ledd*.

Fjerde ledd presiserer forskjellen mellom denne paragrafen og § 9-49. Etter denne paragrafen må kandidaten bestå faget/fagene for å få utstedt fag- eller svennebrev, mens etter unntaket i § 9-49 slipper kandidaten å bestå faget/fagene. Det er ingen tidsfrist for når fagene må være bestått.

Til § 9-58 Samla krav til praksis før fag- og sveineprøve for kandidatar for fagbrev på jobb

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-53 i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer både hva som kan godkjennes som praksis for kandidater for fagbrev på jobb og samlet praksistid før kandidaten kan gå opp til fag- og svenneprøven. § 6-7 regulerer godkjenning av praksisen.

Første ledd fastsetter at kandidater til fagbrev på jobb kan gå opp til fag- og svenneprøven på bakgrunn av allsidig praksis i lærefaget og opplæring. Det presiseres at den allsidige praksisen må være innenfor det aktuelle lærefaget, det vil si læreplanen for opplæring i bedrift i vg3. Dette begrepet brukes også for praksiskandidater.

Andre ledd regulerer kravene til praksis før det kan tegnes en kontrakt om opplæring i henhold til opplæringsloven § 7-1 fjerde ledd femte punktum. Det er fylkeskommunen som avgjør om praksisen kandidaten viser til, oppfyller kravet om minimum ett års fulltidsstilling, og om en stillingsbrøk på 80 prosent kan godkjennes som fulltidsstilling.

Tredje ledd fastsetter kravene til praksistid og opplæring etter at kontrakten om læretid er inngått. Fradraget for det året med praksis som kreves i forkant av kontraktsinngåelsen, og fradraget for eventuell realkompetanse skal gjøres før kontrakten blir inngått. Det er fylkeskommunen som har ansvar for å vurdere kandidatens realkompetanse. En realkompetansevurdering vil kartlegge hvilke kompetansemål kandidaten trenger restopplæring i, og hvor lang tid kandidaten trenger på opplæringen. De gjenværende kompetansemålene i læreplanen for lærefaget utgjør opplæringsplanen til kandidaten, og

kandidaten har rett på opplæring i disse etter kontrakten. Kandidatens opplæringsplan må sees i sammenheng med den interne planen lærebedriften skal utarbeide for gjennomføringen av opplæringen. Som en sikkerhetsventil er det nedfelt et krav om en minstetid på et års kontraktstid.

Til § 9-59 Oppnemning av prøvenemnda for fag- og sveineprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører delvis § 3-49 i den tidligere forskriften.

Fylkeskommuner kan samarbeide om å oppnevne prøvenemnder etter *første ledd*. Det skal innhentes forslag fra yrkesopplæringsnemnda, men det kan i tillegg innhentes forslag fra andre.

Etter *andre ledd* har fylkeskommunen ansvar for at prøvenemnda har tilfredsstillende vurderingsfaglig kompetanse. Fylkeskommunen kan blant annet tilby prøvenemnda kompetanseutvikling før arbeidet med vurdering av prøver starter.

Til § 9-60 Innholdet i og omfanget av fag- og sveineprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-50 i den tidligere forskriften.

Etter *første ledd* er det prøvenemnda som har ansvaret for utformingen av fag- og svenneprøven, men de kan ta imot forslag fra lærebedriften og eventuelt skolen. Prøvenemnda kan også be kandidaten om forslag til hvor og hvordan prøven kan gjennomføres.

Etter *andre ledd* skal kandidaten prøves i tråd med læreplanen for opplæring i bedrift i lærefaget, og det er derfor viktig at kandidaten har fått opplæring i hele læreplanen og ikke kun noen kompetansemål. Kandidaten kan ikke prøves i noe som ligger utenfor læreplanen for opplæring i bedrift. For at prøvenemnda skal sørge for at kandidatene får vist at de har den kompetansen som skal til for å få fag- eller svennebrev, må prøven være vid og oppgavene være egnet til å vise om kandidaten har den nødvendige kompetansen.

At kandidaten skal prøves etter læreplanen for opplæring i bedrift i lærefaget innebærer ingen forskjell i omfanget av fag- og svenneprøven for voksne deltakere som har fått opplæring etter modulstrukturerte læreplaner, selv om læreplanene kan inkludere enkelte kompetansemål fra vg1 og vg2.

Det følger av *tredje ledd* at kandidaten skal prøves i å planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere sitt faglige arbeid. Disse trenger ikke nødvendigvis å være atskilte faser, men kan gå over i hverandre. Forberedelser som må gjøres på forhånd, vil vanligvis ikke være en del av prøven og vurderingsgrunnlaget. Her er det viktig med god dialog mellom prøvenemnda og bedriften eller skolen.

Til § 9-61 Gjennomføring av fag- og sveineprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører delvis § 3-51 i den tidligere forskriften. Deler av innholdet er nytt.

Første ledd regulerer at prøven skal starte med et møte mellom kandidaten og hele prøvenemnda. *Første ledd tredje punktum* presiserer at hovedregelen er at møtet skal være fysisk, men kan gjennomføres digitalt dersom det er forsvarlig. Prøvenemnda må da vurdere om det er faglig forsvarlig, før de eventuelt gjennomfører møtet digitalt. Det kan være faglig

forsvarlig for prøver i fag der store deler av prøven foregår på PC, eller for heldigitale prøver, der det er lite behov for at prøvenemnda er til stede fra start. Det presiseres i tillegg i *første ledd siste punktum* at hele prøvenemnda uansett skal være fysisk til stede ved prøveslutt.

Protokollen som skal føres av prøvenemnda etter *tredje ledd*, skal gi et så utfyllende bilde av gjennomføringen av prøven at den kan tjene som fullgod dokumentasjon i en eventuell klagesak. Protokollen vil også være viktig for å vurdere hvilken opplæring kandidater som ikke består prøven, har behov for, jf. § 5-2.

Til § 9-62 Særskilt tilrettelegging av fag- og sveineprøva, praksisbrevprøva og kompetanseprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-58 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum fastsetter at de som har opplæring i bedrift, elever og praksiskandidater som har behov for å få prøven særskilt tilrettelagt for å få vist kompetansen sin på eksamen i faget etter læreplanverket, skal få det.

Tilretteleggingstiltakene må være egnet til å avhjelpe kandidatens behov, for eksempel ved allergi eller funksjonsnedsettelse. Dette må vurderes konkret. I vurderingen av hvilken særskilt tilrettelegging som gis, kan både økonomiske og praktiske hensyn trekkes inn.

Første ledd andre punktum angir at tilretteleggingen ikke må gi kandidaten fordeler fremfor kandidater som ikke får prøven tilrettelagt. Særskilt tilrettelegging av prøven skal avhjelpe sykdom eller funksjonsnedsettelse, men ikke manglende kompetanse i fag. Manglende ferdigheter i norsk er eksempelvis ikke grunnlag for særskilt tilrettelegging av prøven. Tilretteleggingen kan heller ikke være så omfattende at kandidaten ikke blir prøvd i kompetansemålene i læreplanen. Det er prøven og rammene for denne som avgjør hvilke tilpasninger som er mulig.

Tredje ledd fastsetter fremgangsmåten for å søke om særskilt tilrettelegging av fag- og svenneprøven, praksisbrevprøven og kompetanseprøven. Kandidater kan få tilrettelagt prøven selv om de ikke har vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. Fylkeskommunen, som avgjør søknaden, vurderer om det er behov for en uttalelse fra en sakkyndig instans. Denne uttalelsen må ikke nødvendigvis komme fra PP-tjenesten.

Avgjørelsen om særskilt tilrettelegging av prøven er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 9-63 Vurdering av fag- og sveineprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-52 i den tidligere forskriften.

Paragrafens *første ledd* fastsetter at når prøvenemnda skal sette karakter på fag- og svenneprøven, skal nemnda vurdere kandidatens kompetanse slik den er vist gjennom prøven. Prøvenemnda skal ikke trekke inn forhold som ikke var en del av prøven, i vurderingene. Med «vist» menes alt prøvenemnda har nedtegnet om kandidatens arbeid på prøven, inkludert eventuelle bilder/video, i tillegg til det prøvearbeidet kandidaten har levert på prøven. Hvordan kompetansen blir dokumentert under prøven, kan variere noe, blant annet ut fra prøveformen. Karakteren skal vise i hvilken grad målene i læreplanen for opplæring i bedrift i lærefaget er oppnådd.

I *andre ledd* er det karakterskalaen som er regulert i § 9-5, som brukes til å uttrykke kandidatens kompetanse på prøven. Karakteren er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 9-64 Utarbeiding av praksisbrevprøva og kompetanseprøva, innhaldet i prøvene og vurderinga av dei

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-54 i den tidligere forskriften.

Paragrafen fastsetter rammene for praksisbrevprøven og kompetanseprøven.

Andre ledd tredje punktum viser til prinsippene for fag- og svenneprøven som er fastsatt i §§ 9-60 til 9-63.

Karakterskalaen som brukes for praksisbrevprøven og kompetanseprøven etter *tredje ledd*, er den samme som for fag- og svenneprøven og er regulert i § 9-5. Karakteren er et enkeltvedtak som kan påklages.

Til § 9-65 Oppbevaring av prøvearbeid

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-55 i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer oppbevaring av prøvearbeidet i de tilfellene hvor kandidaten ikke består fag- og svenneprøven, praksisbrevprøven eller kompetanseprøven med hensyn til en eventuell klagebehandling. Paragrafen pålegger prøvenemnda eller de som stod for vurdering av prøven, i samråd med fylkeskommunen, en plikt til å ta vare på prøvearbeidet.

I de tilfellene hvor det ikke er mulig å ta vare på prøvearbeidet, må prøvenemnda eller de som stod for vurdering av prøven, sikre at prøvearbeidet likevel kan dokumenteres, for eksempel ved bilder, video eller en beskrivelse av prøvearbeidet. I mange tilfeller vil det være best om dokumentasjonen både inneholder bilde/video og en skriftlig beskrivelse. En beskrivelse må i alle tilfeller være så utfyllende som mulig.

Til § 9-66 Ny fag- eller sveineprøve, praksisbrevprøve eller kompetanseprøve

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører delvis § 3-56 og delvis § 11-12 i den tidligere forskriften.

Etter *første ledd* har elever og de som har læretid i bedrift, rett til ny fag- og svenneprøve, praksisbrevprøve eller kompetanseprøve dersom de ikke består prøven. At elever og lærlinger har rett til mer opplæring frem mot ny prøve, følger også av § 5-2. I disse tilfellene kan læretiden i kontrakten om opplæring forlenges, jf. § 9-55. Dersom læretiden ikke forlenges, har fylkeskommunen ansvar for at kandidaten får et annet tilbud som alternativ til opplæring i bedrift. For at kandidatene skal få rett til mer opplæring fra påfølgende skoleår etter § 4-4, må de melde fra om at de ønsker mer opplæring, innenfor fristene fylkeskommunen har satt for det.

Det er lærebedriften eller fylkeskommunen som melder opp kandidatene til ny prøve etter § 9-56. Det er ingen tidsfrist for når kandidaten må melde seg opp til ny prøve.

Andre ledd regulerer praksiskandidaters rett til ny prøve.

Til § 9-67 Utsett fag- eller sveineprøve, praksisbrevprøve eller kompetanseprøve

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-57 i den tidligere forskriften.

Første ledd fastslår en rett til utsatt fag- og svenneprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve for de som har opplæring i bedrift, elever og praksiskandidater. Retten gjelder de som har dokumentert fravær fra den første prøven, de som har ny prøve etter § 9-66, og de som har utsatt prøve.

Andre ledd stiller krav til dokumentasjonen som må fremlegges. Dokumentasjonen må vise at fraværet forhindret kandidaten fra å møte til prøven, at hindringen var uforutsigbar, og at kandidaten ikke kan lastes for at hindringen har inntruffet. Legeerklæring er et eksempel på dokumentasjon. Fravær på grunn av kronisk eller langvarig sykdom må også kunne betraktes som uforutsigbart, men legeerklæringen må gjelde én eller flere av dagene prøven gjennomføres. Det er ingen grense for hvor mange ganger en kandidat kan bli meldt opp til utsatt prøve på bakgrunn av dokumentert fravær.

Avgjørelse av om en kandidat skal få utsatt prøve eller ikke, er et enkeltvedtak.

Tredje ledd angir at praksiskandidater må melde seg opp til utsatt prøve selv og betale for den.

De som har læretid i bedrift, og elever som ikke består utsatt fag- eller svenneprøve, praksisbrevprøve eller kompetanseprøve, har rett til ny prøve etter § 9-66.

Til § 9-68 Bortvising frå fag- og sveineprøva, praksisbrevprøva og kompetanseprøva

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-60 i den tidligere forskriften.

Første ledd fastsetter at kandidater til fag- og svenneprøven, praksisbrevprøven og kompetanseprøven kan vises bort dersom de hindrer eller forstyrrer gjennomføringen av prøven. Bortvisning er en streng reaksjon og krever at hindringene eller forstyrrelsene som kandidaten forårsaker, er grove. Kandidaten må ha fått en advarsel først, slik at hen kan endre sin atferd. Under gjennomføring av en fag- eller svenneprøve, praksisbrevprøve eller kompetanseprøve vil normalt kandidaten være den eneste som gjennomfører prøve, i motsetning til ved en skriftlig eksamen hvor det er samlet mange kandidater i samme eksamenslokale. Det skal derfor normalt mer til av forstyrrelser ved en fag- eller svenneprøve, praksisbrevprøve eller kompetanseprøve for å vise bort en kandidat, men det kan likevel tenkes situasjoner der bortvisning kan være aktuelt.

Andre ledd angir hvem som har ansvaret for å avgjøre om kandidaten skal bortvises. Årsaken til at dette er ulikt for fag- og svenneprøver og praksisbrevprøver og kompetanseprøver, er at det ikke er pålagt med prøvenemnd i forbindelse med praksisbrevprøve og kompetanseprøve.

Avgjørelsen om bortvisning er et enkeltvedtak som kan påklages. Kandidater som har blitt bortvist fra prøven, har etter *fjerde ledd* rett til ny fag- eller svenneprøve, praksisbrevprøve eller kompetanseprøve. Ny prøve skal avholdes i tråd med § 9-66. Fylkeskommunen har ansvaret for å dekke kostnader forbundet med en ny prøve. Praksiskandidater må selv betale for ny prøve med mindre de får medhold i klage på bortvisningsvedtaket.

Til § 9-69 Annullering av fag- og sveineprøva, praksisbrevprøva og kompetanseprøva på grunn av juks eller forsøk på juks

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 og viderefører § 3-59 i den tidligere forskriften.

Paragrafen fastsetter hvordan juks eller forsøk på juks ved fag- og svenneprøven, praksisbrevprøven og kompetanseprøven skal behandles.

Med «juks eller forsøk på juks» menes handlinger eller forhold som ikke er tillatt, og som er ment å gi kandidaten et fortrinn ved prøven. Formålet med å jukse er gjerne å få et bedre utgangspunkt enn man ellers ville hatt, og dermed bedre karakter. Slike handlinger eller forhold kan for eksempel være ulovlig samhandling/kommunikasjon under prøvegjennomføringen eller bruk av hjelpemidler som ikke er tillatt. Utover dette regulerer ikke paragrafen hva som regnes som juks, og det er opp til prøvenemnda eller fylkeskommunen å vurdere konkret i hver sak.

At prøven annulleres, betyr at prøven anses for å ikke ha blitt gjennomført, og at kandidatens kompetanse ikke vurderes.

Juks eller forsøk på juks som blir oppdaget «i samband med» gjennomføringen av prøven etter *første ledd*, omfatter også juks som skjer i utenfor tidsrommet for selve prøven, eksempelvis der en kandidat urettmessig skaffer seg adgang til oppgaven i forkant av eksamen.

Andre ledd angir hvem som har ansvaret for å avgjøre spørsmålet om juks eller forsøk på juks. Årsaken til at dette er ulikt for fag- og svenneprøver og praksisbrevprøver og kompetanseprøver, er at det ikke er pålagt med prøvenemnd i forbindelse med praksisbrevprøve og kompetanseprøve.

Etter *tredje ledd* gjelder prinsippet om kontradiksjon, og kandidaten skal få mulighet til å uttale seg før det blir fattet enkeltvedtak om annullering av prøven.

Etter *fjerde ledd* har kandidaten som er beskyldt for juks, likevel rett til å fullføre prøven. Dette gjelder også der juks er bevist. Prøvenemnda eller andre kan ikke bestemme at kandidaten ikke får gjennomføre prøven. Det har sammenheng med at vedtak om juks kan påklages til statsforvalteren. Dersom kandidaten i klagebehandlingen får medhold, vil det at kandidaten ikke fikk fullføre prøven, ha samme konsekvenser som en annullering ville ha hatt. Av hensyn til kandidatens rettssikkerhet skal derfor kandidaten kunne fullføre prøven dersom hen ønsker det.

Femte ledd fastsetter at en kandidat som får prøven annullert som følge av juks eller forsøk på juks, ikke kan gå opp til ny prøve før om tidligst ett år. Fylkeskommunen kan ikke gi dispensasjon fra dette. Ny prøve skal avholdes i tråd med § 9-66. Elever og de som har læretid i bedrift, har rett til mer opplæring frem mot ny prøve, jf. § 5-2. Praksiskandidater har ikke rett til opplæring etter annullering av prøven og må selv betale for ny prøve.

Kapittel 10 Klage på sluttvurderingar

Til § 10-1 Kva kapittelet gjeld

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen er ny.

I *første ledd første punktum* står det at kapittelet gjelder for klage på sluttvurderingar etter kapittel 9 i forskriften. Det er ikke klagerett på underveisvurderingar.

Første ledd andre punktum viser til at forvaltningsloven gjelder om ikke noe annet er angitt i forskrift til opplæringsloven. Det har sammenheng med forskrift til forvaltningsloven §§ 20 og 32, der det går frem at man bare kan kreve begrunnelse for sluttvurderinger og klage på sluttvurderinger etter særskilte forskrifter. Der bestemmelsene skiller seg fra de alminnelige saksbehandlingsreglene for klage i forvaltningsloven, vil dette være fastsatt i dette kapitlet.

Til § 10-2 Klagefristar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører delvis § 5-5 i den tidligere forskriften.

Første punktum angir at fristen for å klage på eksamenskarakterer og fastsettelse av standpunktkarakterer er ti dager. Med standpunktkarakterer menes både standpunktkarakter i fag, standpunktkarakter i orden og oppførsel og enkeltvedtak om å ikke sette standpunktkarakter i fag. Ti dager betyr ti kalenderdager, ikke virkedager.

For de øvrige sluttvurderingene som det kan klages på etter dette kapitlet, det vil si for klager på fag- og svenneprøven, praksisbrevprøven og kompetanseprøven og enkeltvedtak om realkompetansevurdering, gjelder klagefristene som følger av forvaltningsloven. I tråd med forvaltningsloven § 29 er klagefristen på disse sluttvurderingene tre uker. Ellers gjelder reglene i forvaltningsloven §§ 29 og 31 for beregning og oversitting av klagefrist.

Til § 10-3 Rett til grunngiving for karakteren

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører delvis §§ 5-7 og 5-8 i den tidligere forskriften, og er delvis ny.

Første ledd angir hvilke karakterer og avgjørelser eleven kan kreve begrunnelse for. Med «standpunktkarakter» menes både standpunktkarakter i fag og standpunktkarakter i orden og oppførsel. Retten til begrunnelse for karakteren på fag- og svenneprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve gjelder uavhengig av hvilken karakter kandidaten har fått på disse prøvene.

Tredje ledd fastsetter hvem som skal begrunne karakteren eller avgjørelsen om å ikke sette karakter. Med «lærer» menes kontaktlæreren eller faglæreren, avhengig av hvem som har satt karakteren.

Til § 10-4 Klage på fastsettning av standpunktkarakter i fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører delvis § 5-12 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum angir at elever kan klage på hvordan en standpunktkarakter i et fag er fastsatt. Dette innebærer at eleven kan klage dersom hen mener at reglene i § 9-16 ikke ble fulgt da karakteren ble fastsatt. Eleven kan ikke klage på karakteren i seg selv.

Andre punktum slår fast at statsforvalteren er klageinstans for klage på fastsettelse av standpunktkarakter i fag. Statsforvalteren er klageinstans for klager fra elever både i grunnskolen og i videregående opplæring. Skolen skal vurdere klagen før de sender saken til statsforvalteren, og kan velge å omgjøre karakteren til gunst for eleven dersom de tar klagen til følge. Dersom skolen selv justerer karakteren opp for eleven, skal de ikke sende saken til statsforvalteren. Dette er i tråd med muligheten til å omgjøre eget vedtak i forvaltningsloven § 33.

Andre ledd presiserer at det statsforvalteren skal vurdere i klagebehandlingen, er om standpunktkarakteren er satt i samsvar med reglene i § 9-16. Statsforvalteren må se på om standpunktkarakteren er satt ved avslutningen av opplæringen. Samtidig skal den kompetansen eleven har vist underveis, være en del av vurderingen når standpunktkarakteren skal settes. Det vil si at selv om karakteren skal settes ved slutten av opplæringstiden, må den ikke kun baseres på den kompetansen eleven har vist på slutten av opplæringen. Karakteren skal ikke være et gjennomsnitt av prøvene avholdt i løpet av året. Statsforvalteren må også vurdere om faglærers redegjørelse for karakteren uttrykker elevens samlede kompetanse målt opp mot kompetansemålene i læreplanen for faget, jf. § 9-2. Det er læreplanen som avgjør hvilken kompetanse eleven skal ha i faget på det aktuelle trinnet. Statsforvalteren må vurdere både om karakteren er satt på grunnlag av den riktige læreplanen i faget, og om kompetansen er vurdert ut fra kompetansemålene for det aktuelle trinnet. Det skal ikke trekkes inn utenforliggende hensyn som innsats, fravær og oppførsel, hvis ikke det går frem av kompetansemålene.

Videre må statsforvalteren vurdere om eleven har fått mulighet til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter. Hva dette innebærer, må vurderes ut fra det enkelte faget. Det innebærer uansett at karakteren ikke kan settes på grunnlag av kun noen utvalgte kompetansemål, og at karakteren ikke kan settes på grunnlag av én enkelt prøve. Statsforvalteren må også vurdere hvorvidt det er vist at eleven har blitt gjort kjent med hva læreren har vektlagt i fastsettelsen av standpunktkarakteren. Disse to kravene til fastsettelsen av standpunktkarakterer oppfylles underveis i skoleåret og kan ikke repareres i en klagebehandling eller ved at skolen vurderer karakteren på nytt. Statsforvalteren kan ta dette med i helhetsvurderingen av om skolens vedtak skal stadfestes eller oppheves.

Tredje ledd angir hvilken informasjon skolen skal sende til statsforvalteren sammen med klagen. Faglæreren skal i sin begrunnelse beskrive hvordan de ulike delene av fastsettelsen av standpunktkarakteren i § 9-16 er oppfylt. Kommunens eller fylkeskommunens uttalelse skal bekrefte at faglærerens begrunnelse oppfyller kravene til fastsettelse av standpunktkarakter i faget, og vise til at eleven har blitt gjort kjent med hva som ble vektlagt i vurderingen.

Fjerde ledd angir resultatet av statsforvalterens behandling. Statsforvalteren kan avvise klagen hvis vilkårene for å klage i § 10-2 eller de alminnelige reglene i forvaltningsloven ikke er oppfylt. Dersom klagen tas til behandling, kan statsforvalteren enten stadfeste karakteren eller oppheve standpunktkarakteren. Hvis statsforvalteren mener at standpunktkarakteren er fastsatt i tråd med reglene i § 9-16, skal karakteren stadfestes. Hvis statsforvalteren mener at reglene ikke er fulgt, skal skolens vedtak oppheves. Statsforvalteren skal begrunne hvorfor de mener at reglene er brutt. Statsforvalteren kan ikke avgjøre om klageren skal få en annen karakter. Når statsforvalteren opphever skolens vedtak, blir saken sendt tilbake til skolen for ny behandling. Kommunen eller fylkeskommunen kan pålegge skolen å sende dem en kopi av statsforvalterens enkeltvedtak.

Femte ledd angir at kommunen eller fylkeskommunen fastsetter endelig karakter. Statsforvalteren skal begrunne hvorfor de mener at reglene er brutt. Kommunen eller fylkeskommunen kan pålegge skolen å sende dem en kopi av det nye vedtaket.

Til § 10-5 Klage på enkeltvedtak om ikkje å fastsetje standpunktkarakter i fag

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 andre ledd og 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører delvis § 5-12 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum viser til at det er klagerett på enkeltvedtak om ikke å sette standpunktkarakter (IV). Det er ikke klagerett på manglende halvårsvurdering med karakter. *Andre punktum* slår fast at statsforvalteren er klageinstans for klage på enkeltvedtak om å ikke fastsette standpunktkarakter i fag. Statsforvalteren er klageinstans for klager fra elever både i grunnskolen og i videregående opplæring. Skolen skal vurdere klagen før de sender saken til statsforvalteren, og kan velge å omgjøre vedtaket til gunst for eleven og sette karakter dersom de tar klagen til følge. Dersom skolen setter en karakter for eleven, skal de ikke sende saken til statsforvalteren. Dette er i tråd med muligheten til å omgjøre eget vedtak i forvaltningsloven § 33.

Andre ledd presiserer hva statsforvalteren skal vurdere i klagebehandlingen. Vedtaket til skolen kan være begrunnet i at faglærer ikke har tilstrekkelig vurderingsgrunnlag, eller at eleven har overskredet fraværsgrensen. Statsforvalteren må også vurdere om eleven er varslet i tråd med reglene i § 9-7

Tredje ledd angir hvilken informasjon skolen skal sende til statsforvalteren sammen med klagen. Begrunnelsen må vise hvorfor eleven ikke har fått karakter i faget. Dersom grunnen til at det ikke er satt karakter, er at fraværsgrensen er overskredet, må faglæreren oppgi elevens fravær i faget og fraværsgrensen. Hvis grunnen til at det ikke blir satt karakter i faget, er at læreren ikke har vurderingsgrunnlag, må læreren vise til elevens eller deltakerens kompetanse opp mot kompetansemålene og i hvilke kompetansemål hen ikke har vurderingsgrunnlag, og hvorfor. Hvis det er eleven som har stort fravær eller ikke har deltatt aktivt, vil faglæreren vanligvis ha oppfylt sitt ansvar.

Kommunens eller fylkeskommunens uttalelse skal bekrefte at faglærers begrunnelse oppfyller kravene i regelverket, og vise til at eleven har blitt gjort kjent med hva som blir vektlagt i vurderingen, og hva som kan føre til at det ikke gis standpunktkarakter i fag. Kommunen eller fylkeskommunen skal også vise til når varselet ble gitt.

Fjerde ledd angir resultatet av statsforvalterens behandling. Statsforvalteren kan avvise klagen hvis vilkårene for å klage i § 10-2 eller de alminnelige reglene i forvaltningsloven ikke er oppfylt. Dersom klagen tas til behandling, kan statsforvalteren enten stadfeste skolens vedtak om IV eller oppheve vedtaket. Hvis statsforvalteren mener at enkeltvedtaket om å ikke fastsette karakter er i tråd med reglene i § 9-18 og § 9-8, skal vedtaket stadfestes. Hvis statsforvalteren mener at reglene ikke er fulgt, skal skolens vedtak oppheves, og saken blir sendt tilbake til skolen for ny behandling. Det er kommunen eller fylkeskommunen som fastsetter endelig vedtak. Å fastsette endelig vedtak innebærer at kommunen eller fylkeskommunen enten kan fastsette en karakter eller opprettholde vedtaket om å ikke gi standpunktkarakter. Dersom eleven ikke er varslet i tråd med § 9-7, skal det fastsettes en karakter for eleven.

Statsforvalteren skal begrunne hvorfor de mener at reglene er brutt. Kommunen eller fylkeskommunen kan pålegge skolen å sende dem en kopi av statsforvalterens enkeltvedtak.

Til § 10-6 Klage på standpunktkarakter i orden og i oppførsel

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 5-13 i den tidligere forskriften.

Første ledd andre punktum slår fast at statsforvalteren er klageinstans for klage på standpunktkarakter i orden og i oppførsel. Statsforvalteren er klageinstans for klager fra elever både i grunnskolen og i videregående opplæring. Skolen skal vurdere klagen før de

sender saken til statsforvalteren, og kan velge å omgjøre karakteren til gunst for eleven dersom de tar klagen til følge. Dersom skolen selv setter karakteren opp for eleven, skal de ikke sende saken til statsforvalteren. Dette er i tråd med muligheten til å omgjøre eget vedtak i forvaltningsloven § 33.

I *andre ledd* står det at statsforvalteren skal vurdere om karakteren som er satt, følger reglene om fastsetting av standpunktkarakter i § 9-17, jf. § 9-2. Det innebærer at karakteren må være fastsatt ved avslutningen av opplæringen på 10. trinn eller når opplæringen i skole avsluttes i videregående. Rektor har ansvaret for å holde et drøftingsmøte med lærerne og å sette karakteren. Statsforvalteren må også vurdere om elevens orden eller oppførsel er vurdert ut fra skolereglene, jf. § 9-5. Hva som normalt er knyttet til orden eller oppførsel, omtales i § 9-2. Vurderingen av orden og oppførsel skal holdes atskilt fra vurderingen i fag. Det må også vurderes om faglæreren eller rektor i sin begrunnelse viser til hvilken betydning elevens forutsetninger har hatt. Statsforvalteren må også se på hva som er grunnen til at eleven ikke har fått karakteren god, og om nedsatt karakter skyldes en enkelthendelse. I tillegg må statsforvalteren se på om det er sendt et varsel før karakteren ble fastsatt, jf. § 9-7

Tredje ledd angir hvilken informasjon skolen skal sende til statsforvalteren sammen med klagen. Uttalelsen fra kontaktlærer og rektor kan være felles, og den skal inneholde en begrunnelse for hvorfor eleven ikke har fått karakteren god, og redegjøre for hvordan karakteren er fastsatt. Det innebærer at den nedsatte karakteren kan knyttes til skolereglene, og at elevens opptreden ikke er i samsvar med det som regnes som god orden eller god oppførsel. Videre må uttalelsen opplyse hvilke karakterer eleven tidligere har fått og hvilke tiltak skolen har satt i verk for å rette på elevens orden eller oppførsel. Uttalelsen må i tillegg vise hvordan det er tatt hensyn til elevens forutsetninger, og hvilken betydning dette har fått. Det skal videre gjøres rede for at saksbehandlingsreglene er fulgt, og at eleven har blitt varslet om nedsatt karakter.

Fjerde ledd angir resultatet av statsforvalterens behandling. Statsforvalteren kan avvise klagen hvis vilkårene for å klage i § 10-2 eller de alminnelige reglene i forvaltningsloven ikke er oppfylt. Dersom klagen tas til behandling, kan statsforvalteren enten stadfeste karakteren eller sette ny karakter. Hvis statsforvalteren mener at standpunktkarakteren er fastsatt i tråd med reglene i § 9-17, skal karakteren stadfestes. Hvis statsforvalteren mener at reglene ikke er fulgt, skal statsforvalteren sette ny karakter for eleven. Statsforvalteren kan justere karakteren opp eller ned. Statsforvalteren skal begrunne hvorfor de mener at reglene er brutt. Kommunen eller fylkeskommunen kan pålegge skolen å sende dem en kopi av statsforvalterens enkeltvedtak.

Til § 10-7 Klage på karakter ved skriftleg eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører § 5-9 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum angir at den som har vært oppe til skriftlig eksamen, kan klage på den faglige vurderingen av eksamenssvaret. Klageretten gjelder både lokalt og sentralt gitte eksamener i grunnskolen og videregående opplæring. At det kan klages på den faglige vurderingen ved skriftlig eksamen vil si at det kan klages på karakteren. Dette er ulikt andre eksamensformer. Klageretten gjelder alle som har vært oppe til eksamen, inkludert privatister, praksiskandidater og elever.

Andre punktum angir at klageinstansen er en klagenemnd oppnevnt av statsforvalteren. Statsforvalteren avgjør hvor mange medlemmer nemnda skal ha. Det er et krav at

medlemmene i klagenemnda ikke har deltatt i førstegangssensuren av kandidaten, og de skal så langt som mulig ikke være fra samme skole som klageren.

Andre ledd angir hvilken informasjon skolen skal sende til statsforvalteren sammen med klagen.

Fjerde ledd angir resultatet av klagenemndas behandling. Klagenemnda kan avvise klagen hvis vilkårene for å klage i § 10-2 eller de alminnelige reglene i forvaltningsloven ikke er oppfylt. Dersom klagen tas til behandling, kan klagenemnda enten stadfeste karakteren eller sette ny karakter. Klagenemnda skal vurdere alle sider ved fastsettelsen av karakteren og vurdere om det er samsvar mellom kompetansen som er vist, og karakteren som er gitt. Klagenemnda skal vurdere om karakteren som er fastsatt, er rimelig. Hvis nemnda mener at kandidaten burde fått minst én karakter bedre eller dårligere, er karakteren urimelig. Nemnda skal da endre karakteren. Klagenemnda behøver ikke begrunne avgjørelsen sin. Dette skiller seg fra forvaltningsloven § 25.

Til § 10-8 Klage på gjennomføringa av munnleg eksamen og eksamen som ikkje berre er skriftleg eller munnleg

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 andre ledd og § 5-4 andre ledd. Paragrafen viderefører §§ 5-10 og 5-11 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum angir at de som har vært oppe til muntlig eksamen og eksamen som ikke bare er skriftlig eller muntlig, bare kan klage på formelle feil ved gjennomføringen som kan ha hatt noe å si for resultatet. Paragrafen omfatter muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eksamen.

At det kan klages på formelle feil, betyr at det ikke kan klages på selve karakterfastsettelsen ved disse eksamensformene. Dette er begrunnet i at det vil være vanskelig å overprøve den faglige vurderingen av eksamen.

Andre punktum slår fast at statsforvalteren er klageinstans for klage på muntlig eksamen og eksamen som ikke bare er skriftlig eller muntlig. Statsforvalteren er klageinstans for klager fra elever både i grunnskolen og i videregående opplæring.

Andre ledd viser til hva statsforvalteren skal vurdere. Eksempler på formelle feil kan være at kandidaten har fått utlevert feil eksamensoppgave, fått for kort forberedelsestid, vært utsatt for forstyrrelser, fått for kort eksamenstid eller ikke har fått tilstrekkelig utstyr, eller at sensor er inhabil eller har trukket inn innsats eller holdninger i vurderingen. Det er et vilkår at feilen må ha virket inn på resultatet. Det innebærer en sannsynlighetsvurdering av om feilen har virket inn eller ikke.

Tredje ledd angir hvilken informasjon skolen skal sende til statsforvalteren sammen med klagen. Rektor skal hente inn en uttalelse fra sensorene om eksamen ble gjennomført i tråd med reglene om eksamen i kapittel 9. Rektor skal også utarbeide en uttalelse om gjennomføringen.

Fjerde ledd angir hvilke resultater statsforvalteren kan komme til i klagebehandlingen. Statsforvalteren kan avvise klagen hvis vilkårene for å klage i § 10-2 eller de alminnelige reglene i forvaltningsloven ikke er oppfylt. Klager på den faglige vurderingen av eksamen skal avvises. Dersom statsforvalteren kommer til at det enten ikke foreligger en feil, eller at feilen ikke har virket inn på karakteren, skal karakteren stadfestes. Hvis statsforvalteren mener at en feil ved gjennomføringen sannsynligvis har virket inn på resultatet, er

eksamenskarakteren ugyldig. Statsforvalteren skal da annullere eksamenskarakteren. Statsforvalteren skal begrunne vedtaket sitt.

Fjerde ledd omtaler konsekvensen av annullering. Elever som har fått eksamen annullert etter klage, kan velge om de vil gå opp til ny eksamen eller ikke. Dersom eksamen i trekkfag annulleres, skal det trekkes et nytt fag. Sensorene ved ny eksamen skal ikke ha deltatt i førstegangssensuren. Elever som har fått eksamen annullert og ikke ønsker å gå opp til ny eksamen, kan samtidig som annulleringen få dispensasjon fra kravet til antall eksamener på vitnemålet i § 9-46. Dette gjelder ikke privatister. Privatister må gå opp til eksamen på nytt dersom de ikke har en standpunktvrdering i faget, ellers vil de ikke få utstedt vitnemål.

Til § 10-9 Klage på fag- og svenneprøve

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører delvis § 5-14 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir hva kandidater som har vært oppe til fag- og svenneprøve, har rett til å klage på. Kandidater som har bestått prøven, kan ikke klage på karakteren bestått, selv om de mener de burde ha fått bestått meget godt.

Andre ledd angir at klageinstansen for karakter til fag- og svenneprøven er en klagenemnd oppnevnt etter opplæringsloven § 8-3. Kravene til nemndene og medlemmene i disse er omtalt i denne paragrafen. Behandlingen skal være forsvarlig, og derfor kan ikke medlemmene ha deltatt i førstegangsvurderingen av kandidaten. Medlemmene bør heller ikke være fra samme lærebedrift eller skole som kandidaten. Om kravene til habilitet ikke følges, kan det utgjøre en saksbehandlingsfeil som fører til ugyldighet, jf. forvaltningsloven § 41.

Tredje ledd slår fast hvilken informasjon fylkeskommunen skal sende til Utdanningsdirektoratet ved klage på karakteren til fag- og svenneprøven. Oppgaveteksten skal brukes i vurderingen av om oppgaven er i samsvar med kompetansemålene, og om prøven kan gjennomføres innenfor tidsrammen. Vurderingsgrunnlaget som prøvenemnda har utarbeidet, vil gi informasjon om prøvenemndas tolkning og vurdering. Begrunnelsen for hvorfor kandidaten fikk karakteren ikke bestått til fag- og svenneprøven, skal stå i prøveprotokollen.

Fylkeskommunen skal også oversende oppbevart prøvearbeid til klagenemnda. Det følger av § 9-64 at dersom en fag- eller svenneprøve ikke er bestått, skal prøvenemnda i samarbeid med fylkeskommunen sørge for at prøvearbeidet tas vare på, se merknaden til denne paragrafen. Dersom det oppstår situasjoner hvor prøvenemnda og fylkeskommunen har fulgt alle kravene til oppbevaring av prøvearbeid, men hvor innsendt prøvearbeid fortsatt ikke er tilstrekkelig til å behandle klagen, må klagenemnda annullere prøven.

I prøvenemndas uttalelse skal nemnda gjøre rede for den kompetansen kandidaten har vist, og hvorfor de vurderer den til ikke bestått.

Fjerde ledd angir hvilke resultater klagenemnda kan komme til i klagebehandlingen. Klagenemnda kan avvise klagen hvis vilkårene for å klage i § 10-2 eller de alminnelige reglene i forvaltningsloven ikke er oppfylt. Videre kan klagenemnda gi klageren medhold i klagen og endre karakteren til gunst for klageren, eller de kan komme til at klageren ikke får medhold, og stadfeste karakteren. Dersom klagenemnda ikke har tilstrekkelig dokumentasjon til å realitetsbehandle klagen, må klagenemnda oppheve prøven. Da har klageren rett på en ny fag- og svenneprøve.

Klagenemnda kan vurdere alle sider av prøvenemndas faglige vurdering og ta stilling til om karakteren er rimelig ut fra den kompetansen kandidaten har vist på prøven. Klagenemnda skal blant annet se på om prøvenemnda har vurdert kompetansen i tråd med regelverket. Klagenemnda skal være oppmerksom på feil knyttet til oppgavegivingen, gjennomføringen av prøven og prøvenemndas begrunnelse. Klagenemnda må også vurdere om prøven består i at kandidaten prøves i å planlegge oppgaven, begrunne valgte løsninger, gjennomføre, vurdere seg selv og dokumentere eget arbeid, i tråd med § 9-59 tredje ledd. Dette trenger ikke nødvendigvis være atskilte faser, men kan også gå over i hverandre. Forberedelser som må gjøres på forhånd, vil vanligvis ikke være en del av prøven og vurderingsgrunnlaget. Klagenemnda må også vurdere om oppgaven er utformet på en slik måte at den gir kandidaten en reell mulighet til å utføre et kvalitetsmessig godt arbeid innenfor den fastsatte tidsrammen. Dersom prøven er større enn det som er mulig å gjennomføre innenfor rammen, må det avgjøres om dette er en formell feil, eller om det skal ha konsekvenser for den faglige vurderingen.

Femte til åttende ledd angir gangen i klagebehandlingen ved klage på formelle feil ved fag- og svenneprøven. Klageinstansen i slike tilfeller er fylkestinget eller den fylkestinget gir fullmakt. Eksempler på formelle feil kan være at kandidaten har fått for kort tid, vært utsatt for forstyrrelser eller ikke fått tilstrekkelig utstyr, eller at et medlem i prøvenemnda er inhabil eller har trukket inn utenforliggende momenter i vurderingen. Et annet eksempel på en formell feil er at fylkeskommunen avgjør at prøven skal avholdes i prøvestasjon uten å ha innhentet råd fra prøvenemnda. Det er et vilkår at feilen må ha virket inn på resultatet. Det innebærer en sannsynlighetsvurdering av om feilen har virket inn eller ikke.

I *sjuende ledd* står det at dersom det er gjort formelle feil som har virket inn på resultatet, skal klageinstansen oppheve den opprinnelige prøven. Prøven skal da regnes som ikke gjennomført, og klageren skal ha mulighet til å gå opp til ny prøve. Det skal oppnevnes en ny prøvenemnd som ikke har deltatt verken i førstegangsbehandlingen eller klagebehandlingen. Kandidaten har også rett til å klage på den nye fag- eller svenneprøven.

Til § 10-10 Klage på praksisbrevprøve og kompetanseprøve

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-4 andre ledd og viderefører delvis § 5-14 i den tidligere forskriften.

Første ledd angir hva kandidater som har vært oppe til praksisbrevprøve og kompetanseprøve, har rett til å klage på. Kandidater som har bestått prøven, kan ikke klage på karakteren bestått, selv om de mener de burde ha fått bestått meget godt.

I *første ledd andre punktum* står det at klageinstans for praksisbrevprøve og kompetanseprøve er fylkestinget eller den fylkestinget gir myndighet. Det gjelder både klage på karakteren ikke bestått og klage på formelle feil ved gjennomføringen av prøven.

Innholdet i paragrafen om klage på praksisbrevprøve og kompetanseprøve er i stor grad tilsvarende som i § 10-9, og vi viser til merknadene til denne paragrafen.

Kapittel 11 Samarbeid med foreldre, tilgang til skolebibliotek og saksbehandling som gjeld det fysiske skolemiljøet

Til § 11-1 Foreldremøte og foreldresamtale

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 10-3. Paragrafen viderefører delvis §§ 20-3 og 20-4 i den tidligere forskriften.

Pliktene angir minimumskrav. Skoleeier kan velge et mer omfattende samarbeid og kan for eksempel velge å avholde flere foreldresamtaler.

Første ledd fastsetter at skolen fra 1. trinn i grunnskolen til videregående trinn 2 skal holde foreldremøte i starten av hvert opplæringsår. Skolene bestemmer selv hvordan møtet organiseres. Informasjonen må tilpasses foreldregruppen. Foreldrene til elever på 1. trinn og 8. trinn vil ha behov for mer grunnleggende informasjon om skolen enn foreldrene til elever på trinn som har gått på skolen flere år.

Etter *andre ledd* skal skolen invitere foreldre til elever fra 1. til 10. trinn i grunnskolen til en planlagt samtale med kontaktlæreren minst to ganger i året. For elever på videregående trinn 1 og 2 som ikke er myndige skal det kalles inn til minst én planlagt samtale i løpet av første halvår av opplæringsåret. Elever som er myndige, skal selv ha kontakten med skolen i og med at hen da har full selvbestemmelsesrett.

Tredje ledd første og andre punktum fastsetter hvilken informasjon foreldrene skal få. Det er kontaktlæreren som har ansvaret for å gjennomføre samtalene. Samtalene kan likevel gjennomføres på en slik måte at også andre lærere deltar i samtalen eller har ansvaret for å redegjøre for sitt fag. For at samtalen skal klarlegge hvordan eleven, skolen og foreldrene kan samarbeide for å legge til rette for elevens læring og utvikling, bør skolen og foreldrene drøfte hvordan foreldrene kan bidra og hjelpe eleven med skolearbeidet.

Tredje ledd tredje punktum angir at elever har rett til å delta i samtalen når de har fylt tolv år. Dette har sammenheng med barns rett til å bli hørt. Selv om det ikke står eksplisitt i paragrafen, kan også yngre barn delta i samtalen, der skolen og foreldrene mener det er hensiktsmessig.

Etter *fjerde ledd* skal skolen gi foreldrene til elever som ikke er myndige skriftlig eller muntlig melding om elevenes fravær. Dette vil være fravær hvor eleven eller foreldrene ikke har dokumentert årsaken til fraværet og det derfor er grunn til å tro at foreldrene ikke er kjent med fraværet. Melding om fravær må gis tidlig nok slik at foreldrene kan prøve å gjøre noe med fraværet. Meldeplikten etter *fjerde ledd* inntreffer før varslingsplikten etter forskriftens § 9-7.

Til § 11-2 Tilgang til skolebibliotek

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 15-5. Paragrafen viderefører § 21-1 i den tidligere forskriften.

Paragrafen innebærer at kommunene og fylkeskommunene har plikt til å sørge for at elevene har tilgang til et bibliotek i skoletiden. Kravet kan oppfylles enten ved at skolen har et eget skolebibliotek, eller ved at skolen samarbeider med et bibliotek utenfor skolen. At biblioteket skal være «særskilt tilrettelagt» for skolen, stiller blant annet krav til bibliotekets utvalg. Det må være god tilgang på barne- og ungdomslitteratur, annen skjønnlitteratur og sakprosa mv. som er naturlig å bruke i opplæringen.

At biblioteket skal være «tilgjengelig for elevane i skoletida», innebærer at biblioteket må være åpent når elevene er på skolen. Biblioteket må også ligge i nærheten av skolen med mindre det er gode skyssordninger som gjør at elevene likevel har tilgang til biblioteket.

Til § 11-3 Saksbehandling som gjeld det fysiske skolemiljøet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 12-7. Paragrafen er ny.

Paragrafen synliggjør at det er klagereglene i forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger som gjelder for klager på det fysiske skolemiljøet. Klagereglene i opplæringsloven § 29-1 gjelder ikke.

Kapittel 12 Personalet i skolen

I Krav til kompetanse for tilsetjing og undervisning

Til § 12-1 Krav om pedagogisk kompetanse for å bli tilsett i lærerstilling

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3, og viderefører § 14-1 i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer kommunens og fylkeskommunens ansvar for at de som tilsettes i lærerstilling, oppfyller kravene til pedagogisk kompetanse. Pedagogisk kompetanse omfatter enten pedagogisk kompetanse i samsvar med rammeplanene for lærerutdanningene eller annen pedagogisk kompetanse enn den som følger av rammeplanene for lærerutdanningene.

Tilsvarende pedagogisk kompetanse kan være annen pedagogisk kompetanse enn den som følger av rammeplanene for lærerutdanningene. Kommunen eller fylkeskommunen må vurdere om en søker med annen pedagogisk utdanning og praksis oppfyller kravet om tilsvarende pedagogisk kompetanse.

Søkere som ikke har alternativ pedagogisk utdanning, men kun pedagogisk praksis, kan etter en konkret vurdering likestilles med søkere som har tilsvarende pedagogisk kompetanse, dersom de har minst fem års reell undervisningspraksis, og dersom skoleeier også har forsikret seg om at søkeren har den nødvendige teoretiske pedagogiske innsikten.

Til § 12-2 Krav for å bli tilsett i lærerstilling på 1. til 4. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3, og viderefører § 14-2 første ledd i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer kravene til faglig og pedagogisk kompetanse for å bli ansatt i lærerstilling på 1. til 4. trinn. *Bokstav a til e* lister opp ulike utdanningsbakgrunner som kvalifiserer for ansettelse på disse trinnene.

Til § 12-3 Krav for å bli tilsett i lærerstilling på 5. til 7. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3, og viderefører § 14-2 andre ledd i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer kravene til faglig og pedagogisk kompetanse for å bli ansatt i lærerstilling på 5. til 7. trinn. *Bokstav a til e* lister opp ulike utdanningsbakgrunner som kvalifiserer for ansettelse på disse trinnene.

Etter *bokstav b* er man unntatt fra kravet om 300 studiepoeng med universitets- eller høyskoleutdanning hvis man har fått inntak til praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) etter § 6 første ledd andre til fjerde strekpunkt i forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk

utdanning og har bestått utdanningen. Denne gruppen må oppfylle et krav om 240 studiepoeng.

Til § 12-4 Krav om relevant kompetanse i undervisningsfaga for 1. til 7. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-4, og viderefører § 14-2 tredje ledd første punktum i den tidligere forskriften.

Etter paragrafen kreves det 30 studiepoeng som er relevante for faget, for å undervise i fagene norsk, samisk, tegnspråk, matematikk eller engelsk på 1. til 7. trinn. I tillegg må man oppfylle kravene for ansettelse i lærerstilling som følger av §§ 12-1 til 12-3. I fag som ikke er listet opp i paragrafen, er det ikke krav om relevante studiepoeng for å kunne undervise.

Med norsk menes alle former for norskopplæring i grunnopplæringen. Dette omfatter også særskilt norskopplæring, norsk for elever med samisk førstespråk og norsk for hørselshemmede.

Kravet om relevant kompetanse i samisk gjelder uavhengig av om man underviser elever som har samisk som opplæringsspråk. Det gjelder også uavhengig av om samisk er elevens førstespråk eller andrespråk, og uavhengig av hvilket nivå i læreplanen eleven følger.

Kravet til relevant kompetanse i undervisningsfag gjelder etter opplæringsloven § 17-4 andre ledd ikke for søkere som kunne ansettes i lærerstilling før 1. januar 2014, inkludert søkere som ikke arbeidet som lærer på dette tidspunktet. Kravet til relevant kompetanse i undervisningsfag gjelder heller ikke lærere som har fullført allmennlærerutdanningen, lærere som er ansatt i midlertidig stilling etter opplæringsloven § 17-3 andre ledd, eller lærere som er ansatt midlertidig som vikar etter reglene i arbeidsmiljøloven.

Til § 12-5 Krav for å bli tilsett i lærerstilling på 8. til 10. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3, og viderefører § 14-3 første ledd i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer kravene til faglig og pedagogisk kompetanse for ansettelse på ungdomstrinnet. *Bokstav a til f* lister opp ulike utdanningsbakgrunner som kvalifiserer for ansettelse på disse trinnene.

Etter *bokstav b* er man unntatt fra kravet om 300 studiepoeng med universitets- eller høyskoleutdanning hvis man har fått inntak til praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) etter § 6 andre til fjerde strekpunkt i forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning og har bestått utdanningen. Denne gruppen må oppfylle et krav om 240 studiepoeng.

Til § 12-6 Krav om relevant kompetanse i undervisningsfaga for 8. til 10. trinn

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-4 og viderefører § 14-3 andre ledd i den tidligere forskriften.

Paragrafen viser til krav om studiepoeng i undervisningsfag. I tillegg må kravene for ansettelse i lærerstilling som følger av §§ 12-1 og 12-5, være oppfylt.

Etter paragrafen kreves det 60 studiepoeng for å undervise i fagene norsk, samisk, tegnspråk, matematikk og engelsk på 8. til 10. trinn.

Med norsk menes alle former for norskopplæring i grunnopplæringen, som særskilt norskopplæring, norsk for elever med samisk førstespråk og norsk for hørselshemmede.

Kravet om relevant kompetanse i samisk gjelder uavhengig av om man underviser elever som har samisk som opplæringspråk. Det gjelder også uavhengig av om samisk er elevens førstespråk eller andrespråk, og uavhengig av hvilket nivå i læreplanen eleven følger.

For andre fag enn de som er eksplisitt nevnt i paragrafen, gjelder et krav om 30 relevante studiepoeng for å undervise i det enkelte faget.

Kravet til relevant kompetanse i undervisningsfag gjelder etter opplæringsloven § 17-4 andre ledd ikke for søkere som kunne ansettes i lærerstilling før 1. januar 2014, inkludert søkere som ikke arbeidet som lærer på dette tidspunktet. Kravet til relevant kompetanse i undervisningsfag gjelder heller ikke lærere som har fullført allmennlærerutdanningen, lærere som er ansatt i midlertidig stilling etter opplæringsloven § 17-3 andre ledd, eller lærere som er ansatt midlertidig som vikar etter reglene i arbeidsmiljøloven.

Til § 12-7 Krav for å bli tilsett i lærerstilling i fellesfag på alle utdanningsprogram, og i programfag på studieførebuende utdanningsprogram i den videregående opplæringa
Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3. Paragrafen viderefører de pedagogiske og faglige kravene for ansettelse i § 14-4 første og andre ledd i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer kravene til faglig og pedagogisk kompetanse for å bli ansatt i lærerstilling i fellesfagene i videregående opplæring. Dette omfatter fellesfagene for yrkesfag og for studieforbereende program. I tillegg regulerer paragrafen kravene til faglig og pedagogisk kompetanse for å bli ansatt i programfagene i studieforbereende fag. Bokstav a til c lister opp hvilke utdanningsbakgrunner som kvalifiserer for ansettelse i disse fagene.

Etter bokstav a er man unntatt fra kravet om 300 studiepoeng med universitets- eller høyskoleutdanning hvis man har fått inntak til praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) etter § 6 andre til fjerde strekpunkt i forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning og har bestått utdanningen. Denne gruppen må oppfylle et krav om 240 studiepoeng.

Til § 12-8 Krav for å bli tilsett i lærerstilling i programfag på yrkesfaglege utdanningsprogram i den videregående opplæringa
Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3 og viderefører § 14-4 andre ledd i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer kravene til faglig og pedagogisk kompetanse for ansettelse av lærere i programfagene i yrkesfag i den videregående skolen.

Første ledd bokstav a til e lister opp ulike utdanningsbakgrunner som kvalifiserer for ansettelse i programfagene i yrkesfag.

Andre ledd tydeliggjør at kravet om to års yrkesteoretisk utdanning utover videregående skolenivå i første ledd bokstav d er oppfylt for de som har fått godkjent slik utdanning på grunnlag av realkompetanse.

Til § 12-9 Krav om relevant kompetanse i undervisningsfaga i den videregående skolen
Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-4 og viderefører § 14-4 tredje ledd i den tidligere forskriften.

Paragrafen regulerer kravene til undervisningskompetanse for lærere i den videregående skolen. I tillegg må lærerne oppfylle kravene for ansettelse i lærerstilling i videregående opplæring etter § 12-1 og § 12-7 eller § 12-8. Hovedregelen er at det kreves minst 60 studiepoeng som er relevante for faget læreren skal undervise i. Dette kravet gjelder ikke for yrkesfaglig fordypning eller for lærere som er kvalifisert for ansettelse i lærerstilling etter § 12-8 første ledd bokstav d.

Kravet til relevant kompetanse i undervisningsfag gjelder etter opplæringsloven § 17-4 andre ledd ikke for søkere som kunne settes i lærerstilling før 1. januar 2014, inkludert søkere som ikke arbeidet som lærer på dette tidspunktet. Kravet til relevant kompetanse i undervisningsfag gjelder heller ikke lærere som har fullført allmennlærerutdanningen, lærere som er ansatt i midlertidig stilling etter opplæringsloven § 17-3 andre ledd, eller lærere som er ansatt midlertidig som vikar etter reglene i arbeidsmiljøloven.

II Krav til morsmåslærere, personar med utdanning og praksis frå utlandet og personar med tidlegare godkjend utdanning og praksis

Til § 12-10 Krav for å bli tilsett i stilling som morsmåslærer

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3 og viderefører delvis § 14-5 i den tidligere forskriften.

Paragrafens *andre ledd* regulerer kravene til kompetanse for morsmåslærere med annet morsmål enn eleven de skal undervise. Det er et krav om at morsmåslæreren har minst 90 studiepoeng fra universitets- eller høyskoleutdanning i elevens språk. I tillegg er det et krav at morsmåslæreren oppfyller kravene til pedagogisk kompetanse for ansettelse i lærerstilling som følger av § 12-1, og at morsmåslæreren har god kjennskap til elevens kulturelle bakgrunn.

Paragrafens *tredje ledd* regulerer kravene til kompetanse for morsmåslærere med samme morsmål som eleven. Morsmåslærere med denne bakgrunnen må kunne dokumentere gode norskkunnskaper og i tillegg ha bestått en av utdanningene som er listet opp i de alternative vilkårene i *bokstav a til c*.

Fjerde ledd åpner for unntak fra kravet til formell kompetanse for morsmåslærere i de nasjonale minoritetsspråkene det ikke finnes studietilbud for i Norge.

Til § 12-11 Krav til personar med utanlandske lærarkvalifikasjonar som skal tilsetjast i lærerstilling

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3 tredje ledd og yrkeskvalifikasjonsloven § 8. Paragrafen viderefører §§ 14-6 og 14-7 i den tidligere forskriften.

Paragrafen angir kravene til kommuner og fylkeskommuner som skal ansette søkere med utenlandske yrkeskvalifikasjoner i lærerstilling. Søkeren må ha fått godkjent sin utenlandske lærerutdanning av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) etter § 12-12. Kommunen og fylkeskommunen må sørge for at de som blir ansatt har ferdigheter og innsikt i norsk språk, i norske samfunnsforhold og i skoleforholdene som er nødvendige for den aktuelle stillingen.

Kravene om å innhente politiattest i opplæringsloven § 17-11 gjelder også for søkere med utenlandske yrkeskvalifikasjoner. Se merknader til forskriftens §§ 12-15 til 12-18.

Til § 12-12 Godkjenning av utenlandske lærarkvalifikasjoner

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3 tredje ledd og yrkeskvalifikasjonsloven § 8.

Paragrafen slår fast at det er Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) som godkjenner utenlandsk utdanning og praksis. Kvalifikasjonene skal vurderes i samsvar med yrkeskvalifikasjonsloven.

Til § 12-13 Tidlegare godkjend utdanning og overgangsordningar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-3 og viderefører § 14-9 i den tidligere forskriften.

Etter paragrafens *første ledd* har alle som tidligere har vært kvalifisert for ansettelse i lærerstilling fremdeles gyldig kompetanse til å bli ansatt i lærerstilling.

Etter paragrafens *andre ledd* kan søkere som har fullført allmennlærerutdanningen våren 2014 eller senere ansettes på samme vilkår som de som har fullført allmennlærerutdanningen før 1. januar 2014.

Etter paragrafens *tredje ledd* kan førskolelærere som startet utdanningen høsten 2007 eller tidligere, ansettes på 1. trinn i grunnskolen. Kravet til videreutdanning som følger av § 12-2 første ledd, gjelder ikke for disse søkerne.

III Politiattest og yrkesforbud

Til § 12-14 Politiattest ved tilsetjing

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-11 sjuende ledd. Paragrafen viderefører tidligere forskrift § 15-1.

Første ledd gir en kommune, fylkeskommune eller leirskole som lyser ut en stilling, plikt til å gjøre det kjent i utlysningsteksten at søkere må legge frem politiattest før de kan ansettes.

Andre ledd første punktum presiserer at kommunen, fylkeskommunen og leirskolen ikke kan kreve politiattest før de gir søkeren et tilbud. *Andre punktum* betyr at kommunen, fylkeskommunen og leirskolen bare kan tilby stillingen under forutsetning av at attesten ikke viser merknader som enten fører til yrkesforbud eller gjør at den som er tilbudt stillingen, er uegnet etter skoleeierens konkrete vurdering, jf. opplæringsloven § 17-11 femte og sjette ledd. Yrkesforbudet gjelder selv om tilbudet ikke er gitt med et forbehold.

Tredje ledd presiserer at politiattest skal foreligge før søkeren blir ansatt. Det betyr at den som har fått tilbud om stillingen, ikke kan bli ansatt før attesten er fremlagt og har blitt vurdert av kommunen, fylkeskommunen eller leirskolen.

Til § 12-15 Krav til politiattesten

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-11 sjuende ledd. Paragrafen viderefører § 15-1 første ledd i den tidligere forskriften.

Kravet om å levere attesten senest tre måneder etter at den ble utstedt, sikrer at eventuelle nyere merknader på politiattesten kommer med.

Til § 12-16 Behandling og oppbevaring av politiattesten

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-11 sjuende ledd. Paragrafen viderefører § 15-2 i den tidligere forskriften.

Første punktum viser til at politiregisterforskriften § 37-2 gjelder ved oppbevaring mv. av politiattester. Denne regelen angir hvordan og for hvor lenge politiattester kan oppbevares hos mottakeren. *Andre punktum* tydeliggjør at opplysningene er underlagt taushetsplikt etter politiregisterloven § 47.

Personopplysningsloven regulerer mottakers behandling av personopplysninger som kommer frem av politiattesten.

Til § 12-17 Yrkesforbud

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 17-11 sjuende ledd. Paragrafen er ny, og tilsvarende reglene om yrkesforbud i forskrift om politiattest i barnehager § 5.

Paragrafen presiserer at kommunen, fylkeskommunen og leirskolen ikke kan ansette eller ha i praksis personer som legger frem en politiattest med nærmere bestemte merknader. I tillegg til ansettelser i grunnskolen, den videregående skolen og leirskolen, omfatter også dette yrkesforbudet skolefritidsordningen, leksehjelpen, kulturskolen og skolelignende aktivitetstilbud. Yrkesforbudet gjelder ansettelser av både fast og midlertidig karakter. Det omfatter også tilfeller der det leies inn vikarer, for eksempel gjennom bemanningsbyråer.

Paragrafen definerer hvilke overtredelser som regnes som «seksuelle overgrep mot mindreårige», og som dermed innebærer et ubetinget yrkesforbud, jf. opplæringsloven § 17-11 femte ledd og sjuende ledd. Straffebudene er uttømmende angitt i paragrafens bokstav a og b. Det er et vilkår for yrkesforbud at personen enten er dømt for eller har vedtatt forelegg for å ha brutt de nærmere bestemte straffebudene.

IV Forholdet mellom talet på lærarer og talet på elever i grunnskolen

Til § 12-18 Forholdet mellom talet på lærarer og talet på elever

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 14-3 og viderefører § 14A-1 i den tidligere forskriften.

Forholdstallet tar utgangspunkt i det totale antallet elev- og lærertimer og er en matematisk størrelse som sier noe om den samlede bruken av lærerressurser på en skole. Den matematiske størrelsen sier ikke noe om den faktiske størrelsen på en undervisningsgruppe. Norm for lærertetthet baserer seg på gruppestørrelse 2, som er et mål på antall elever per lærer i ordinær undervisning. Det betyr at timer til individuelt tilrettelagt opplæring og særskilt språkopplæring er trukket fra.

Skolene skal oppfylle normen på 1. til 4. trinn, 5. til 7 trinn og 8. til 10. trinn, men ikke nødvendigvis på det enkelte trinn eller i den enkelte klasse. Skoler må selv fordele lærerressursene slik de mener er hensiktsmessig og forsvarlig. Kravet om høyere lærertetthet på 1. til 4. trinn enn på 5. til 10. trinn skal legge til rette for tidlig innsats og intensiv opplæring.

Fjerde delen – førebuende opplæring og vidaregående opplæring for voksne

Kapittel 13 Innholdet i opplæringa for voksne

Til § 13-1 Opplæringa i den førebauende og vidaregåande opplæringa for voksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 første og andre ledd. Paragrafen viderefører delvis § 1-2 i den tidligere forskriften og er delvis ny.

Første ledd viser til at opplæringen skal være i samsvar med læreplaner i fag. For forberedende opplæring for voksne, skal all opplæring gis etter modulstrukturerte læreplaner, jf. opplæringsloven § 19-1 andre ledd.

Andre ledd slår fast at i de lærefagene som har modulstrukturerte læreplaner, skal opplæringen gis etter disse læreplanene. Ordlyden «skal» innebærer at fylkeskommunen har en plikt til dette. Deltakere i vidaregåande opplæring for voksne har derfor ikke mulighet til å velge å følge ordinær læreplan i faget i dette tilfellet.

Til § 13-2 Retten til meir opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 første ledd, og er ny.

Første ledd viser retten til mer opplæring for voksne deltakere.

Andre ledd viser retten til mer opplæring for kandidater som ikke har bestått fag- eller svenneprøven. Retten til mer opplæring skiller seg fra § 5-2 andre ledd, og er ment å speile retten til inntak for voksne.

Se ellers merknaden til § 5-2.

Til § 13-3 Opplæring i og fritak frå framandspråk i den vidaregåande opplæringa for voksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 første ledd. Paragrafen viderefører § 1-10, jf. § 1-13, i den tidligere forskriften.

Paragrafen fastsetter at §§ 5-5 og 5-6 gjelder i vidaregåande opplæring for voksne så langt det passer. Deltakerne i vidaregåande opplæring for voksne vil ha ulike utgangspunkt, da voksne som har gått på grunnskolen som elever, allerede har hatt fremmedspråk, mens voksne som har gått forberedende opplæring for voksne, ikke har hatt fremmedspråk tidligere.

Se ellers merknadene til §§ 5-5 og 5-6.

Til § 13-4 Fritak frå skriveopplæring i eitt av dei norske skriftspråka i opplæringa for voksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 første ledd. Paragrafen viderefører § 1-11, jf. § 1-13, i den tidligere forskriften, og er delvis ny.

Paragrafen angir hvem som får fritak fra skriveopplæring i ett av de norske skriftspråkene. Paragrafen tilsvarende §§ 1-9 og 5-8 i forskriften, med unntak av at voksne deltakere i forberedende og vidaregåande opplæring ikke har opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk.

Voksne deltakere i forberedende opplæring har rett til særskilt språkopplæring, mens voksne deltakere i vidaregåande opplæring har kun rett til forsterket opplæring i norsk.

Fritak fra vurdering med karakter i ett av de norske skriftspråkene blir vurdert etter reglene i kapittel 15.

Se ellers merknadene til §§ 1-9 og 5-8.

Til § 13-5 Fritak frå opplæring i kroppsøving i den vidaregåande opplæringa for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 første ledd og viderefører § 1-13 tredje ledd i den tidligere forskriften.

Til § 13-6 Godkjenning av tidlegare bestått vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 første ledd. Paragrafen viderefører § 1-16, jf. § 1-13, i den tidligere forskriften.

Se merknaden til § 5-10 i forskriften.

Til § 13-7 Opplæring etter læreplanen i norsk for språklege minoritetar med kort butid i Noreg i vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 første ledd og viderefører § 1-17 tredje ledd i den tidligere forskriften.

Til § 13-8 Opplæring etter læreplanen i norsk for språklege minoritetar i førebauande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 andre ledd. Paragrafen er ny.

Retten til opplæring etter paragrafen er ikke en tidsbegrenset rettighet. Dette innebærer at voksne deltakere som tidligere har fått eller nå får særskilt språkopplæring, fortsatt vil ha rett på opplæring etter læreplanen i norsk for språklige minoriteter selv om de senere kan norsk godt nok til å følge den vanlige opplæringen, jf. opplæringsloven § 19-8, jf. § 3-6 første ledd.

Kapittel 14 Inntak og formidling til vidaregåande opplæring for vaksne

Til § 14-1 Kven som har rett til vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 18-3 siste ledd. Paragrafen viderefører delvis § 6-45 første ledd i den tidligere forskriften.

Vilkårene i opplæringsloven § 18-3 må være oppfylt for at voksne skal ha rett til vidaregåande opplæring. Ved vurdering av hva som ligger i vilkåret om «tilsvarande opplæring», vises det til merknaden til § 4-1.

Retten til vidaregåande opplæring for voksne etter opplæringsloven § 18-3 gjelder fra det skoleåret som starter det året den enkelte fyller 19 år. Derfor kan personer i alderen 19 til 24 år som oppfyller vilkårene etter opplæringsloven § 5-1, velge mellom opplæring for ungdom eller for voksne.

Til § 14-2 Opplæringstilbodet i den vidaregåande opplæringa for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 18-3 siste ledd. Paragrafen viderefører delvis § 6-45 tredje ledd og § 6-46 tredje ledd i den tidligere forskriften.

Første punktum knytter seg til at den voksne søker seg til en sluttkompetanse, og ikke et utdanningsprogram. Sluttkompetanse betyr en yrkes- eller studiekompetanse. Innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram er dette normalt knyttet til hvilket fag- eller svennebrev søkeren ønsker å oppnå.

Andre punktum viser til at opplæringstilbudet til den voksne skal tilpasses resultatet av realkompetansevurderingen. Resultatet av realkompetansevurderingen er viktig for å avklare hvilket opplæringstilbud den enkelte skal tilbys, og kan fungere på to måter: enten som en sluttvurdering, eller som en kartlegging av hvilken «restopplæring» den voksne har behov for når fylkeskommunen avgjør hvilket opplæringstilbud den voksne skal tilbys. Godkjent i en realkompetansevurdering er likeverdig med en sluttvurdering i faget, jf. § 15-13.

Tredje punktum knytter seg til fylkeskommunens plikt etter opplæringsloven § 18-3 andre ledd siste punktum til å sørge for at søkere med betydelig realkompetanse knyttet til en viss yrkeskompetanse skal få muligheten til å formalisere denne kompetanse. Vi viser derfor til merknaden til paragrafen i opplæringsloven.

Til § 14-3 Søknad om inntak til vidaregående opplæring for voksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 18-3 siste ledd. Paragrafen erstatter delvis § 6-45 tredje ledd og viderefører delvis § 6-47 første ledd og § 6-9 første, fjerde og femte ledd i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum innebærer at søknadsfristene etter forskriften til opplæringsloven § 4-10 ikke gjelder, og at voksne kan søke om inntak når som helst i løpet av året. De må bruke det søknadsskjemaet som er fastsatt av fylkeskommunen, jf. forskrift til opplæringsloven § 4-8 første ledd. Kravene til søknadsskjemaet er omtalt i merknaden til § 4-8. *Andre punktum* angir at søkerne må føre opp tre sluttkompetanser som de ønsker, i prioritert rekkefølge.

Andre ledd fastsetter hvilken fylkeskommune søknaden skal sendes til. Vi viser til merknadene til forskrift til opplæringsloven § 4-9.

Til § 14-4 Behandling av søknader om vidaregående opplæring for voksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 18-3 siste ledd. Paragrafen viderefører delvis § 6-45 fjerde ledd, § 6-47 første og siste ledd og § 6-49 i den tidligere forskriften.

Paragrafen innebærer at fylkeskommunen fortløpende må vurdere om søkeren har rett til vidaregående opplæring, og eventuelt gjennomføre en realkompetansevurdering for de som har rett til det. Fylkeskommunen bør bruke skjønn og ikke la ventetiden bli så lang at den voksnes behov kan være bortfalt eller motivasjonen redusert.

Til § 14-5 Realkompetansevurdering ved inntaket til vidaregående opplæring for voksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 18-8 siste ledd. Paragrafen viderefører delvis § 6-46 første, andre og fjerde ledd i den tidligere forskriften.

Retten til realkompetansevurdering må sees i sammenheng med at det er resultatet av vurderingen som danner grunnlaget for opplæringstilbudet som den voksne tilbys. Fylkeskommunen vurderer om den voksnes realkompetanse er likeverdig med den kompetansen som oppnås gjennom vidaregående opplæring. Likeverdig er ikke det samme som lik. Fylkeskommunen må gjennomføre realkompetansevurderingen på en forsvarlig måte som gir den voksne en mulighet til å vise kompetansen sin.

Til § 14-6 Formidling av voksne til læreplass

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 18-3. Paragrafen er delvis ny og viderefører delvis tidligere § 6A-10.

Kapittel 15 Individuell vurdering for voksne

I Generelle reglar

Til § 15-1 Verkeområde

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører delvis § 4-1 i den tidligere forskriften.

Tredje ledd omfatter voksne som får opplæring i bedrift etter opplæringsloven kapittel 7, og de som ikke får tilbud om læreplass, jf. opplæringsloven § 5-6. Disse skal følge reglene i forskriften kapittel 9 del VIII, som angir reglene for fag- og svenneprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve i videregående opplæring. Det innebærer at disse voksne deltakerne skal få vurdering etter kapittel 15 for all annen vurdering enn det som følger av kapittel 9 del VIII.

Til § 15-2 Formålet med og grunnlaget for vurdering i fag og modular

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-3 i den tidligere forskriften.

Andre ledd slår fast at reglene i paragrafen også gjelder for vurdering i moduler så langt de passer. I forberedende opplæring for voksne gis all opplæring etter modulstrukturerte læreplaner. I videregående opplæring for voksne gis opplæring etter modulstrukturerte læreplaner i noen lærefag.

Se ellers merknad til § 9-1.

Til § 15-3 Karakterar i fag og modular

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører delvis § 4-4 i den tidligere forskriften og er delvis ny.

Det følger av *første ledd* at reglene i § 9-3 gjelder så langt de passer.

Det står i *andre ledd* at det kan fastsettes i læreplanen at uttrykkene *godkjent* og *ikke godkjent* eller *lav*, *middels* og *høy måloppnåelse* skal brukes istedenfor tallkarakterer fra 1 til 6. Bruken av godkjent/ikke godkjent i dette leddet må ikke forveksles med kravet til realkompetansevurdering i *tredje ledd*.

Tredje ledd viser de ulike betydningene av godkjent realkompetansevurdering for fag eller moduler som etter tilbudsstrukturen normalt har opplæring i bedrift, og andre fag og moduler.

Til § 15-4 Varsling om at karakteren kan falle bort

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-5 i den tidligere forskriften.

Paragrafen angir at voksne skal varsles straks de står i fare for å ikke få karakter ved halvårsvurdering eller standpunktvurdering i fag. I forberedende opplæring for voksne skal

voksne deltakere i tillegg varsles dersom de står i fare for å ikke få halvårsvurdering i modul eller modolvurdering. Denne regelen gjelder ikke for voksne deltakere i videregående opplæring fordi den modulstrukturerte opplæringen ikke har noen fast tidsramme og deltakeren skal få opplæring frem til deltakerens kompetanse vurderes som godkjent.

Se ellers merknad til § 9-7 første ledd.

Til § 15-5 Realkompetansevurdering

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 18-8 tredje ledd og viderefører § 4-6 i den tidligere forskriften.

Realkompetansevurdering brukes for å avgjøre hvilken kompetanse den voksne deltakeren har, sammenlignet med kompetansen formulert i læreplanen, og hvilken opplæring hen trenger for å kunne bestå faget/fagene eller modulen/modulene.

Første ledd angir rammene for realkompetansevurdering. Realkompetanse omfatter den voksne deltakerens formelle, ikke-formelle og uformelle kompetanse. Med formell kompetanse menes fullført og eventuelt avbrutt opplæring fra Norge eller utlandet. Med ikke-formell kompetanse menes kurs eller kompetansehevende tiltak på arbeidsplassen, i regi av studieforbund eller andre. Med uformell kompetanse menes kunnskap og ferdigheter gjennom arbeid, organisasjonsarbeid, annet frivillig arbeid eller erfaring fra andre steder der læring ikke er det primære formålet.

I utgangspunktet er det valgfritt hvordan man gjennomfører realkompetansevurderingen, utover kravet om at den skal gjennomføres uten bruk av tradisjonelle prøveordninger. Personen som gjennomfører realkompetansevurderingen, skal ha som mål å finne ut hva den voksne deltakeren kan. Vurderingen bør derfor gjennomføres på en måte som gjør at den voksne får vist mest mulig av sin kompetanse.

Vurderingen av om realkompetansen er likeverdig med kompetansen man får gjennom grunnopplæringen, handler om den voksne deltakerens kompetanse dekker hovedinnholdet i kompetansemålene, og om kompetansen har et slikt innhold og et slikt nivå at den voksne deltakeren har faglige forutsetninger for å følge opplæringen på neste trinn i opplæringen. Det er også mulig å godkjenne deler av et fag i en realkompetansevurdering.

Første ledd andre punktum slår fast at realkompetansen skal vurderes ut fra kompetansemålene i læreplanene i fagene eller modulene. Det skal gjøres en helhetlig vurdering av om den voksne deltakerens kompetanse er likeverdig med den kompetansen som beskrives i kompetansemålene i læreplanen i faget eller modulen. Kompetansemålene skal ikke kvitteres ut ett og ett, med mindre kun deler av et fag kan godkjennes gjennom realkompetansevurderingen.

Voksne deltakere med rett til forberedende og videregående opplæring for voksne skal ikke betale for realkompetansevurdering.

Andre ledd slår fast at det er kommunens og fylkeskommunens ansvar å sikre at realkompetansevurderingen gjennomføres på et forsvarlig grunnlag. Dette stiller et forsvarlighetskrav til saksbehandlingen i kommunen og fylkeskommunen og måten vurderingen gjennomføres på. Kommunen og fylkeskommunen har et ansvar for å sikre blant annet at den eller de som gjennomfører realkompetansevurderingen, har den nødvendige kompetansen til det.

At kommunen og fylkeskommunen kan velge å gjennomføre vurderingen på andre språk enn norsk og samisk etter *andre ledd andre punktum*, innebærer at voksne deltakere ikke har en rett til å bli realkompetansevurdert på andre språk enn norsk og samisk. Dersom det er aktuelt for kommunen og fylkeskommunen å tilby realkompetansevurdering på andre språk, har de også for slike tilfeller ansvar for at realkompetansevurderingen blir utført på et forsvarlig grunnlag og så snart som mulig.

En realkompetansevurdering er et enkeltvedtak som kan påklages til statsforvalteren, jf. § 16-5.

Realkompetanse kan brukes som sluttvurdering i fag og moduler, jf. § 15-3. Godkjent realkompetanse kan føres på et vitnemål eller kompetansebevis, jf. §§ 15-26, 15-27 og 15-29.

Til § 15-6 System for føring av karakterar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-28 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til § 9-9 om system for føring av karakterer.

Til § 15-7 Dispensasjon frå reglane om individuell vurdering

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører delvis § 23-1 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til § 9-10.

II Undervegsvurdering

Til § 15-8 Undervegsvurdering i fag og modular

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-7 i den tidligere forskriften.

Se merknad til § 9-11.

Til § 15-9 Halvårsvurdering i fag og modular

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-8 i den tidligere forskriften.

Det er fastsatt i *andre ledd* at den som står for hoveddelen av opplæringen, gjennomfører halvårsvurderingen. For voksne deltakere som får opplæring etter ordinære læreplaner, vil det være faglæreren som gjør vurderingen. For deltakere som får opplæring etter modulstrukturerte læreplaner, der opplæringen i en modul kan gis av flere fagpersoner, vil det være den som har gitt mesteparten av opplæringen i modulen, som gjør halvårsvurderingen. Der den voksne deltakeren har tegnet kontrakt om opplæring i bedrift, vil dette sannsynligvis avgjøre hvem som har hatt hovedansvaret for opplæringen. Se nærmere om dette i merknad til § 15-12.

Etter *andre ledd andre punktum* skal det være dialog om forventet tidspunkt for halvårsvurdering i moduler i videregående opplæring for voksne. Dialogen om når deltakeren kan forvente at halvårsvurderingen blir gitt, skal være mellom den som har stått for hoveddelen av opplæringen, og den voksne deltakeren. Dialogen skal sikre deltakeren forutsigbarhet. Kravet henger sammen med at modulstrukturert opplæring er fleksibel, at modulene ikke har en fast tidsangivelse, og at deltakere kan bruke svært ulik tid på opplæringen i enkeltmoduler. Tidsbruken kan eksempelvis avhenge av om deler av modulen blir godkjent gjennom realkompetanse.

Etter *tredje ledd* skal det gis halvårsvurdering med karakter ved avslutningen av opplæringen i en modul i de tilfellene der det følger av læreplanen at modulen ikke skal avsluttes med en sluttvurdering.

Se ellers merknad til § 9-13.

III Sluttvurdering

Til § 15-10 Sluttvurdering i fag og modular

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-9 i den tidligere forskriften.

Det er angitt i *andre ledd* at modulvurderinger er blant sluttvurderingene for voksne deltakere. I forberedende opplæring for voksne skal modulvurderinger ikke føres på vitnemålet, jf. § 15-26.

Se ellers merknad til § 9-15.

Til § 15-11 Standpunkt karakterer i fag og modular

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-10 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til § 9-16.

Til § 15-12 Modulvurdering

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd, og er ny.

Det følger av *første ledd* at modulvurderinger skal uttrykke den voksne deltakerens kompetanse i modulen ved avslutningen av opplæringen. Modulkarakterer skal gis ved avslutningen av opplæringen i faget. Avslutningen av opplæringen er når den som har stått for hoveddelen av opplæringen, vurderer at den voksne deltakeren har utviklet og vist tilstrekkelig kompetanse i modulen.

Til § 15-13 Realkompetansevurdering som sluttvurdering

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 18-8 tredje ledd og viderefører § 4-11 i den tidligere forskriften.

At realkompetansevurdering kan brukes som sluttvurdering i fag, som angitt i *første ledd*, innebærer at hele faget er godkjent gjennom realkompetansevurderingen. Dette er da likeverdig med de andre sluttvurderingene som følger av forskriften. Voksne deltakere følger ikke opplæring i faget på det trinnet hen har fått faget godkjent, og trenger ikke gå opp til eksamen i dette faget.

Det er fastsatt at det ikke er mulig å få godkjent fag innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram i vg3 som sluttvurdering. I disse tilfellene må den voksne deltakeren få standpunkt karakter og så gå opp til tverrfaglig praktisk eksamen. Det er heller ikke mulig å godkjenne realkompetanse slik at den voksne deltakeren får godkjent en eksamen på vg3-nivå. Resultatet av realkompetansevurdering på vg3-nivå skal behandles i enkeltvedtaket, men skal ikke føres på kompetansebeviset siden godkjent realkompetanse ikke er en sluttvurdering for fag på vg3 i yrkesfaglige utdanningsprogram.

For voksne som får opplæring etter modulstrukturerte læreplaner, kan realkompetansevurdering brukes som sluttvurdering i moduler etter *andre ledd*. Dette gjelder også moduler på vg3-nivå og skiller seg fra første ledd. Det er derimot ikke mulig å få godkjent fag- eller svenneprøven gjennom realkompetansevurdering.

IV Fritak frå vurdering med karakter

Til § 15-14 Fellesreglar om fritak frå vurdering med karakter

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd, og er ny. Se ellers merknad til § 9-18.

Til § 15-15 Fritak frå vurdering med karakter og eksamen for deltakarar i førebauande opplæring for vaksne med individuelt tilrettelagt opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører delvis § 4-12 i den tidligere forskriften. Deler av innholdet er nytt. Se ellers merknad til §§ 9-20 og 9-25.

Til § 15-16 Fritak frå vurdering med karakter i eitt av dei norske skriftspråka i førebauande og vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-13 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til § 9-22.

V Eksamen

Til § 15-17 Om eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-14 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til § 9-26.

Til § 15-18 Ansvar for eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører delvis § 4-15 i den tidligere forskriften.

Det er Kunnskapsdepartementet som har ansvaret etter denne paragrafen, men oppgaven kan delegeres.

Se ellers merknaden til § 9-27.

Til § 15-19 Oppmelding til eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-16 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til § 9-28.

Til § 15-20 Eksamensformer, tidsramme og trekk av vaksne deltakarar til eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører §§ 4-17 og 4-18 i den tidligere forskriften.

Til § 15-21 Talet på eksamenar i førebauande og vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og er ny. Se ellers merknad til §§ 9-29 til 9-31.

Til § 15-22 Førebudingsdel og sensur av eksamenssvar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører §§ 4-19 og 4-20 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til §§ 9-32 og 9-33.

Til § 15-23 Særskild tilrettelegging av eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-21 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til § 9-34.

Til § 15-24 Utsett, ny og særskild eksamen for deltakere i vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører §§ 4-22 til 4-24 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til §§ 9-36 til 9-38.

Til § 15-25 Bortvising og annullering av eksamen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører §§ 4-25 og 4-26 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til §§ 9-39 til 9-42.

VI Dokumentasjon av førebuande opplæring for vaksne

Til § 15-26 Vitnemål i førebuande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-29 i den tidligere forskriften.

Til § 15-27 Kompetansebevis i førebuande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-30 i den tidligere forskriften.

Til § 15-28 Ansvar for å utferde vitnemål i førebuande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd. Paragrafen er ny. Se ellers merknad til § 9-45.

VII Dokumentasjon av vidaregåande opplæring for vaksne

Til § 15-29 Dokumentasjon i vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører §§ 4-31 til 4-33 i den tidligere forskriften.

Paragrafen gjelder rett til vitnemål, kompetansebevis og særskilte regler om dokumentasjon i yrkesfaglige utdanningsprogram i vidaregåande opplæring for vaksne.

Se ellers merknad til §§ 9-46, 9-50 og 9-51.

Til § 15-30 Føring av karakterar i fag og modular på vitnemål og kompetansebevis i vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører § 4-34 i den tidligere forskriften.

Til § 15-31 Ansvar for å utferde vitnemål og kompetansebevis i vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører delvis § 4-27 i den tidligere forskriften. Se ellers merknad til § 9-54.

Kapittel 16 Klage på sluttvurdering for vaksne

Til § 16-1 Kva kapittelet gjeld, og klagefristar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd. Innholdet er delvis nytt og viderefører delvis § 5-5 i den tidligere forskriften.

Paragrafen fastsetter at kapittelet gjelder klage på sluttvurderinger etter kapittel 15. Se ellers merknadene til §§ 10-1 og 10-2.

Til § 16-2 Rett til grunngiving for karakteren

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd og viderefører delvis §§ 5-7 og 5-8 i den tidligere forskriften. Deler av innholdet er nytt.

Første ledd angir at reglene om rett til begrunnelse av eksamen i § 10-3 også gjelder for voksne deltakere.

Andre ledd første punktum gir voksne deltakere rett til å få skriftlig begrunnelse for realkompetansevurderingen. Deltakeren må kreve å få begrunnelse innenfor klagefristen. *Andre ledd andre punktum* fastsetter hvem som har ansvar for å skrive begrunnelsen.

Se ellers merknaden til § 10-3.

Til § 16-3 Klage på ulike sluttvurderingar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd. Paragrafen viderefører delvis § 5-12 og viderefører §§ 5-9, 5-10 og 5-11 i den tidligere forskriften.

Det er samme klageinstans på klager fra voksne deltakere og voksne privatister som for elever. Det vil si at statsforvalteren er klageinstans for klager på fastsettelse av standpunktkarakter i fag, enkeltvedtak om å ikke fastsette standpunktkarakter i fag og klager på gjennomføringen av muntlig eksamen og eksamen som ikke bare er skriftlig eller muntlig. En klagenemnd oppnevnt av statsforvalteren er klageinstans for klager på karakter ved skriftlig eksamen.

Enkeltvedtak om å ikke fastsette standpunktkarakter i fag kan kun være begrunnet med at faglærer ikke har tilstrekkelig vurderingsgrunnlag, da fraværsgrensen som gjelder for elever, ikke gjelder for voksne deltakere.

Se ellers merknadene til §§ 10-4, 10-5, 10-7 og 10-8.

Til § 16-4 Klage på fastsetjing av modulkarakter

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-1 tredje ledd, og er ny.

Første ledd første punktum angir at voksne deltakere kan klage på hvordan en modulkarakter er fastsatt. Det innebærer at den voksne deltakeren kan klage dersom hen mener at reglene i § 15-12 ikke er fulgt ved fastsettelse av karakteren. Den voksne deltakeren kan ikke klage på karakteren i seg selv. *Andre punktum* slår fast at statsforvalteren er klageinstans for klage på

fastsettelse av modulkarakterer. Statsforvalteren er klageinstans for klager fra deltakere både i forberedende og i videregående opplæring for voksne

Kommunen, fylkeskommunen eller lærebedriften skal vurdere klagen før de sender saken til statsforvalteren, og kan velge å omgjøre karakteren til gunst for den voksne deltakeren dersom de tar klagen til følge. Dersom opplæringsstedet selv justerer karakteren opp for den voksne deltakeren, skal de ikke sende saken til statsforvalteren. Dette er i tråd med muligheten til å omgjøre eget vedtak i forvaltningsloven § 33.

Andre ledd presiserer at det statsforvalteren skal vurdere i klagebehandlingen, er om modulkarakteren er satt i samsvar med reglene i § 15-12. Statsforvalteren må se på om det har vært dialog mellom deltakeren og den som satt karakteren, om tidspunktet for karakterfastsettelsen. Kompetanse deltakeren har vist underveis, skal være en del av vurderingen når modulkarakteren skal settes. Det vil si at selv om karakteren skal settes ved slutten av opplæringstiden, må den ikke kun baseres på den kompetansen deltakeren har vist på slutten av opplæringen. Karakteren skal ikke være et gjennomsnitt av prøvene avholdt i løpet av opplæringstiden. Statsforvalteren må også vurdere om redegjørelsen for karakteren uttrykker deltakerens kompetanse målt opp mot kompetansemålene i læreplanen for faget, jf. § 15-2. Det er læreplanen som avgjør hvilken kompetanse deltakeren skal ha den aktuelle modulen. Statsforvalteren må vurdere både om karakteren er satt på grunnlag av den riktige læreplanen for modulen, og om kompetansen er vurdert ut fra kompetansemålene for den aktuelle modulen. Det skal ikke trekkes inn utenforliggende hensyn som innsats, fravær og oppførsel, hvis ikke det går frem av kompetansemålene.

Statsforvalteren må også vurdere om det er vist at den voksne deltakeren har blitt gjort kjent med læreplanen i modulen. Dette kravet til fastsettelsen av modulkarakterer oppfylles underveis i opplæringsperioden og kan ikke repareres i en klagebehandling eller ved at kommunen, fylkeskommunen eller lærebedriften vurderer karakteren på nytt. Statsforvalteren kan ta dette med i helhetsvurderingen av om vedtaket skal stadfestes eller oppheves.

Tredje ledd angir hvilken informasjon kommunen, fylkeskommunen eller lærebedriften skal sende til statsforvalteren sammen med klagen. Den som har hatt hovedansvaret for opplæringen og har satt modulkarakteren, skal i sin begrunnelse gjøre rede for at de ulike delene av fastsettelsen av standpunktkarakteren i § 15-12 er oppfylt. Uttalelsen til kommunen, fylkeskommunen eller faglig leder i lærebedriften skal bekrefte at den som har satt modulkarakteren, har redegjort på en måte som oppfyller kravene til fastsettelse av modulkarakter, og vise til at deltakeren har blitt gjort kjent med læreplanen i modulen.

Fjerde ledd angir resultatet av statsforvalternes behandling. Statsforvalteren kan avvise klagen hvis vilkårene for å klage i § 10-2 eller de alminnelige reglene i forvaltningsloven ikke er oppfylt. Dersom klagen tas til behandling, kan statsforvalteren enten stadfeste karakteren eller oppheve modulkarakteren. Hvis statsforvalteren mener at modulkarakteren er fastsatt i tråd med reglene i § 15-12, skal karakteren stadfestes. Hvis statsforvalteren mener at reglene ikke er fulgt, skal vedtaket oppheves. Statsforvalteren skal begrunne hvorfor de mener at reglene er brutt. Statsforvalteren kan ikke avgjøre om klageren skal få en annen karakter. Når statsforvalteren opphever skolens vedtak, blir saken sendt tilbake til kommunen, fylkeskommunen eller lærebedriften for ny behandling.

Femte ledd angir at det er kommunen, fylkeskommunen eller lærebedriften som fastsetter endelig karakter.

Til § 16-5 Klage på gjennomføring av realkompetansevurdering

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven 19-1 tredje ledd og viderefører delvis § 5-15 i den tidligere forskriften.

Paragrafen gjelder for realkompetansevurderinger både i forberedende og i videregående opplæring for voksne.

Første ledd presiserer at voksne deltakere som har blitt realkompetansevurdert, kan klage på hvordan realkompetansevurderingen ble gjennomført. De kan ikke klage på den faglige vurderingen eller resultatet av realkompetansevurderingen. For realkompetansevurderinger er karakteren enten «godkjent» eller «ikke godkjent» i hele eller deler av fag.

I *første ledd andre punktum* står det at statsforvalteren er klageinstans. Kommunen og fylkeskommunen kan omgjøre sitt eget enkeltvedtak til gunst for klageren og treffe et nytt enkeltvedtak om realkompetansevurdering. Hvis kommunen eller fylkeskommunen endrer vedtaket til gunst, må det begrunnes. Klagen sendes da ikke videre til statsforvalteren. Den voksne deltakeren kan også klage på det nye enkeltvedtaket til kommunen eller fylkeskommunen.

I *andre ledd* står det at statsforvalteren skal vurdere om kommunen eller fylkeskommunen har gjennomført realkompetansevurderingen i samsvar med kravene som settes til realkompetansevurdering i § 16-5 og § 16-13. Statsforvalteren skal først vurdere om vurderingen er gjort ut fra kompetansemålene i læreplanen for ett eller flere fag, og deretter om kompetansen til den voksne deltakeren er likeverdig med denne kompetansen. At kompetansen er likeverdig, er en skjønnsmessig vurdering og innebærer ikke at kompetansen må være lik. Kompetansen vurderes her i forhold til de ulike trinnene i læreplanen for faget. Statsforvalteren skal så vurdere om vurderingen er godkjent eller ikke godkjent i hele eller deler av et fag. Dersom det er noe som ikke godkjennes, skal dette være begrunnet i enkeltvedtaket. Videre må statsforvalteren vurdere om realkompetansevurderingen er gjennomført på forsvarlig grunnlag og uten ugrunnet opphold. Dette vil blant annet innebære om saken er forsvarlig opplyst etter forvaltningsloven § 17, om den voksne deltakeren har vært kjent med hva som kan vurderes, om kravene til enkeltvedtak er oppfylt, og om det kommer klart frem hva som er godkjent og ikke godkjent.

Tredje ledd slår fast hvilken informasjon kommunen eller fylkeskommunen skal sende til statsforvalteren. Kommunens eller fylkeskommunens uttalelse må gjøre rede for hvordan realkompetansevurderingen er gjennomført, og at den følger reglene for realkompetansevurdering i § 15-5 og § 15-13. Dette innebærer at det også må gjøres rede for hvilken dokumentasjon som forelå ved kommunens eller fylkeskommunens gjennomføring av realkompetansevurderingen, og hva som eventuelt ble gjort for å opplyse saken ytterligere dersom det var behov for det. Det må også synliggjøres at realkompetansevurderingen ble gjennomført uten ugrunnet opphold. Det er ikke mulig å innføre ventelister for realkompetansevurdering.

Fjerde ledd angir hvilke resultater statsforvalteren kan komme til i klagebehandlingen. Statsforvalteren skal avvise klagen hvis vilkårene for å klage i § 16-2, jf. § 10-2 eller de alminnelige reglene i forvaltningsloven ikke er oppfylt. Videre kan statsforvalteren komme til at reglene er fulgt. De skal da stadfeste kommunens eller fylkeskommunens enkeltvedtak. Dersom statsforvalteren kommer til at reglene for realkompetansevurdering ikke er fulgt, skal de oppheve enkeltvedtaket og sende saken tilbake til kommunen eller fylkeskommunen.

for ny behandling. Statsforvalteren kan ikke godkjenne noe som ikke ble godkjent av kommunen eller fylkeskommunen i realkompetansevurderingen.

Kapittel 17 Personalet i førebuende og vidaregåande opplæring for vaksne

Til § 17-1 Krav for å bli tilsett i lærarstilling i førebuende eller vidaregåande opplæring for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven §§ 19-13, 17-3 og 17-4, og er ny.

Paragrafen regulerer at kravene til pedagogisk kompetanse etter § 12-1, også skal gjelde ved ansettelse i forberedende opplæring eller vidaregåande opplæring for vaksne. Det er kommunen og fylkeskommunen som har ansvaret for dette.

Til § 17-2 Politiattest og yrkesforbod i den førebuende opplæringa for vaksne

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 19-13, jf. § 17-11, og er ny.

Paragrafen fastsetter at reglene i forskriftens §§ 12-14 til 12-17 også gjelder for forberedende opplæring for vaksne. Se merknadene til paragrafene i kapittel 12 del III i forskriften.

Femte delen – forskjellige reglar

Kapittel 18 Ulykkesforsikring

Til § 18-1 Krav til forsikringa

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-8 tredje ledd, og viderefører § 8-1 andre ledd og § 8-2 i den tidligere forskriften.

Ulykkesforsikringen må som et minimum ha det innholdet og omfanget som går frem av kapitlet, men skoleeier har anledning til å gi en bedre dekning. Det er et vilkår at forsikringsvirksomheten er godkjent etter finansforetaksloven, noe som innebærer at alle ulykkestilfeller skal håndteres innenfor eksisterende regelverk om forsikring.

Til § 18-2 Kva forsikringa skal gjelde

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-8 tredje ledd og viderefører § 8-3 i den tidligere forskriften.

Paragrafen angir hvilke omstendigheter som dekkes. Dersom et ulykkestilfelle gir rett på dekning etter folketrygdloven og yrkesskadeforsikringsloven, skal disse dekningsmulighetene benyttes først.

Til § 18-3 Når og kvar forsikringa skal gjelde

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-8 tredje ledd og viderefører delvis § 8-4 i den tidligere forskriften.

I opplæringsloven § 28-8 andre ledd er det presisert at plikten til å sørge for ulykkesforsikring ikke gjelder leksehjelp, skolefritidsordningen (SFO) eller kulturskolen. Dette hindrer imidlertid ikke at kommunen frivillig dekker dette.

Etter *første ledd bokstav a* gjelder forsikringen for ulykkesskade som har skjedd på opplæringsstedet i opplæringstiden. Det inkluderer i utgangspunktet ethvert arrangement, herunder sosiale sammenkomster, som er i skolens regi. Dette gjelder ikke bare selve skolebygget, men alle områder som er tilrettelagt for eller naturlig brukes av elevene i tilknytning til opplæringen. Det omfatter derfor også arealer ute og tilstøtende rom og bygninger som elever eller deltakere kan oppholde seg i. I tillegg inkluderer det digital undervisning i regi av skolen, men på privat sted.

Forutsetningen er at ulykken skjer i opplæringstiden. Normal opplæringstid er på dagtid, men det finnes tilfeller der skoler gir opplæring på alternative tidspunkter. Forskriften omtaler ikke hvilken tid på døgnet opplæringen skjer. Det som er avgjørende, er innholdet i aktiviteten og om skolen har et tilsynsansvar. Opplæringstiden omfatter også friminutter og andre pauser.

Første ledd bokstav b viser til en normal forflytning mellom hjemmet og opplæringsstedet. Det avgjørende for om forsikringsplikten gjelder, er om eleven eller deltakeren er i en situasjon hvor det ikke er naturlig at skolen bærer risikoen for eventuelle ulykker. Selv om plikten ikke gjelder for leksehjelp, SFO og kulturskole, skal ulykkesforsikringen dekke skoleveien. Det bør derfor ikke være avgjørende for dekning om barnet går mellom hjemmet eller tilsvarende oppholdssted og skolen eller SFO eller lignende tilbud, hvis tilbudene er på samme sted som skolen.

Første ledd bokstav c viser til at plikten for å sørge for ulykkesforsikring gjelder på veien mellom hjemmet og arbeidsstedet for de som har læretid i bedrift, ettersom skader som oppstår på denne strekningen, ikke dekkes i henhold til yrkesskadeforsikringsloven.

I *andre ledd* står det at forsikringsplikten ikke bare gjelder mellom hjemmet og opplæringsstedet eller arbeidsstedet. Forsikringen skal også gi dekning ved forflytning fra skolen til venner, organisert trening eller andre steder. Forsikringsplikten avbrytes når eleven, de som har læretid i bedrift, eller deltakeren har kommet frem til et sted der de driver en privat aktivitet. Det er uten betydning om forflytningen på skoleveien skjer sammen med foreldre eller andre ansvarspersoner.

Tredje ledd viser til internatskoler. Om skolen er en internatskole, går som regel frem av skolens vedtekter. Dersom skolen tilbyr kost og losji, kan den regnes som internatskole. At skolen er behjelpelig med å skaffe innkvartering for elevene, og at leien betales gjennom skolen, er ikke nok til å anse elevene som omfattet av internat. Disse elevene må likestilles med elever som bor hjemme eller på hybel.

Til § 18-4 Erstatning ved varig medisinsk invaliditet eller ved død

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-8 tredje ledd og viderefører § 8-5 i den tidligere forskriften.

Erstatning for medisinsk invaliditet er en kompensasjon for redusert livskvalitet og ikke en kompensasjon for økonomiske følger av ulykken eller tap i fremtidig arbeidsinntekt. Vurderingen av eventuell invaliditet skjer etter invaliditetstabellen som står i forskrift om menerstatning ved yrkesskade, slik at invaliditetsgraden fastsettes uavhengig av for eksempel ferdigheter, fritidsinteresser eller tap av arbeidsevne.

Til § 18-5 Tilbakebetaling av utgifter til behandling

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-8 tredje ledd og viderefører § 8-6 i den tidligere forskriften.

Nødvendige behandlingsutgifter i forbindelse med skaden kan kreves refundert. Hva som anses «nødvendig», vil variere etter det konkrete tilfellet, men krever at utgiften har saklig sammenheng med skaden, og den sikrede har plikt til å begrense utgiften innenfor det som kan anses å være rimelig. Det er satt en begrensning der bare utgifter som er påløpt de første to årene etter skaden, kan kreves refundert. Begrunnelsen for dette er at utgifter etter dette tidspunktet gjerne er mindre nært knyttet til skaden.

Andre ledd viser til den «første permanente tannbehandlingen». Et eksempel på dette er en bru eller en krone.

Til § 18-6 Avgrensingar i forsikringsdekninga

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-8 tredje ledd og viderefører tidligere forskrift § 8-7.

Paragrafen fastsetter hva forsikringen kan være avgrenset til ikke å dekke. Begrensningene i forskriften er i stor grad i samsvar med det som er vanlig praksis i forsikringsbransjen.

Kapittel 19 Rapportering og evaluering av opplæringsverksemda

Til § 19-1 Rapportering frå kommunen til Utdanningsdirektoratet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4 og viderefører tidligere forskrift § 2-1.

Første ledd ramser innledningsvis opp hvilke virksomheter kommunen skal gi Utdanningsdirektoratet opplysninger om. Hvilke nærmere opplysninger kommunen skal rapportere om, står i *bokstav a til e*. Kategoriene med opplysninger i hver enkelt bokstav er vidt utformet. Ordlyden «ressursar» i *bokstav c* omfatter blant annet skolebibliotek på grunnskolen.

Andre ledd slår fast at Utdanningsdirektoratet kan behandle personopplysninger, også særlige kategorier av personopplysninger etter GDPR artikkel 9 og 10, som indirekte kan knyttes til enkeltpersoner. Begrensningen om at det er personopplysninger som «indirekte» kan knyttes til enkeltpersoner som kan behandles, innebærer at Utdanningsdirektoratet ikke har hjemmel til å behandle opplysninger som direkte identifiserer enkelte elever, voksne deltakere eller andre barn og unge det er innhentet informasjon om, som for eksempel navn eller personnummer.

Til § 19-2 Opplysningar frå fylkeskommunen til Utdanningsdirektoratet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4 og viderefører tidligere forskrift § 2-2.

Første ledd ramser innledningsvis opp hvilke personer fylkeskommunen skal gi Utdanningsdirektoratet opplysninger om. Hvem som er omfattet av «dei som har eller skal ha læretid i bedrift», står i opplæringsloven § 7-1 andre ledd. *Bokstav a til c* lister opp hvilke opplysninger som skal gjøres tilgjengelige.

Andre ledd slår fast at de samme opplysningene om elever på 10. trinn skal gjøres tilgjengelige. Det henger sammen med at flertallet av disse elevene etter endt grunnskole enten skal inn i videregående opplæring eller i oppfølgingstjenesten etter opplæringsloven § 9-4.

Tredje ledd slår fast hvilke formål Utdanningsdirektoratet kan bruke personopplysningene til når opplysningene har blitt samlet inn med hjemmel i paragrafen.

Til § 19-3 Nasjonale undersøkingar om skole- og læringsmiljøet til elevane

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4 og viderefører tidligere forskrift § 2-3.

Første ledd slår i *første punktum* fast at det er Utdanningsdirektoratet som utarbeider nasjonale undersøkelser om skole- og læringsmiljøet til elevene. Paragrafen er hjemmel for den årlige Elevundersøkelsen, som det er obligatorisk for kommunen og fylkeskommunen å gjennomføre på nærmere bestemte trinn. Skolene velger selv om de vil gjennomføre på flere trinn enn de obligatoriske, og kan invitere elever fra 5. trinn til og med videregående trinn 3 til å delta. Det er kommunen og fylkeskommunen som har ansvaret for at undersøkelsene blir gjennomført på henholdsvis grunnskolen og videregående. Dersom den enkelte kommune eller fylkeskommune ønsker å ha med tilleggsspørsmål utover de som allerede er del av undersøkelsen, må disse godkjennes av Utdanningsdirektoratet. *Fjerde punktum* slår fast at det er frivillig for elevene å delta, og det er også mulig å hoppe over spørsmål.

Andre ledd slår fast at private skoler som er godkjent etter opplæringsloven har samme plikt til å sørge for at Elevundersøkelsen blir gjennomført, som kommunen og fylkeskommunen. Private skoler kan også få godkjent lokale tilleggsspørsmål. Det vil også være frivillig for elever ved slike private skoler å delta i undersøkelsen. Det øverste organet på skolen har ansvaret for at elevundersøkelsen blir gjennomført og fulgt opp lokalt på slike private skoler, jf. opplæringsloven § 22-2 tredje ledd.

Tredje ledd slår fast at de endelige resultatene fra undersøkelsene ikke kan inneholde direkte identifiserbare personopplysninger. Direkte identifiserbare personopplysninger kan for eksempel være navn eller personnummer. Utdanningsdirektoratet kan imidlertid behandle direkte identifiserbare personopplysninger i forbindelse med gjennomføringen av Elevundersøkelsen. Det er nødvendig å mellomlagre svar mens eleven gjennomfører undersøkelsen, slik at det aktuelle systemet husker svarene dersom eleven av ulike årsaker ikke gjør seg ferdig med en gang. Når eleven er ferdig med undersøkelsen, brytes koblingen mellom elevens innlogging og elevens svar på undersøkelsen. De endelige resultatene vil være svarene på de fullførte undersøkelsene etter at koblingen er brutt. Svarene på hvert enkelt spørsmål under gjennomføringen vil ikke omfattes av ordlyden «dei endelige resultatene».

Fjerde ledd slår fast hvilke formål de endelige resultatene fra de nasjonale undersøkelsene kan brukes til. De kan blant annet brukes i forbindelse med selve gjennomføringen, som nevnt over.

Til § 19-4 Nasjonale undersøkingar om arbeids- og læringsmiljøet til lærlingar, praksisbrevkandidatar og lære kandidatatar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4, og viderefører § 2-4 i den tidligere forskriften.

Første ledd første punktum fastsetter at det er Utdanningsdirektoratet som utarbeider nasjonale undersøkelser om arbeids- og læringsmiljøet til lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidatater. Paragrafen er hjemmel for den årlige Lærlingundersøkelsen, som det er obligatorisk for fylkeskommunene å gjennomføre og følge opp lokalt. Dersom den enkelte fylkeskommune ønsker å ha med tilleggsspørsmål utover de som allerede er del av

undersøkelsen, må disse godkjennes av Utdanningsdirektoratet. Det er frivillig for lærlingene, praksisbrevkandidatene og lære kandidatene å svare, og det er også mulig å hoppe over spørsmål.

Andre ledd slår fast at de endelige resultatene fra undersøkelsene ikke kan inneholde direkte identifiserbare personopplysninger. Direkte identifiserbare personopplysninger kan for eksempel være navn eller personnummer. Utdanningsdirektoratet kan imidlertid behandle direkte identifiserbare personopplysninger i forbindelse med gjennomføringen av Lærlingundersøkelsen. Det er nødvendig å mellomlagre svar mens undersøkelsen gjennomføres, slik at det aktuelle systemet husker svarene til lærlingen, praksisbrevkandidaten eller lære kandidaten dersom hen av ulike årsaker ikke gjør seg ferdig med en gang. Når lærlingen, praksisbrevkandidaten eller lære kandidaten er ferdig med undersøkelsen, brytes koblingen mellom hens innlogging og hens svar på undersøkelsen. De endelige resultatene vil være svarene på de fullførte undersøkelsene, etter at koblingen er brutt. Svarene på hvert enkelt spørsmål under gjennomføringen vil ikke omfattes av ordlyden «dei endelige resultata».

Tredje ledd slår fast hvilke formål de endelige resultatene fra undersøkelsene kan benyttes til. De kan blant annet brukes i forbindelse med selve gjennomføringen, som nevnt over.

Til § 19-5 Nasjonale prøver

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4, og viderefører § 2-5 i den tidligere forskriften og § 14-4 andre ledd i den tidligere opplæringsloven.

Første ledd slår fast at det er Utdanningsdirektoratet som utarbeider de nasjonale prøvene, på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. De nasjonale prøvene skal måle elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Prøvene gjennomføres elektronisk, og gir resultater om elever på individ-, gruppe- og skolenivå. Informasjonen fra prøvene skal brukes på alle nivåer i skolesystemet. Lærere skal bruke resultatene for å følge opp elevene sine og i arbeidet med undervisvurdering og tilpasset opplæring. Kommuner og skoler skal bruke resultatene som grunnlag for kvalitetsutvikling i opplæringen. Det er obligatorisk for elevene å delta i de nasjonale prøvene med mindre de får fritak etter § 19-8.

Andre ledd slår fast at kommunene har ansvaret for at de nasjonale prøvene gjennomføres på offentlige skoler. For private skoler som er godkjent etter opplæringsloven § 22-1, er det det øverste organet ved den enkelte skole som har ansvaret. Dette er i tråd med regelen i opplæringsloven § 22-2 tredje ledd.

Tredje ledd slår fast hvilke formål personopplysninger om personer som deltar i de nasjonale prøvene, og resultatene fra de nasjonale prøvene kan brukes til. Dette peker tilbake til første ledd, hvor det er slått fast at disse formålene er undervisvurdering og kvalitetsutvikling på alle nivåer i skolesystemet. Henvisningen til opplæringsloven § 25-4 innebærer også at opplysningene kan brukes for å evaluere opplæringen som er omfattet av opplæringsloven. Opplysningene kan også brukes som grunnlag for forskning, analyse og statistikk. *Tredje punktum* slår fast at Utdanningsdirektoratet kan utlevere resultatene for enkeltelever til den skolen eleven går på.

Til § 19-6 Kartlegging

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4, og viderefører § 2-6 i den tidligere forskriften.

Første ledd slår fast at Utdanningsdirektoratet utarbeider kartleggingsprøvene på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Kartleggingsprøvene skal gi kunnskap om hvem som trenger ekstra oppfølging i enkelte fag og ferdigheter. Prøvene er ikke laget for å kunne sammenligne resultater med andre skoler, kommuner eller fylker, men for å brukes i klasserommet og på skolen. Det er obligatorisk for elevene å delta i kartleggingsprøvene med mindre de får fritak etter § 19-8.

Andre ledd slår fast at kommunene har ansvaret for at kartleggingsprøvene gjennomføres for offentlige skoler. For private skoler som er godkjent etter opplæringsloven § 22-1, er det det øverste organet ved den enkelte skole som har ansvaret. Dette er i tråd med opplæringsloven § 22-2 tredje ledd.

Tredje ledd slår fast at Utdanningsdirektoratet, på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, skal utarbeide frivillige kartleggingsprøver og annet kartleggingsverktøy. Dette er prøver og annet kartleggingsverktøy den enkelte skole eller kommune selv kan velge om de vil benytte seg av. Dersom skolen eller kommunen velger å gjennomføre slike frivillige kartleggingsprøver, skal alle elevene på det aktuelle trinnet delta.

Fjerde ledd slår fast at Utdanningsdirektoratet kan behandle personopplysninger om deltakelse i og resultatene fra både obligatoriske og frivillige kartleggingsprøver for å videreutvikle kartleggingsverktøy, drifte et digitalt system for gjennomføring av kartleggingene, gjøre forskning, analysere eller lage statistikk. Utdanningsdirektoratet kan ikke behandle personopplysninger om deltakelse i eller resultatene fra kartleggingsprøver til andre enn disse formålene.

Femte ledd slår fast at Utdanningsdirektoratet kan dele resultatene fra kartleggingsprøvene for enkelte elever med den skolen elevene går på. Bestemmelsen gjelder resultatene fra både obligatoriske og frivillige kartleggingsprøver. Dette er viktig for at skolen skal kunne følge opp den enkelte elev og sikre forventet progresjon.

Til § 19-7 Internasjonale undersøkingar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4. Den viderefører § 2-7 i den tidligere forskriften og § 14-4 andre ledd i den tidligere opplæringsloven.

Første ledd slår fast at Utdanningsdirektoratet har ansvaret for norsk deltakelse i internasjonale undersøkelser, som skal gi kunnskapsgrunnlag for å drive skoleutvikling på nasjonalt nivå. Disse undersøkelsene er for eksempel PISA og TIMSS. De internasjonale undersøkelsene er en viktig del av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet og gir skoleledere, kommuner, fylkeskommuner, andre skoleeiere og nasjonale myndigheter et grunnlag for å drive skoleutvikling. Disse undersøkelsene er vanligvis utvalgsundersøkelser, og det er obligatorisk å delta for de skolene og elevene som blir trukket ut til å være med i undersøkelsene. Det innebærer at skoler som blir trukket ut til å delta, ikke trenger å hente inn samtykke fra elevene og elevenes foreldre.

Andre ledd slår fast at de internasjonale undersøkelsene skal gjennomføres i tråd med retningslinjene som gjelder for hver enkelt undersøkelse. Disse retningslinjene blir fastsatt av det organet som utarbeider undersøkelsen. Det er bare et begrenset utvalg av elever som trekkes ut til å delta i hver undersøkelse. Det er viktig at utvalgene representerer ulike grupper av elever og kan sammenlignes på tvers av land. Derfor har hver enkelt av de internasjonale undersøkelsene egne regler for hvilke elever som ikke skal delta. Skoler som blir trukket ut til å delta, får informasjon fra Utdanningsdirektoratet om hvilke regler som gjelder for den aktuelle undersøkelsen.

Tredje ledd slår fast at Utdanningsdirektoratet kan behandle personopplysninger om de som deltar i internasjonale undersøkelser, når det er nødvendig for formål som er omtalt i paragrafens første ledd. Disse formålene vil være å skaffe kunnskapsgrunnlag for å drive skoleutvikling på nasjonalt nivå. Opplysningene kan også brukes som grunnlag for forskning, analyse og statistikk.

Til § 19-8 Fritak fra nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4. Den viderefører § 2-8 i den tidligere forskriften og § 14-4 andre ledd i den tidligere opplæringsloven.

Første ledd ramser opp hvem skolen kan gi fritak fra nasjonale prøver etter § 19-5 og kartleggingsprøver etter § 19-6. Vilkårene er alternative. Den enkelte skole må avgjøre om ett eller flere av fritaksvilkårene er oppfylt. Dette må vurderes konkret for hver enkelt elev, og fritak kan ikke gis på gruppe- eller skolenivå. Dersom det dreier seg om fritak fra flere prøver, må det gjøres en vurdering for hver enkelt prøve.

Andre ledd slår fast at dersom skolen skal frita en elev fra nasjonale prøver eller kartleggingsprøver, må det være klart at prøvene ikke vil ha mye å si for opplæringen til eleven. Dette må skolen vurdere konkret for hver enkelt elev. Skolen må blant annet vurdere hvorfor elevens prøveresultater ikke vil være særlig nyttige når læreren tilrettelegger opplæringen. Det vil i de fleste tilfeller være en vurdering rektor eller andre i skoleledelsen foretar i samråd med elevens lærer.

Tredje ledd slår fast at skolen ikke kan frita en elev fra nasjonale prøver eller kartleggingsprøver mot eleven eller foreldrenes ønske. For å oppfylle dette er det viktig at eleven og foreldrene blir hørt i saken.

Fjerde ledd gir internasjonale og utenlandske skoler muligheten til å søke om fritak for hele skolen for fritak fra nasjonale prøver eller kartleggingsprøver. Vilkåret er at det er åpenbart urimelig at elevene skal ta prøvene. Vilkåret «openbert urimeleg» tilsier at det er en høy terskel for at skolene skal få fritak. Dersom det dreier seg om fritak fra flere prøver, må det gjøres en vurdering for hver enkelt prøve.

Femte ledd slår fast at departementet, eller den departementet delegerer ansvaret til, kan fastsette nærmere retningslinjer for gjennomføringen av prøvene.

Sjette ledd gir Utdanningsdirektoratet hjemmel til å bruke opplysninger om de som blir fritatt, som grunnlag for forskning, analyse og statistikk.

Til § 19-9 Ferdighetsprøver i svømming

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-4, og viderefører § 2-9 i den tidligere forskriften.

Første ledd slår fast at det er Utdanningsdirektoratet som kan utarbeide ferdighetsprøvene i svømming. Prøven skal sikre at skolens opplæring er i tråd med læreplanen, men skal også gjøre det lettere for skolen å sette inn nødvendige tiltak så tidlig som mulig for elever med dårlige svømmeferdigheter. Prøven skal videre gi skolene informasjon de kan bruke i arbeidet med å forbedre svømmeopplæringen, og vil slik sett også være en del av skolens evaluering av svømmeopplæringen.

Andre ledd inneholder vilkårene for å fritta en elev fra hele eller deler av ferdighetsprøven i svømming. For at en elev skal kunne fritas, må det ikke være mulig å tilrettelegge prøven for eleven. Det må vurderes konkret i det enkelte tilfellet om det er behov for fritak, for eksempel etter fremleggelse av legeerklæring eller ut fra eventuelt vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. Ettersom ferdighetsprøven består av flere delprøver, kan det gis fritak for deler av prøven dersom det ikke er mulig å tilrettelegge. For eksempel kan noen av delprøvene tilrettelegges for en med klorallergi ved at opplæringen skjer i sjøen. Tilretteleggingen av ferdighetsprøven kan ikke strekke seg så langt at eleven ikke prøves i kompetansemålene. Da må eleven fritas isteden.

Tredje ledd slår fast at Utdanningsdirektoratet kan fastsette nærmere retningslinjer for gjennomføringen av ferdighetsprøvene i svømming.

Kapittel 20 Behandling av personopplysninger

Til § 20-1 Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-3. Paragrafen viderefører § 22A-1 i den tidligere forskriften.

Paragrafen viser til muligheten til å innhente opplysninger fra folkeregisteret om barn som skal motta tjenester etter opplæringsloven. Disse opplysningene er hvem som er barnets foreldre, hvem som har foreldreansvar, hvem som eventuelt er barnets søsken, og hvem som eventuelt er barnets steforeldre.

Til § 20-2 Styrt tilgang til personopplysninger

Paragrafen er gitt med hjemmel i § 25-1 femte ledd og viderefører § 22A-2 i den tidligere forskriften.

Første ledd presiserer kravene til tilgangsstyring og opplæring, som følger av blant annet GDPR artikkel 5 nr. 1 bokstav f. Det er kommunen og fylkeskommunen som databehandler som har ansvar å sørge for at kravene til tilgangsstyring og nødvendig opplæring følges, se GDPR artikkel 5 nr. 2.

Andre ledd presiserer at kravene gjelder for behandling av personopplysninger slik disse er definert i personopplysningsloven, se GDPR artikkel 4 nr. 1. Personopplysningsloven gjelder «helt eller delvis automatisert behandling av personopplysninger og ved ikke-automatisert behandling av personopplysninger som inngår eller skal inngå i et register», se personopplysningsloven § 2 første ledd og GDPR artikkel 2.

Til § 20-3 Innhenting av opplysninger ved skolebyte

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-1 femte ledd. Paragrafen viderefører § 22A-3 i den tidligere forskriften.

Hvilke formål opplysningene kan innhentes for, står i opplæringsloven § 25-1 andre ledd. Forskriftsparagrafen gjelder tilsvarende for voksne deltakere som bytter opplæringssted.

Første ledd ramser opp hvilke opplysninger som kan hentes inn. Opplysningene om tidligere gjennomført opplæring i *bokstav a* inkluderer også fagsammensetning, selv om dette ikke er nevnt eksplisitt.

Andre ledd slår fast at paragrafen også gjelder i de tilfellene hvor eleven blir pålagt å bytte skole ved vedtak. Paragrafen gjelder derfor både ved frivillig og tvungent skolebyte.

Til § 20-4 Innhenting av opplysninger ved overgang fra grunnskole til vidaregåande opplæring
Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-1 femte ledd. Paragrafen viderefører § 22A-4 i den tidligere forskriften.

Hvilke formål opplysningene kan innhentes for, står i opplæringsloven § 25-1 tredje ledd.

Til § 20-5 Ikkje-anonyme skolemiljøundersøkingar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-1 femte ledd og viderefører § 22A-5 i den tidligere forskriften.

Første ledd slår fast ett av formålene ikke-anonyme skolemiljøundersøkelser kan brukes til. Dersom det er hensiktsmessig, kan ikke-anonyme skolemiljøundersøkelser være en del av arbeidet med å kartlegge skolemiljøet, finne egnede tiltak for å bedre relasjoner og sikre et trygt og godt skolemiljø for alle elever. Før skolene tar i bruk ikke-anonyme skolemiljøundersøkelser, må de vurdere om de konkrete undersøkelsene egner seg til dette formålet.

Andre ledd slår fast at ikke-anonyme skolemiljøundersøkelser også kan brukes når skolene skal følge opp konkrete skolemiljøsaker etter opplæringsloven §§ 12-4 og 12-5. Undersøkelsene kan brukes ved langvarige, uoversiktlige eller kompliserte utfordringer i skolemiljøet. Dette innebærer at ikke-anonyme skolemiljøundersøkelser er forbeholdt saker med relativt omfattende utfordringer, og at de kun kan tas i bruk dersom andre undersøkelser ikke har fungert for å kartlegge saken. Det vil være opp til den enkelte skole å vurdere om en enkeltsak er langvarig, uoversiktlig eller komplisert, og gjennomføre andre undersøkelser.

Tredje ledd første punktum handler om prinsippet om dataminimering, se GDPR artikkel 5 nr. 1 bokstav c. Undersøkelsene skal gjennomføres slik at det ikke behandles flere opplysninger enn nødvendig for å oppfylle formålet med paragrafen. I *andre punktum* står det at de undersøkelsene som gjennomføres som en del av det forebyggende skolemiljøarbeidet etter paragrafens første ledd, kun kan omfatte spørsmål om negative relasjoner som stilles på en slik måte at enkeltelever ikke kan navngis. *Tredje punktum* er en henvisning til prinsippet om at personvernopplysninger skal være riktige, se GDPR artikkel 5 nr. 1 bokstav d. Selv om det ikke står spesifikt, skal naturligvis også de øvrige prinsippene for behandling av personopplysninger i GDPR følges.

Til § 20-6 Den nasjonale databasen for vitnemål og annan dokumentasjon av oppnådd kompetanse frå vidaregåande opplæring

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 25-2. Paragrafen viderefører tidligere opplæringslov § 3-14 femte og sjette ledd.

Det er presisert i forskriften at det er Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) som er behandlingsansvarlig for databasen og for hva disse opplysningene kan brukes til.

Kapittel 21 Kommunen sitt økonomiske ansvar for grunnskoleopplæringa

Til § 21-1 Definisjonar i dette kapittelet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-1 andre ledd. Paragrafen viderefører tidligere forskrift § 18-1 bokstav a andre punktum og bokstav b første strekpunkt.

Første ledd definerer begrepet «bustadkommune». Begrepet «bur» i *første ledd første punktum* viser til der foreldrene faktisk bor, ikke nødvendigvis der de er folkeregistrert. Hvis foreldrene ikke bor sammen, er bostedskommunen der forelderen som har omsorgen for barnet, bor, jf. barnelova § 36.

Første ledd andre punktum regulerer de tilfellene der foreldrene har avtalt delt fast bosted og bor i forskjellige kommuner. I slike tilfeller er bostedskommunen den kommunen der barnet er folkeregistrert. Foreldrene må derfor i slike tilfeller velge hvor barnet skal ha sin folkeregistrerte adresse.

Andre ledd definerer begrepet «vertskommune».

Tredje ledd definerer begrepet «omsorgskommune». Omsorgskommunen må sees i sammenheng med hvilken kommune som har det økonomiske ansvaret etter barnevernsloven § 15-11.

Til § 21-2 Økonomisk ansvar for elever som får grunnskoleopplæring utanfor bustadkommunen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-1 andre ledd. Paragrafen viderefører § 18-1 bokstav a i den tidligere forskriften. Reglene i denne paragrafen gjelder bare så langt andre løsninger ikke er avtalt mellom kommunene.

Første ledd innebærer at tre vilkår må være oppfylt for at bostedskommunen skal betale for at en elev får grunnskoleopplæring og individuelt tilrettelagt opplæring utenfor bostedskommunen sin.

Det første vilkåret er at eleven faktisk får grunnskoleopplæring utenfor bostedskommunen. Dette omfatter også eventuelt individuelt tilrettelagt opplæring som en del av grunnskoleopplæringen.

Det andre vilkåret er at verken forskriften § 21-3 eller opplæringsloven §§ 28-3 og 28-4 kommer til anvendelse. Opplæringsloven § 28-3 gjelder de som bor i barnevernsinstitusjoner godkjent etter barnevernsloven § 10-17, mens opplæringsloven § 28-4 gjelder de som er innlagt i helseinstitusjoner som får spesialisthelsetjenester finansiert av staten, og barn og søsken til de som er innlagt i slike institusjoner. Forskriften § 21-4 gjelder elever som blir plassert utenfor kommunen i fosterhjem eller i institusjon som ikke er nevnt uttrykkelig i opplæringsloven §§ 28-3 og 28-4.

Det tredje vilkåret er at bostedskommunen har en avtale med vertskommunen. Hvis de ikke har en slik avtale, kan ikke vertskommunen pålegge bostedskommunen å betale for grunnskoleopplæringen og den individuelt tilrettelagte opplæringen.

Andre ledd er en særregulering for de tilfellene der grunnskoleopplæringen som gis utenfor bostedskommunen, er individuelt tilrettelagt opplæring. For disse tilfellene fastsetter bostedskommunen hvor mye individuelt tilrettelagt opplæring eleven skal ha etter en sakkyndig vurdering fra vertskommunen. På denne måten får bostedskommunen kontroll over kostnadene til den individuelt tilrettelagte opplæringen. Samtidig er vertskommunen nærmest til å gjøre den sakkyndige vurderingen, siden det er pedagogisk-psykologisk

tjeneste (PPT) i vertskommunen som kjenner forholdene best på stedet der opplæringen vil bli gitt.

Det er bostedskommunen som fatter enkeltvedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. Det økonomiske ansvaret for bostedskommunen følger av det fastsatte omfanget og det nærmere innholdet av den individuelt tilrettelagte opplæringen.

Til § 21-3 Økonomisk ansvar for grunnskoleopplæringa til elevar som blir plasserte i fosterheim eller i institusjon utanfor bustadkommunen

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-1 andre ledd. Paragrafen viderefører § 18-1 bokstav b i den tidligere forskriften. Reglene i denne paragrafen gjelder bare så langt andre løsninger ikke er avtalt mellom kommunene.

Første ledd regulerer hvem som har det økonomiske ansvaret for grunnskoleopplæring og individuelt tilrettelagt opplæring når barnevernstjenesten eller barneverns- og helsenemnda plasserer elever utenfor kommunen i fosterhjem eller i institusjoner som ikke er særskilt nevnt i opplæringsloven §§ 28-3 og 28-4. Dette omfatter *alle andre institusjoner enn* barnevernsinstitusjoner etter barnevernsloven § 10-17 og helseinstitusjoner som får spesialisthelsetjenester finansiert av staten, jf. opplæringsloven §§ 28-3 og 28-4. I slike tilfeller er det omsorgskommunen som har det økonomiske ansvaret.

Andre ledd regulerer omfanget av det økonomiske ansvaret for ordinær grunnskoleopplæring. Ordinær opplæring omfatter all grunnskoleopplæring utenom individuelt tilrettelagt opplæring.

Tredje ledd presiserer at hvis eleven får individuelt tilrettelagt opplæring, er det omsorgskommunen som fastsetter hvor mye individuelt tilrettelagt opplæring eleven får etter en sakkyndig vurdering fra vertskommunen. Paragrafen bygger på de samme hensynene som § 21-3 andre ledd i forskriften. Vi viser derfor til merknadene i denne paragrafen.

Til § 21-4 Tvilstilfelle

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-1 andre ledd. Paragrafen viderefører § 18-1 bokstav e i den tidligere forskriften.

Paragrafen presiserer at det i tvilstilfeller er statsforvalteren i det fylket der eleven oppholder seg, som avgjør hvem som er ansvarlig for å dekke kostnadene. Fylket der eleven «oppholder seg», er det fylket der eleven faktisk bor.

Paragrafen gir ikke statsforvalteren mulighet til å beregne og konkret fastsette kostnadene for den kommunen som har det økonomiske ansvaret. Statsforvalterens kompetanse er begrenset til å avgjøre hvilken kommune som er ansvarlig for kostnadene. Avgjørelsen er ikke å anse som enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a og b.

Kapittel 22 Fylkeskommunen sin rett til refusjon og fylkeskommunen sitt økonomiske ansvar

Til § 22-1 Definisjonar i dette kapittelet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-2 fjerde og femte ledd. Paragrafen viderefører tidligere forskrift § 19-2. Som det følger av overskriften, gjelder disse definisjonene for dette kapittelet.

Første ledd definerer begrepet «gjesteelev». Paragrafen må sees i lys av opplæringsloven § 28-2 fjerde ledd. Her har departementet kompetanse til å gi forskrift om refusjon av utgiftene til vertsfylket for de som får skoleplass i et annet fylke enn det de bor i.

Med «gjesteelev» menes en elev som er tatt inn til videregående opplæring i en annen fylkeskommune enn der eleven er folkeregistrert. I motsetning til i forskriften § 21-1 første ledd er det elevens folkeregistrerte adresse, og ikke der eleven faktisk bor, som avgjør om eleven er gjesteelev. Skjæringstidspunktet er 1. januar det året opplæringen begynner.

Andre ledd definerer «vertsfylke». Med vertsfylke menes den fylkeskommunen som gir gjesteelever videregående opplæring. Definisjonen må forstås i lys av de øvrige definisjonene i paragrafen, samt forskriftshjemmelen i opplæringsloven § 28-2 fjerde ledd andre punktum.

Tredje ledd definerer «heimfylke» som den fylkeskommunen der en elev er folkeregistrert per 1. januar det året opplæringen begynner. Paragrafen henger sammen med definisjonen av «gjesteelev» i første ledd.

Til § 22-2 Vilkår for refusjon av vertsfylket sine utgifter til gjesteelever og storleiken på refusjonsbeløpet

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-2 fjerde ledd andre punktum. Den erstatter og viderefører med noen språklige og innholdsmessige endringer §§ 19-1 og 19-4 i den tidligere forskriften. Reglene i denne paragrafen gjelder bare så langt andre løsninger ikke er avtalt mellom fylkeskommunene.

Første ledd angir vilkårene for å kreve refusjon. Etter denne paragrafen kan vertsfylket kreve at hjemfylket refunderer utgiftene til gjesteelever som har rett til opplæring etter opplæringsloven § 5-1. Begrepene vertsfylket, hjemfylket og gjesteelev er definert i forskriften § 22-1.

Det er et vilkår for refusjon at gjesteeleven har rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1, jf. opplæringsloven § 28-2 tredje ledd. Det betyr at hvis en elev ikke har rett til opplæring etter opplæringsloven § 5-1, men likevel får inntak i et annet fylke, kan ikke vertsfylket kreve at hjemfylket dekker utgiftene for denne eleven. I slike tilfeller må vertsfylket selv bære det økonomiske ansvaret for eleven eller eventuelt inngå en avtale med hjemfylket.

Andre ledd regulerer størrelsen på refusjonsbeløpet hvis gjesteeleven får individuelt tilrettelagt opplæring. Med mindre hjemfylket og vertsfylket avtaler andre løsninger, er det i slike tilfeller hjemfylket som fastsetter hvor mye individuelt tilrettelagt opplæring eleven skal ha etter en sakkyndig vurdering fra vertsfylket. Det er omfanget av denne opplæringen som er bestemmende for størrelsen på refusjonsbeløpet. Paragrafen bygger på de samme hensynene som forskriften § 21-3 andre ledd. Vi viser derfor til merknadene til denne paragrafen.

Tredje ledd regulerer størrelsen på refusjonsbeløpet for all videregående opplæring som *ikke* er individuelt tilrettelagt opplæring. For slike tilfeller skal utregningsnøkkelen i vedlegg 1 brukes for å regne ut refusjonen. Denne utregningsnøkkelen viderefører i all hovedsak gjeldende rett. Den eneste endringen er at refusjonsbeløpet skal prisjusteres med kommunal deflator frem til året refusjonsbeløpet skal gjelde for. Vedlegg 1 i forskriften er å anse som en del av forskriften.

Fjerde ledd er et unntak fra refusjonsreglene i denne paragrafen. For de som er særskilt nevnt i opplæringsloven §§ 28-3, 28-4 og 28-5, gjelder ikke refusjonsreglene i dette kapittelet. Refusjonsreglene er særskilt regulert i opplæringsloven § 28-3 andre ledd og § 28-4 tredje ledd for de som bor i barnevernsinstitusjoner etter barnevernsloven § 10-17 og for de som er innlagt i helseinstitusjoner, og for barna og søsknene til innlagte i slike institusjoner. Refusjonsreglene gjelder heller ikke for elever som blir dekket av landslinjeordningen.

Til § 22-3 Satsar for refasjon av utgifter til opplæring i institusjonar

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 28-3 andre ledd andre punktum og § 28-4 tredje ledd tredje punktum. Den viderefører delvis §§ 19-7 og 19-8 i den tidligere forskriften, men det er gjort både innholdsmessige og språklige endringer. Reglene i denne paragrafen gjelder bare så langt andre løsninger ikke er avtalt mellom fylkeskommunene.

Første ledd fastholder at utregningsnøkklene i vedlegg 2 skal brukes for å regne ut refusjonssatsene for de som bor i barnevernsinstitusjoner etter opplæringsloven § 28-3, og for innlagte og for barn eller søsken til innlagte i helseinstitusjoner etter opplæringsloven § 28-4. Vedlegg 2 i forskriften er å anse som en del av forskriften.

Hvilken utregningsnøkkel i vedlegg 2 som skal brukes til å regne ut refusjonssatsen, avhenger om eleven har behov for individuelt tilrettelagt opplæring, og om behovet i så fall er moderat eller omfattende, jf. vedlegg 2 bokstav a, b og c. Om elevens behov for individuelt tilrettelagt opplæring er moderat eller omfattende, kan være vanskelig å angi i det konkrete tilfellet. Institusjonsfylket må derfor kreve refasjon ut fra den utregningsnøkkel i bokstav b eller c som ligger nærmest de reelle utgiftene til opplæring for hver enkelt elev som får individuelt tilrettelagt opplæring.

Andre ledd presiserer at hvis det oppstår tvist om hvilken av utregningsnøkklene i vedlegg 2 bokstav a, b eller c som skal velges, kan det legges frem til avgjørelse for statsforvalteren i fylkeskommunen der institusjonen ligger. Statsforvalterens kompetanse er begrenset til å velge hvilken av utregningsnøkklene som skal brukes til å regne ut refusjonen. Avgjørelsen regnes ikke som et enkeltvedtak og kan derfor heller ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a og b og § 28.

Til § 22-4 Utgifter til opphald for elevar med rett til opplæring i og på norsk teiknspråk

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven 28-2 femte ledd. Den viderefører tidligere forskrift § 19-5.

Første ledd presiserer at hjemfylket skal dekke utgifter til kost og losji hvis en elev må flytte hjemmefra for å få opplæring i og på norsk tegnspråk etter opplæringsloven § 6-3. Hvis en elev må flytte for å få opplæring etter opplæringsloven § 6-3, er det dermed fylket der eleven var folkeregistrert per 1. januar det året opplæringen starter, som har det økonomiske ansvaret for kost og losji.

Andre ledd fastholder at når en elev må flytte for å opplæring etter opplæringsloven § 6-3, skal hjemfylket, i tillegg til å dekke utgifter for kost og losji, også dekke nødvendige utgifter til nødvendige sosialpedagogiske tiltak. Det økonomiske ansvaret for nødvendige sosialpedagogiske tiltak er begrenset til elever som trenger hjelp med å finne seg til rette i skoletiden og fritiden.

Tredje ledd presiserer at hjemfylket treffer det endelige vedtaket etter første og eventuelt andre ledd. I motsetning til i reglene om refusjon i kapittel 22 retter vedtaket seg mot eleven, ikke fylkeskommunen.

Til § 22-5 Egenandel for bærbar PC

Paragrafen er gitt med hjemmel i opplæringsloven § 5-8 tredje punktum. Den viderefører § 19-5 i den tidligere forskriften med noen språklige endringer.

Første ledd første punktum fastholder at fylkeskommunen kan kreve en årlig egenandel fra elever for å dekke deler av kostnaden for en bærbar PC. Denne regelen gjør unntak fra ny opplæringslov § 5-8 første punktum, som presiserer at den videregående opplæringen som hovedregel være gratis. Departementet kan likevel gi forskrift om at elever skal «halde seg med læremiddel og digitalt utstyr», jf. ny opplæringslov § 5-8 tredje ledd.

Første ledd andre punktum innebærer en øvre grense for hva fylkeskommunen kan kreve i egenandel av elevene for bærbare PC-er. Egenandelen kan ikke settes høyere enn den laveste stipendsatsen i det årlige ikke-behovsprøvde utstyrsstipendet.

Første ledd tredje punktum presiserer at elevene skal få beholde den bærbare PC-en etter de har fullført den videregående opplæringen. For elever som avbryter den videregående opplæringen, gjelder reglene som følger av paragrafens andre ledd.

Andre ledd første punktum fastholder at eleven som avbryter den videregående opplæringen, skal få tilbud om å kjøpe den bærbare PC-en. Det følger av *andre punktum* at den samlede betalingen ikke kan overstige tre ganger den laveste stipendsatsen i det årlige ikke-behovsprøvde utstyrsstipendet. Dette beløpet skal beregnes på tidspunktet da eleven avbrøt opplæringen.

Sjette delen – sluttreglar

Vi har foreløpig ikke utarbeidet merknader til denne delen.